

موسیقی

موسم

ع

تبسم

ع.ع. تبسم

موسیقی

موسم

ع

تبسم

عبدالغفار "تبسم"

خلیل جبران پبلیکیشنز

ڪتاب جا حق ۽ واسطا اداري وٽ محفوظ

POETRY

MOSIKI,

MOSAM

AIN

TABASSUM

BY:

ABDUL GHAFFAR TABASSUM

Price at USA, USD 10/-

at UK Pound 8/- only

ڪتاب: موسيقي، موسم ۽ تبسم

شاعر: عبدالغفار تبسم

پهريون ڇاپو: جولاءِ 2003ء

پبلشر: خليل جبران پبليڪيشنز

ڪمپوزنگ ۽ لي آئو سيٽنگ:

سنڌيجا پبلشرز ۽ پرنٽرز

ڪراچي فون: 7771618

تعداد: هڪ هزار

ملھ: پڪو جلد -/180 روپيا

The composing, page making and layout designing of this book has been occurred on Xp 2002 Sindhi enable window environment on the basis of Sindhi Computing by Abdul Majid Bhurgri. The fonts has been used in this book are designed and developed by ChandkaSoft according to the uni-code standards first ever in the history of Sindhi computing.

Layout and Page Making by Sindhija Publishers & Printers, Karachi

---

ارپنا

|

ڪائنات جي سڀني سچاين جي نانءُ

لوڪ جا سينا، جڏهن آئينا ٿين ٿا پرين،
بغض ۽ ڪينا بدلجي نڱينا ٿين ٿا پرين،
تڏهن حيات جا ”تبسم“ باقي بچيل سجدا۔
جُھڪڻ بنا ئي سمجھجن، ادا ٿين ٿا پرين.

فهرست

11	ڪجهه پنهنجي پاران
19	او آقا تنهنجي ڪرشم سازي
20	ڪيسوئل جي ڊگهين قطارن
22	او ڌرتي! مان تنهنجي
26	همسفر هل ته هلي ڇنڊ ڇون
40	سفيرانِ حرم
43	پيٽڪي نيڪ روح
48	توسان جو ٽيل غمن
49	چاندو ڪين ۾ اڪيلي
50	خمار ۾ ٻڌل گهٽيون
51	ڏيري ڏيري هل
52	عشق اهڙو ڪو اوکو

- 53 ڪڏهن منهنجي گهر ۾
- 54 سڪ سوز فراق جي
- 56 ستارن جي تتر
- 57 سهيڙي سهيڙي ٽڪو
- 58 تنهنجي يادگيرين جا تانڊا
- 59 ڪلاچيءَ جي ڪن مان
- 60 وٺا پسند هيو هو
- 62 ويران موسم ۾
- 65 چاندوڪيءَ ۾ ميت
- 66 لاشن کي ايڏي هوم ۾
- 67 ڪو عجب رستو آ
- 68 خبر ناهي وڃوئن جي
- 69 درد گهٽ آهي
- 71 مند، بارش، هوائون
- 72 حسين چهرن جي سرخين
- 74 منهنجا حسين خواب
- 75 آزمائش ۾ جان ڏئي
- 77 لڙڪ از خود لهو ٿي
- 78 پر هه جو ڳلين مان
- 79 تنهنجي ٻانهن جون
- 80 خوف جو عالم آ
- 81 ترونان خوشبويي ڳي
- 83 سوچي سوچي آخر مان
- 85 ڪا پڪي دوستي
- 86 وڃيڙن کانپوءِ غم

- 87 وساري نئين دل لڳي ۾
- 88 حسين خوابن جو چنڊ
- 89 وفائون تلاشيندي
- 90 هن جي حسين بدن جون
- 91 ڪڏهن هن حياتيءَ
- 92 فاصلن ۾ شام
- 93 وفا جي ابتدا کان پوءِ
- 95 ڪوئلين کي چئو
- 97 اوهان جي ديد لاءِ
- 99 هيءَ عورت جا عظمت
- 100 هڪ وچوڻن جون
- 101 تنها مسافرين ۾
- 103 ابتدائون عظيم ٿينديون هن
- 105 تنهنجي شهر جي گلبن ۾
- 107 هي منهنجا زخم هن
- 109 اسانجين پتين تي وليون
- 110 نغارن جا سڀ تال
- 111 راڻا اوراڻا تنهنجي پڄاڻان
- 112 قطعا
- اڳينءَ شاعريءَ مان چونڊ غزل
- 117 جيون تماشو آهي
- 118 آرائين تنهنجا جهول
- 120 سوچن جي سرحدن تي
- 122 ڪا دلفريب زندگي
- 124 اسان آڳر ۾ جيڪڏهن

- 125 مان سونھن جي سُروڙ جا
- 127 چاهه آهي ڪو چرچو
- 129 نير پڪ ۾ اوھان
- 130 بند اکين ۾ روشني
- 131 مان خزانن جي فصل کي
- 133 بد نام زندگيءَ مٿان
- 135 سمونڊ ۽ مان ٻئي سانجهه
- 137 عشق ڪُڙ ڪيو
- 139 جهر کي ڪڙڪيءَ کي
- 140 ننڊ مان اٿيس ته
- 141 او سرحدن جا چنڊ
- 143 اوڙي سر تي باک ڦٽي
- 144 هو اجهڻ ۾ اپ تي
- 145 هو جو دردن جي وادين ۾
- 147 چنڊ آھليو ته
- 148 يادن جي گذر گاهه
- 150 مان وسارڻ جو وس ڪيان ٿو
- 151 رونقن سان جو شخص
- 153 کلندي کلندي روتاري ويو
- 154 درد جي رات هئي
- 155 دل ۾ اڄ رات تنهنجي
- 156 شوق ڇولين منجهه
- 157 خطا ڪڙڪيءَ مان ڦاڙي
- 158 ميڪھن ۾ شراب آواره
- 160 تنبور جي تارن ۾

- 161 ڪڏهن لڄيو ڪڏهن پڇيو
162 اڪ عشق تي هر ڪي آ
164 ڪنڊيءَ تي ڪو ڳيرو
165 روشنين ۾ اوندا هيون
167 تنهنجو نالو ته لار جهڙو هو
168 ڪي خالي لفافا ڪي خط تنهنجا
169 هوءَ ملي ئي مس
170 ها مان تنهنجي بنا
171 جيئن ئي سامت ۾ آيو
173 دونها ٽيل دونها ٽيل حياتي
175 دروت پيل گلدان ڪي
176 محبتون ورچيندي
179 هر ٿيءَ جي اک ۾
180 ڏنڌ پاڇن ۾ حياتي
181 ڪوڙ سڀنا ساڀيان جي
182 ويندي ويندي گلاب ڏيندي وئي
183 رات ننگر جي ياد
184 اوڀر ڪا رت جي چانڊوڪي
186 نيٺن جي ڪائنات ۾
188 چنڊ اجلن هوندي
189 اپ تي اداس يادون
190 هڪ درد دل فریب
192 ساگر تان اڏيا سڀنا
194 شهر جي ڏنڌ پاڇن ۾
196 ڌيري ڌيري جهولن يادون

- 197 هيتو ووشال ساگر
- 198 عاشقي، درد، جنون
- 199 گهر جي ڪنڊ ڪٽڇ ۾
- 200 زندگيءَ جون خواهشون آهن
- 202 جڳ نڪري ته ننڊ آر ڪري
- 204 لار لڙڪن کي پيار
- 206 پوپت جي پرن جهڙا
- 208 آئينن جون اداس تصويرون
- 210 عشق جون تهمتون هزار الڳ
- 212 پرينءَ پڄاڻان چنڊ جو
- 216 درد کي آنتون ڏنيون ويڃو
- 215 هي ڏينهن منهنجي هٿن منجهان
- 217 آپ تي اڏامنڌڙپڪي
- 219 در تي مينهن آهي
- 221 حياتي حادثو گذري اڃان
- 222 تانگهه تنهنجي جي تار
- 223 آءُ ته وڇڙڻ کان اڳ ۾
- 224 صحرا مسافرن کي رڃ
- 226 هڪ سرءُ رات ۾
- 228 ڏک جو اثر نه وٺيو
- 230 هوءُ سمنڊ ڪناري تي

ڪجهه پنهنجي پاران همسفر هل ته هلي چنڊ جون ڦارون ٿا ڪيون

هيءَ مختصر حياتي جنهن ۾ هر نفس کي پنهنجو پنهنجو مقرر
ٿيل حصو جيئڻو آهي ۽ منهنجي پنهنجي سوچ موجب ته ان مقرر ٿيل مدي
۾ سندس حصي جو ڪم به متعين ٿيل آهي. ماڻهوءَ کي ان مخصوص ٿيل
عرصي دوران ڇا ڇا ڪرڻو آهي ۽ ڇا ڇا هو ڪري چڪو آهي عمر واري
پهر جي ونڊ وڃ وڌو ۽ ڪاٿو ۽ وارو ليڪوان جو سيڪنڊن، منٽن، ڏينهن
مهينن ۽ سالن جو ڄم کان موت تائين جو وچور هڪ باشعور ۽ ذميوار فرد
کي خود احتسابيءَ جو بار بار احساس ڏياريندو رهي ٿو ۽ ان خود احتسابيءَ
واري عمل کان سواءِ ماڻهوءَ جي زنده رهڻ جو ڪو ڪارج يا اهميت بظاهر

پهرين ڀيري لکيو

ڊاڪٽر محمد

۵

۱۱

نٿي نظر اچي. ايئن ئي جيئن خوشبوءَ کان سواءِ گل، بنا روشنيءَ جي بلب يا بغير تصوير جي ٽيليويزن هجي. ڪائنات ۾ نيڪيءَ سان گڏ بدي به پنهنجي قوت جو اظهار ڀرپور نموني ڪندي آئي آهي، ڪندي رهي ٿي ۽ ڪندي رهندي. جيسين هن ڌرتيءَ تي آخري نفس به باقي آهي، تيسين اهي ٻئي قوتون پنهنجي ڀرپور سگهه سان حريف نفس تي حملي آور ٿينديون رهنديون. ماڻهوءَ جي مٿي ڳوهر وقت چوڻي آهي ته چڱائين واري چاڻي ۾ ڪو شيطاني قوت جو رت به رلي ملي ويو هو. جنهن ڪري انساني فطرت ۾ وحشت ۽ سفاڪيت به شامل رهندي اچي ٿي ۽ جنهن ڪري هن ڌرتيءَ تي هيڏا سارا ڪلور ۽ هاڃا ڏينهن ڏينهن وحشتن جي نت نون اندازن سان سامهون ايندا رهن ٿا. هي اڄ جون وحشتون، بي رحميون هڪ حساس ۽ آدرشي ماڻهوءَ جي سهڻي کان چڙهي ويون آهن. مڃجي ٿو ته تاريخ جا اڳيان صفحا هن اڄوڪن حادثن، المين، ڪلورن ۽ قيسن کان وڌيڪ ڀريا پيا آهن. انساني خود غرضيءَ جون روايتون اڄوڪين بي حسين کان ڪيئي حصا وڌيڪ تاريخ ۾ رقم ٿيل آهن. قبل مسيح ۽ پير مسيح جون خونريزيون اڄوڪن سان هن کان سوڻيون وڌيڪ هونديون.

تاريخ ۾ جبر، ڏاڍ، ڌم ۽ انساني تشدد جا انيڪ مثال رقم ٿيل آهن. هڪ ته فاتحن جو مفتوحن تي ظلم، ستيون، واهڻ، آباديون، لٽي تاراج ڪرڻ، شهنشاهن، تاريخي قزاقن هٿان لکين هزارين وسنديون، علمي ادبي ادارا، درسگاهون ساڙيون، لٽيون، ڦريون ۽ تهس نهس ڪيون ويون. مذهبن جي نالي تي به ڪروڙين ڦهر ٿيندا آيا آهن. انساني آه زارين جون مذهبي تعصب، استحصال، انياڻ ۽ خون خرابين خلاف ڪائنات جي ابتدا کان وٺي هيل تائين جون احتجاجي پڪارون، التجائون، بي يارو مددگارن جي بي وسيءَ وارن پڙاڏن جا ورلاپ هر دؤر جو حساس قلمڪار، چترڪار ۽ ڪلاڪار محسوس ڪندو ۽ رت رندو آيو آهي ۽ ان اولامرڻ جي ڏهڪائڻ خلاف پنهنجن پنهنجن لفظن جي اٿت، هنر

مذمت

مذمت

مذمت

مذمت

مذمت

مذمت

مذمت

مذمت

مذمت

فڪر ۽ فہم سان اندر جي ڌڪار ۽ نفرت جو اظهار پڻ ڪندو آيو آهي. هتي مان اها ڳالهه به واضح ڪندو هلان ته فنڪار محض فنڪار ۽ قلمڪار صرف قلمڪار ئي هوندو آهي. وقت جو سچو فنڪار پنهنجي نيت، صدا ۽ برش واري ڪلا سان انهن نفرتن جو نماءُ، صرف انجمن ۽ عاليه واري ڏانءَ سان نه پر موجوده دور جي شيماڪرمانيءَ ۽ اڻيلا سندر جهڙين سندر نارين جي سندر تائن واري روپ ۾ به ڪري سگهي ٿو. شيما ڪرمانيءَ جڏهن، پٽائي رحه کان پوءِ سنڌي ٻولي جي نهايت جامع ۽ عظيم شاعر شيخ اياز سان 1992ع ڌاري سنڌي ادبي سنگت FTC بلڊنگ ۾ شاندار شام رچائي هئي ته دودي چنيسر واري شيخ اياز جي لکيل منظوم نظم تي جنهن نرتيه ڪلا سان تاريخي اوبيرا ۾ پنهنجي انگ جي لوچ سان لڳي انهن ڪٽن ۽ ڪروڙي ڪردارن کي ننگو ڪري وائڻو ڪيو هو. اهو اڄ به منهنجي ڇا، پر سڀن حاضرين جي ذهنن تي نقش ٿيل هوندو. ساڳي ئي سال دٻيءَ ۾ اڻيلا سندر جا، هندوستان جي سنڌي سندر نرتڪا آهي، اُن جي وڊيو فلم جاچيندي جڏهن پنهنجي سنڌي سماج ۽ سوسائٽيءَ ۾ مروج روادارين، وضعدارين، رائج الوقت مروتن، رسمن ۽ مختلف ڌڻ ملهائڻ، هوائي جهازن واري دور کان اڳ واپار لاءِ وڻجارجن جو پيڙن تي اُسهڻ ۽ سندن واپس ورتڻ جي آس ۾ سندن وئين جون درن ۾ ڏيڏون وجهي ويهڻ، ڏياريءَ، دسهڙيءَ، ناتال ۽ هوليءَ جون رنگين رنگ ڌارائون ۽ اُن اڏامندڙ ڌارائن. پڇڪارين ۾ چُنري ۽ چوليءَ جو رنگ چٽجي پوڻ، ڏوڪلي، اسي موريءَ راند جا ٽينگ ٽپا، چيچ شادمانا، هزارين هيچ ڪنيون هيءَ ناري اُن وڊيو ۾ تي ڪلاڪ پنهنجي شاندار پرفارمنس (اداڪاري) ڪندي رهي ۽ اهي تي ڪلاڪ ان ”سنڌيت جي سُرهاڻ“ واري عنوان سان هن ڪيسٽ ۾ سنڌ جو هڪ زنده دور سمايل هو. هن ۽ سندس ست، جنهن ۾ سندس ور به شامل هو جو پنهنجي روشنين واري هنر سان استيعج جي پردي تي پاڻيءَ جون چلڪندڙ چوليون ڏيکاري رهيو هو جنهن ۾ پيڙن جي

الميا، لڳ لاڳاپا ڇڏي ڏور ويندڙن جون پنهنجن وارثن وٽ دردن جون ڇڏيل
 ڊپارٽون، تاحيات رهندڙيادن جي خلش، الوداعيون، محبتون، وفائون،
 جفائون، ميل ميلاپ، ويوڙا، ياريون باشون، وقت پٽاندڙ بدلجندڙ محبتن جا
 قدر ڌرتيءَ ۽ مٽيءَ جون مهڪارون، ان جي سُرهاڻ جو هڪڪارون، مست
 نظارا، وشال سمونڊ تي سج ۽ چنڊ جا جرڪندڙ سونا روپا ڪرڻا، حسين
 ساروئين جون شامون ۽ راتيون، ان يادگيرين ويلي ڪويل جون آڳ
 لڳائيندڙ ڪوڪون ڪنهن پيهي جي هيٺان ۽ ويندڙ هوا ۾ ٻرندڙ صدا،
 اهي سڀ ڪيفيتون توڻي جو دنيا جي هر شاعر جا موضوع رهيا آهن ۽
 منهنجي پڄاڻان پوءِ به ساڳيون ئي رهنديون ۽ وقت جو قلمڪار انهن
 موضوعن کي ڪٿي ڪوٽا گري پيو ڪندو رهندو پر فرق رڳو هر دل ۽ هر
 نظر جي اُپتار يا منظر نگاريءَ جو رهندو آهي.

هن ڪتاب سهيڙڻ مهل سوچيم ته هن ڪتاب ۾ ڪجهه اڳين
 ڪتابن جا غزل به شامل ڪيان ته جيئن منهنجي جملي غزلن جو ڪجهه
 حصو سهيڙجي هڪ ڪتاب ۾ اچي. جيتوڻيڪ اڃا هن کان به ٻيڻا ٿيڻا
 ڇپيل ڪتابن جا غزل رهيل آهن. جي حياتيءَ ساٿ ڏنو ته ايندڙ ڪتابن ۾
 شامل ڪندس منهنجو ايندڙ ڪتاب نظمن جو هوندو جنهن ۾ ساڳي ئي
 طرح هن ڪتاب وانگر نئين شاعري ۽ اڳين نظمن جي چونڊ وارو حصو
 شامل ڪندس، پر اهو سڀ ممڪن آهي هن عمر، هن پساد جي باقي سڻ
 سان.

شاعر هجڻ ناتي اها آس اٿم ته جيسين حيڻو هجان هن ڌرتيءَ
 جي خوشحاليءَ انساني اُپ وستن جي سرگذشت جا گوناگون قصا
 پيڙائن ۽ بي وفائين جا روج راڙا، وفائن جي لمحن جا گيت ڳائيندو رهان
 ڇيڇن ۽ شغلن کي پسي من ايئن ئي ڇوليون ڇلندو رهي ۽ آئون پوئين
 پساد تائين من جي مشاهدن سان اهو سڀ ڪجهه سميتي پنهنجي ستن ۾
 اوتيندو رهان ۽ اهو سڀ تڏهن ممڪن آهي جڏهن اوهان پنهنجي پاڪرن

مضمون

مضمون

مضمون

15

جي پرين ۾ سيني سر جڙهارن کي پري ۽ پيچي رکندڙ ۽ تن سان گڏ مونسان
به اوهان جو چاهه ساڳيو رهندو. استاد بخاريءَ چيو هو ته:

هونءَ ته مٽيءَ جي چپٽي آهيان،

جيئي سنڌ ته سيڪي آهيان،

سانگين سان گڏ سالگره مان،

وچڙي ويس ته ورتي آهيان.

هن ڪتاب سهيڙڻ ۾ منهنجي وڏي مدد ڪندڙ پنهنجي
بيماريءَ جي حالت ۾ به منهنجون ڪچيون ڦڪيون لکڻيون اُتاري فيئر
ڪري مهل سر ڏيڻ ۾ غلطي نه ڪندڙ فقير محمد وفائيءَ ۽ پنهنجي پياري
شاعر دوست محترم رکيل مورائيءَ جو نهايت ثورائتو آهيان جنهن پڻ سنڌ
۾ سنڌڙي هن ڪتاب کي اوهان جي هٿن تائين پهچائڻ ۾ منهنجو ڀرپور
سات ڏنو.

توهان جو

ع. غ. تبسم

ڪراچي

خليل جبران پبليڪيشنز

Khalil Jibran Publications

112/2, 8th lane phase VII

Off Khayaban-e-Rahat

D.H.A Karachi, Sindh

Pakistan

مؤرخه: ع. غ. تبسم

مؤرخه: ع. غ. تبسم

مؤرخه: ع. غ. تبسم

مؤرخه: ع. غ. تبسم

مؤرخه: ع. غ. تبسم

مؤرخه: ع. غ. تبسم

مؤرخه: ع. غ. تبسم

مؤرخه: ع. غ. تبسم

مؤرخه: ع. غ. تبسم

مؤرخه: ع. غ. تبسم

مؤرخه: ع. غ. تبسم

نظم گیت ۽ غزل

تنهنجي پايل جي پٿاڙن مان پڳه ڪنوڻين ڪنيا،
ميگهه واسيا وار تنهنجا سيگهه ۾ سارنگ ڀنو
موسيقي، موسم ۽ ”تبسم“ ٿئي نشي ۾ چور ها!
رقص جي رنگين وراڪن رات کي ويتر رنگيو.

چوڏهينءَ رات ڇڪورُ اُڏاميو آڪاش ڏي،
چاڙهي ”تَبَسْمَ“ چنڊ کي گَڪرين ڇڪَ چوگور،
چانڊوڪين جو چور، وِٿين سان وڙهندو رهيو.

او آقا! تنهنجي ڪرشمي سازي، سويسر سڄ مان ڦٽي رهيو آ.
اولوڪو! اُپ ڏي نظر ته ڦيريو شعاع ننڊ مان اُٿي رهيو آ.

اونداهه وادين جي دلڊلن مان سُموري شب جو سفر لتاڙيون،
پهاڙ ٽڪريون، جهڙاليون ڪڪريون اُڪاريون سُورج وري رهيو آ.

ندين جا گهونگهٽ ڪنيون نظارا حسين رخن کي مٺيون ڏين ٿا،
۽ منظرن کي ڳرائيون پائڻ ڪو آسمان کان اچي رهيو آ.

منهن، چئن، چؤڏڳن يا چوئرن، تڙن تي تڙڪي جو پھريون پاڇو
ننگر، اُتر، لاڙ ڪاڇي وارو ذرو ذرو واسجي رهيو آ.

واهيري جي وَر ڇڏيون پڪيٽڙا نه ڄاڻان ڪنهن پَر اُڏار ڪن ٿا،
تنهنجي ۵ آڌر تي ڇڏيون پڪن کي وڳر ۵ اُتاهون وڃي رهيو آ.

پاتال جي پنڳهٽن تي ڪنگڻن ۽ پايالن جو ڳُرن صدائون،
چئن چئن چن وڃن ٿيون وادين، ورائيون سُر تال ڏئي رهيو آ.

گلابي، ناسي، نيرن رنگن سان نفيس غنچن جون سبز ٻاريون،
ڪلين جو جوين ڪياريون مان، ليٽاڪيون لامون لڏي رهيو آ.

وشال ساڱر ۽ آبشارن جي تيز لهرن تي روبا ڪرڻا،
شفاف جهرڻن جي وهڪرن جو ۵ رباب ”تبسم“ وڃي رهيو آ.

موسیقی،

موسم

۽

تبسم

① سهارو ② مٿانهون ③ ساز جو قسم

نيون گربلائون

ڪيسوٿل جي ڊگهين قطارن جي شايد،
 هيلوڪين بهارن جي ٻارين تي شايد،
 حسين پوپتن جون اُڏارون نه ٿينديون،
 چنبلن تي پيهر سي شامون نه اينديون،
 نه ڪي آڱرن ۾ ڪي رابيل ڪٽندا،
 نه ڪيارين، ڪوندين ۾ رتن، جُوتِ ڦٽندي
 نه بصري ۽ بغداد جي سرحدن ڪي،
 نه ڪوڪنهن آبهم ٻار جي هونگزين ڪي،
 صبح جا سوڀرا پليڪار چوندا،
 ربابن تي رقص ۽ رُباعيون نه چڙنديون،
 نه صحرا جي خيمن ۾ لڳندا جهميلا،
 نه ڪونجون سنجھائن جو ورنديون وٽن ڏي،
 نه اوچين ڪجين کان ستارا تڪيندا،
 نه ونين ڪي پچنديون وصل جون نوڀدون،
 نه واريءَ ڪي چمندا ڪتين جا سنيها،
 چوڄوهيل پيهر ڪنهن ماريءَ جي مُڪَ تي،
 انساني آزاديءَ جي بنيادي حق تي،
 بمن، بارودن واري موسم وري آ،

① ننڍڙي ٻار جا آواز

موسیقی،

موسم

۽

نديم

ڪروڙن ۽ اسڪڊ ميزائلن جي جَر سان،
وري ڪا زمين تامڻي ٿي پري آ.
وري ڪالهه وانگي صفا مروه وڃم،
حياتيون جياپو تلاش ڏڪن ٿيون.
وري بيوسيون ڪي، ڪرشنا ٿيون چاهن،
نيون بي حسيون ڪربلائون گهرن ٿيون.
او آقا جهانن ڪي الفت ڪپي ٿي،
امن آشتيءَ جي بشارت ڪپي ٿي.
خليجي بازارن ۾ قتلآم آهن،
ڪيڏا ڪارزارن ۾ گهرام آهن.
لهوءَ ليٽريل لاش ٽينڪن ۾ چڻجي،
ضميرن ڪي ٺوڪي لپاٽون هڻن ٿا،
وڏي واڪ دنيا تي ٺوڪي چون ٿا.
ڪيسوٽل جي ڊگهين قطارن تي شايد،
هیلوڪين بهارن جي پارين تي شايد،
حسين پوپتن جون اُڏارون نه ٿينديون،
چنبيلين تي پيهر ڪي شامون نه اينديون.

❶ جنگ جو ميدان

(عراق ۽ اتحادين آمريڪا، برطانيه، اسپين، ۽ آسٽريليا جي جنگ جي
پس منظر ۾ 2، اپريل 2003 تي لکيل نظم)

موسميتي،

موسم

۽

تبسم

ڌرتي، سرتي

او ڌرتي امان تنهنجي رَحَت ڏيندي ڏيندي،
رهندو تنهنجو قرضي مان ٿيندو وڃان ٿو.

منهنجي جسم واري مٽيءَ جي حصي کي،
تنهنجا ٿورا، جو گُن ۽ فَيَڪُون ويلي،
پنهنجا وارثي ڏئي ٿو پنهنجو بڻايو،
نه ڄاڻان نه ڄاڻان ٿو ڪيڏن جُڳن کان،
منهنجو خاڪي ڇاڻو تنهن ۾ لڪايو،
منهنجي ذات ۽ ذات جو تاجي پيٽو،
آلولين، اُداسين ۽ لوچن جو ڪيٽو،
چٽين چانڊوڪين، پاڪ، بلبن جون جوتون،
حياتيءَ جي ۰ حسناڪين واريون سوچون،
ويوڙي جا نوحا وصل جا جمالا،
غلاميءَ، غريبيءَ جا پٽڪا، پاڄارا،
تاسارن چپن ڪاڻ، سنڌوءَ جي ڌارا،
بکي پيٽ لاءِ سنگ، ڪڙڪن جا ٻارا.

❶ خوبصورتين

موسيقي،

مؤسس

۽

تعليم

منهنجي ڀاڱي وارا بچائي رکيا ها،
 صدين کان تومن لاءِ سنڀاري رکيا ها،
 ”تبسم“ جي مٽيءَ پٺوڙي تي ڌرتي،
 سندس جسم جي هر ذري تي اوڌرتي،
 مڃيان ته اڻ ڪٽ اڪيچار ٿورا،
 مگر ٽنهنجو تنهن کان اُتم ٿورو آ جو
 منهنجين ڌڙڪن، دل جي هر دڪدڪي جو
 جياپي، جنون جي سڄي فلسفي جو
 سڄي نيڪ ناميءَ ۽ شهرت جو مرڪز
 غزل، گيت، واٽيءَ، هائيڪي جو محور
 سدا سبزگوشي جي سهڻيءَ گهٽيءَ تي،
 تنهنجي پاڪ پوئرتا واريءَ مٽيءَ تي،
 اوڌرتي! جيڪا سونهن سرتي رهي ٿي،
 سا سرتي ته منهنجي سڄي شاعريءَ ۾،
 سندرتا جون سهسين رنگينيون پري ٿي،
 وڃن جان وراڪن ۾ گونجون گجي ٿي،
 پري کان پُڄي پاس گم ٿي وڃي ٿي،
 صبح شام سوچن ۾ لهرون لڙهي ٿي،
 شفق ۾ لهي چاندنن ۾ ڪڙي ٿي،
 وڙهي تي رُسي ٿي، رُسي روئي پئي ٿي،
 وڏي ڳالهه منهنجين ڳرائين وجهڻ تي.

وري ساڳيو مونسارڻ پرچي پوي ٿي.
 ستن ۾ سڀيتا جون سرڪيون ڀري ٿي.
 تنهنجين سانورين سانجهين ۾ او ڌرتي.
 مٺين منڇلين موسمن ۾ او ڌرتي.
 هڳائڻ سان پنهنجي حسين بُت کي مهڻي.
 سڳنڌن سان وهنجي سُرهاڻيون سجائي.
 سنڌوءَ ڀر تي گهاٽا ڊگها وار چوڙيون.
 گُجر، ۵ ۾ مڇي تي نوان ويس پهريون.
 ڪڪريل انگن کي اُجارين، هلي ٿي.
 چُنِيءَ کي ڏندن ۾ چڪي جو ٽڪي ٿي.
 پٽيهر پيرن ۾ جو پايل ٻڏي ٿي.
 ۽ توتي جڏهن ڏيل وانگر ٽلي ٿي.
 تڏهن منهنجي اندر جي پاتال ۾ تون.
 او ڌرتي! وِتر پختيون پاڙون هڻين ٿي.
 تون ادراڪ ۽ احترامن جون زياده.
 اڃان زور سان مون ۾ ميخون جڙين ٿي.
 تنهن بعد ئي تصوف جا ورد ۽ وظيفا.
 مٽيءَ سان ماڻهوءَ جي سنهنڌ جا سرشتا.
 چمين. چاه، چُسڪين ڳرائين جا ڪشتا.

نباتن، پتاشن، ڳنڍيرين جا ڳٽڪا،
 انوڪين اڏائن، اشارن جا چُٽڪا،
 اومنهنجي مٺي سنڌ تون ٿي پوين ٿي،
 جيڏل ٿيئن تون جند ساڻ جڙجي پوين ٿي،
 تون ايڏا جو اُتساه آچيون اچين ٿي،
 پساهن سان گڏ پيار پاڻوه ڏين ٿي،
 تڏهن مان تڙپنهنجي سڄي شاعريءَ ۾،
 پنهنجي آپ بيتيءَ واريءَ ڊائريءَ ۾،
 ڳائيندو وڄائيندو لڪندو وتان ٿو
 اوڏرتي مان تنهنجي رَحَتِ ڏيندي ڏيندي
 رهندو تنهنجو قرضي مان ٿيندو وڃان ٿو.

دنيا جو نوحو

همسفر هل ته هلي چنڊ جون ڦارون ٿا ڪيون،
ڪي ڳيانان، ته ڪي گهر جون ديوارون ٿا ڪيون.

آس جي تاس ۾ جنمن کان اُڃايل ماڻهو
روز دردن جا بيا بانَ لتاڙيندو رهيو.
ڪيترا چنڊ ۽ آلهيا، ڪيترا سورج اُڀريا،
وقت، ڪتين ۽ ستارن کي ڊڪائيندو رهيو.
ڪيتريون موسمون بدليون، ڪيڏيون تهذيبون مٽيون،
درد پوءِ پي نه گهٽيو پوءِ پي اُداسيون نه کُٽيون،
روم، يونان، مصر، قيصر و ڪسري جا محل،
ڪوه قافن جون پريون، ديڦَ خزانا دفنيل،
تاج، تختن ۽ طلسمن جون فريبي ڳالهيون،
ريشمي ويس، اُچا طعام پوشاڪيل ٿالهيون،
ڪا، لتي ليڙ، ننگي انگ ڪي اوڍي نه سگهيون،
ڪنهن بڪئي پيت ڪي ويلي تي ڳيوڏڻي نه سگهيون،
تون ۽ مان تن جون چو جانان پو پچارون ٿا ڪيون،
همسفر هل ته هلي چنڊ جون ڦارون ٿا ڪيون.

❶ لهي ويا، غروب ٿي ويا

موسيقي،

موسم

۽

تبسم

26

مفلسين وارو سڄو سارو سراپن جو سفر،
 غربتون جن کي نه فاقن نه بيمارين جو ثمر،
 ڪو جياپي جو حسن، آس نه اُتساه سڄهي،
 ڪمترين ۾ يا غلامين ۾ عمر ڪٽبي رهي،
 نامرادين جو تسلسل نه ڪوئي زور ٿئي،
 بيوسيون پَهڻَ بدنَ ميٺَ جان پگهرائي وجهن،
 جن جوانين کي اُداسيون صفا چيڙائي ڇڏن،
 ڪاوڙين ۾ سي پنهنجا ڳاٺ رَسين تي چاڙهن،
 سرد لاشن کي چمي، مائرون موڙون جو ٻڌن،
 اهڙن المين ۾ ڪچا ذهن ڪلاتيون ڪائن،
 غم جي اوٿر ۾ نه منصف نه مسيحا کي مڃن،
 باغي ويساه پَونِ ڪنهن کي ڪو ڪارون ٿا ڪيون،
 همسفر هل ته هلي ڇنڊ ڇون ڦارن ٿا ڪيون.

دَرَدَ دولاڊ، دُڪن بعضي دلاسن جون پَرِچون،
 موسمن، ميل ميلاپن ۽ مُرادن جون خوشيون.
 مست جوڀن جا اکين منجهه سجيل تاج محل،
 دلبريون، دوستيون، ديوانگيون، شادين جا شغل،
 اوچتو درد جي ڦيٽي ۾ وچڙجي ٿا پون،
 عشق، ادراڪ ۽ غَمَ پيٽ جا گڏجي ٿا پون،
 عارضي كيف تڏهن طيش ۾ سگريت پري،
 موت مان ڪي سرنجن يا پائيپن ۾ جهلي،
 بند ڪمري جي ويرانين جا حصا ٿي ٿا پون،
 پنهنجن جگرن جون دَوائون نه دُعاون ماڻن،
 رخصتين واريون رُباعيون نه وداعيون ماڻن،
 اهڙن دردن جون اسان دل ۾ مزارون ٿا ڪيون،
 همسفر هل ته هلي ڇنڊ جو ڦارون ٿا ڪيون.

هي سياست جا سرشتا منافقن جا گروهه،
 خان، سلطان، رئيس ۽ نوابن جا انبوهه،
 پنهنجين عزتن کي اُتاهان، اُچا خطاب ڏئي،
 پنهنجي نطفن کي اعليٰ نسل جا القاب ڏئي،
 باگڙين، ڪولهين جوڳين ۽ جماندارن کي،
 ڪڙمي، ڪمدار آڏن نوڪرن ۽ راڄن کي،
 قسمن بدلجڻ جون ڪوڙيون آڻتون ڏيئي،
 سُودرن واريون فيصلن ۾ تهمتون ڏيئي،
 ڪن حوازاڊين جا انگ اُڏيڙيندا رهيا،
 هي گُتا، ڪانه ڪا ۽ مختياران اُگهاڙيندا رهيا،
 ڪن جي مجبورين کي مفلسين جي آرين ۾،
 بک جي ڪارائين دردن جي مُڌن ڪرڻ ۾،
 چيري ڦاڙي وڌي تڪرن ۾ ڪپي پور ڪري،
 هڙ جياپي جا وسيلا بنه ڪمزور ڪري،
 ڪانئن ورڪر يا نعيمراز جي ونگار وٺن،
 اُچي منصب تي پڄي آسرن جا عرصا ڏئي،
 سندن عمريون پنهنجي اڳ پوءِ ۾ خرچيندا وٺن،
 اهڙي مڪار ۽ منڇر تي ملامتون ٿا ڪيون،
 همسفر هلي ته هلي چنڊ جون ڦارون ٿا ڪيون،

① پنجاب جي ڳوٺ جو قصو جنهن ۾ ڳوٺ جي وڏيري نجي فيصلو ڪري مختياران بيبيءَ سان زنا ڪرڻ جو..... ماڻهن کي حق ڏنو ۽ پاڻ به سرعام عزت ڏئي، مختياران جي پيءُ جو موسيقي، ڏوهه اهو هيو جو هو وڏيري چواڻيءَ تي ٿورو ۽ ڪم ذات هيو ۽ سندس پيءُ سان عشق ڪندو هو. ② ماڻهو

ڪنهن به سُقراط، ڀٽائيءَ نه ڪو برٽينڊرسل،
 تالسٽاءِ، مارڪس نه لينن نه ونسٽن چرچل،
 ڪنهن به رجنيش، مهاوير، گروءَ، گوتم ڪان،
 ۽ نه ارتقا جي محرڪ عظيم آدم ڪان،
 آڊيسين، مثنوين، چچ نامي شاهنامن ڪان،
 آسمانن جي مقدس الهامي نياپن ڪان،
 پنڊتن، پاڻڪن، لوڪن نه راڄ ڌانين ڪان،
 نظرين ۽ نه ڪو مذهب جي فلاسفين ڪان،
 مسجدن، مندرن، چرچن جي چؤڏيوارن ۾
 سنت، صوفين نه سنياسن جي آستانن ۾،
 ڪنهن به ۵ آشرم ۾ هي ڪم ذات مطمئن نه رهيو،
 نفس بي نفس پنهنجي سوچ ۾ بي چين رهيو
 ڪن پڇاڻن لاءِ پاتالن ۾ پڪارون ٿا ڪيون،
 همسفر هل ته هلي چنڊ جون ڦارون ٿا ڪيون،

مذهبن، فرقہ بندی، نسل پرستين جا عمل،
 ڏوهه ڏهڪاءَ، جي دنيا ۾ آنيائن جا شغل،
 مڪتب، مدرسن، واعظن جي بارگاهن ۾،
 رهبرن، مرشدن، راهبن جي خانقاهن ۾،
 عدل جي ڪٽهڙي، ڪورٽن ۽ گُل ني ٿاڻن ۾،
 مجلسن، ادبي نشست، پرين بازارن ۾،
 جرم، جنسيات ۽ طبقاتي موضوعن کانسواءِ،
 ڪي به اخلاق نه ادراڪ جا افڪار رهيا،
 گفتگوئن جا سليقا نه ئي معيار رهيا،
 ايشور الله ۽ پريوءَ جي پريچائن ڪي،
 عيدگاهن يا نمازن جي هڙني خطبن ڪي،
 مطلبِي مقصدن سان مادي ترجمانيون ڪري،
 شرح، تفسير، حديثن جون پڻيرايون ڏئي،
 اُولاَ آمرن جي حوالن سان منحرف ڪوئي،
 فاسقن، آمرن، فسطائين جي ٽولي هٿان،
 مور ماڻهن ڪي هو مذڪور مٿائيندا رهيا،
 تيل ڪڍجين يا ڪه گهاٽن ۾ پيڙائيندا رهيا،
 ڪوڙ سقراط ۽ منصور مارائيندا رهيا،
 اهڙن عملن جون اسان دل سان ڌڪارون ٿا ڪيون،
 همسفر هل ته هلي چنڊ جون ڦارون ٿا ڪيون،

ڪيتريون عشق ڪهاڻيون ڪتابي ورقن تي.
 ڪي رقم ٿيون ته ڪي راوين وٽان رهجي به ويون.
 وارتائون، جي ادارن نه رسالن ۾ ڇپيون.
 دوستيون جن کي ڪي پوريون نه پذيرايون مليون.
 موقعي مهلن جا ڊگهڙا عرصا انتظار ڪندي.
 سنگسارين ۽ سزائن جي ور چڙهي به ويون.
 خنجرن، تيز ڦرن، گولين تيزابن سان.
 ڪيترا اجرا جسم ڪارا ڪري ماري ويا،
 لاش جن جا نه ٿڌا ۽ نه عذر خواهيون ڪجن.
 فاتحائن نه ڪو ڪفنن جون پریشانيون ڪين.
 ڪيڏان، مرثين، آهن نه ڪو ۵ اوسارن ۾.
 وصل، ۵ ورچو نه وڃوئن جي ڪن ترانن ۾،
 آڊ، يا لانگ-پلي اوپيرا نه ٿيتر ۾،
 عالمي حقن جي خبرن نه پٽرنامن ۾،
 ڪوٽ المين جو نه چرچو نه ڪو پٽلاءُ رهيو،
 جن وفائن جو ڪنهن جاءِ نه ورجاءُ رهيو،
 تن سچائين جون سڄي عمر سنڀارون ٿا ڪيون.
 همسفر هل ته هلي چنڊ جون ڦارون ٿا ڪيون،

هاربي واري حياتيءَ جي المناڪ ڪٿا،
 بدنصيبين ۽ بُڪن وارا ڪرناڪ قصا،
 هڪ پنهنجي ڪيت ٻيو حالات کي ساڻهر ڏيندي،
 عمر سنوتن جي سودائن ۾ گذاريندو رهي،
 سُڪ جو ڳولائو اُميدن جي ڊگهين ٻارين ۾،
 خودفريبين جا زمينن ۾ پيجارا پوکي،
 پوه پارن ۾ آواندن کي واهوندي جو اُٿي،
 ڳنڍَ ڏيندو ته ڪڏهن ڳنڍَ ورائيندو وتي،
 پيهي تي لیتندي گرمين جي رجيل راتين ۾،
 باڪَ جاشعاع بعضي پنهنجا پڪل ڪيت ڏسي،
 چهارهڪليندي پريان ايندي جي آهت کي ٻڌي،
 تِڪَ ٻڌي تمڪندڙ تارن جي قطارن کي ڳڻي،
 ڏيءَ جي ڏاجي ته ڪڏهن لپي جي لاڳت جوڙي،
 ول کي وائريندي ڊگهيون آسون اُڏاريندو رهي،
 ڊيري جي واهتن ڪُتن جا انتظار ڪتي،
 نيٺ بڻئيءَ ۾ اڳئينءَ رهِت جا وياج ڏئي،
 هيلوڪي پاڻ ۽ ٻج واري رخت ساڻ ڪنيون،
 خالي ٻاچڪن ۾ سُجائين کي وجهي روئي چوي،
 سُڪين پهرن جو سڌون پاڻ اجايون ٿا ڪيون،
 همسفر هل ته هلي چنڊ جون ڦارون ٿا ڪيون،

ڪاپڙين، ڪوه ڪشالن ۽ سنياسن جا سفر،
 هنگلاجن جي لڪن، پاهڻن، پنڌن جون پٿون،
 جوڳين جي ساز سرودن، ڏٿن، ڏهاڳن جون،
 ڪينرن، ٺاد ٺافيلن، ڏفن، دمانن جون،
 پالوا واريون پتون، ساڏوهين جون ساروڻيون،
 جوڳ، ويرايو، وچوڙي، وطن جا اوسارا،
 بروي، رپ، رامڪلي، يمن آسا، راڻي جا،
 سڻي، سهڻي، سورڻ، ليلا، مَر حسينيءَ جا،
 ڪاپاڻي، ڪيڏاري، ڪاموڏ، ڪاراييل جا قصا،
 ڪربلا جهيڙيندي آلِ رسول جو قضيو
 ميگه ملهار تتر، تاڙي، ابر آگر جون،
 هيڙ، هُپڪارَ وَڳَر، ويس، سُڪ سانباهن جون،
 ماڻڪن، سمنڊ سيواڪن، ڪاڙ جون خوشحاليون،
 اوسيئڙن، بندرن، وڻجن ۽ واپارن جا ذڪر،
 ساري عالم سميت، سنڌ سڪاريءَ جا فڪر،
 ڀت ڌڻي تنهنجي ڪاهوڙين جون ڪيڪارون ٿا ڪيون،
 همسفر هل ته هلي چنڊ جون ڦارون ٿا ڪيون.

هي سیه فام نسل وارا مٽيءَ جا پُٽلا،
 منڊيلا، مارتن لوٽر، يا غزنوين جا اياز
 دل ۾ بي-لوٽ وفادارين جا ڪوڙ ڪنيون،
 نسل در نسل غلامين وارا پنجوڙ ڪنيون،
 حڪمرانن جي ڪُڏن سياه ڪارنامن کي،
 بادشاهت جي غرورن ۾ ڪيل گناهن کي،
 جانشينن جا جرم، شوق شاهزادين جا،
 شاهي محلن جي ڪنيزن يا حرم خانن جا،
 نيرين روشنائين بعضي بلوط پاڇن جا،
 ڪي سچا عشق ته ڪي داستان عياشين جا،
 پنهنجن سينن ۾ ڪنيون پنهنجي زبانن کي سبيون،
 ڪنهن به مؤرخ نه فاتح جي دڍپن کان ڏنا،
 مسعود محمود، قصوريءَ جهڙا باڪو نه بڻيا،
 حبشين جهڙيون اسان کاتي سچائيون ٿا ڪريون،
 همسفر هل ته هلي چنڊ جون ڦارون ٿا ڪيون،

①+② ذوالفقار علي ڀٽي صاحب جي ڪيس جواهر شاهد ۽ ساڳئي ئي
 ڪيس جو مکيه سرڪاري وڪيل

بعضي اونداهه بعضي ضوفشان اُجالن مان،
 احتسابن جي زوالن ڪڏهن عروجن مان،
 فاتحن، جابرن تاريخي ۽ قزاقن جي هٿان،
 ڪڏهن شڪست ڪڏهن جيت ڏياريندي رهي،
 جيئري دفنايون، ڪنهن کي ماريون جياريندي رهي،
 هيءَ مٽي ڇا ڇا عجب رنگ ڏيکاريندي رهي،
 زلزلن، آتشي جبلن جي زهري مادن سان،
 سيلابي وهڪرن، دريا جي رُخ مٽائڻ سان،
 روز تهذيبون جوڙي روز مٽائيندي رهي،
 وقت جي لاهين ڇاڙهين مان اُڪاريندي رهي،
 هي مٽي ڇا ڇا عجب رنگ ڏيکاريندي رهي،
 برپتن، باغيچن گهاٽين ڇدين آبادين جا،
 نرم مضبوط ڪُره ارض جي وجودن جا،
 ڪولين، هاتين، پتڻن، وڻن، پهاڙن جا،
 ڪڏهن اُکوڙيون ڪڏهن پير ڪپائيندي رهي.

پيٽ ڄاون کي جنم ڏيندي اُڃاڙيندي رهي،
 پنهنجي وارثن کان ڪئي امتحان وٺندي رهي،
 هيءُ مٽي رنگ ڪڏهن ڍنگ ڏيکاريندي رهي،
 ڪي ڌڙا ورثا ڪري قومي تحفظن ۾ ڏيون،
 ميوزمن وارا خفا نسل جي ڌمي سونپيون،
 بانورجي اسٽوپا جي آس پاس لپتي رهي،
 کيس ڇا پَهرَ ته ورثن کي سنڀاليندي اسين،
 هن عجوبن جي افاديت کي ڌڪاريندي اسين،
 سندس صدين جا يادگار پوري خاڪ ڪري،
 سمنگلرن سان نواردات جا واپار ڪري،
 سوداگرين جي هوس ۾ وفائون عاق ڪري،
 قومي ڪردار جون پئسن جي لالچن ۾ اچي،
 مجرمين وانگي اسين روز لتاڙون ٿا ڪيون،
 همسفر هل ته هلي ڇنڊ جون ڦارن ٿا ڪيون.

ڳوٺڳي ڀولار جي سڀني ۾ صدين جون چيخون،
 آتڻن وارا ڪفن پايون دفن ٿينديون رهيون،
 رومين، تاتارين، چنگيزي جشن گاهن جا،
 نازين، توڙي فرنگين جي قيدي ڪيمپن جا،
 خوني شينهن جي ڳياڙين مڙن جي پيٽن مان،
 ڳاڙهين آنڌين، ڪاري پاڻيءَ جي انڌين وادين مان،
 روز مجبور غلامن جا گذر ٿيندا رهيا،
 بي گناهه جون لهوءَ منجهه لوواڙيل ٻوٽيون،
 بنديخانن جي ديوارن تي ريڳاڙيل ٻوٽيون،
 سرخ ماسن جا ٿگر قاتلن جا داغ ڪنيون،
 ٿرڪندڙ عضوا سفاڪيت وارا سُراغ ڪنيون،
 ۵ ”وانحن اقرب“ واعدن جي انتظاريءَ ۾،
 قالو بلي واري قولن جي پاسداريءَ ۾،
 پنهنجي ”تذليل“ جا اسباب پڇائيندا رهيا،
 روئي خالق کي چَوَن ڪهڙيون خطائون ٿا ڪيون؟
 همسفر هل ته هلي چنڊ جون ڦارون ٿا ڪيون،

۱ قرآن شريف جي آيت جنهن ۾ پروردگار
 جو ساهه کان ويجهو هٿ جوڌڪر آهي.

موسیقی،

موسم

تہذیب

اولمپڪ، آسڪر، تفريح واريون تقريبنون،
 سونهن سرسين جا جهميلا حسين نارين جا جسم.
 عيد، ميٽرن يا دسهڙن جا ڏهل دمباها،
 موسمن بدلجڻ، ڪن صحتيابين جون خوشيون،
 راکين جي ٻڌڻ يا سفرن جي اُسهڙ جا ضامن،
 هولين جون رونقون، رنگن جون ڏنڪ ڌارائون،
 ڏوڪلي راند، ڏٽن، ڏيائين، ڏيارين جا جشن،
 شادين، طهرن جون پُڪيون، جهمريون چيچ شرنايون،
 جنم موقعن يا عقيقتن جون عجب آسيسون،
 ويلنٽائين ڏهاڙن جا وچن ورجاڻيون،
 سرڪسن، ڪارنيوالن ۽ چوڏيلن جا مزا،
 سال جي آخري سورج جي الوداعي رسم،
 يارين باشين جي گشن، ڊاڙ ڏشن جا ميلا،
 چندراتين جون چوباريون ۽ دوستين جا نشا،
 اووِٽل ويل! تنهنجيون روز تنوارون ٿا ڪيون،
 همسرهل ته هلي چند جو قارون ٿا ڪيون،
 ڪي ڳيانان ته ڪي گهر جون ديوارون ٿا ڪيون!

سفیرانِ حرم

اب کے تم ہم سے پتھر مر جو پت جاؤ گے۔
اسے سفیرانِ حرم یاد بہت آؤ گے۔
کن اذیتوں سے گذر کر ہم یہ تقریبِ وداع،
آپ لوگوں سے بچھڑنے کی سجا پائے ہیں،
کیسے بتلائیں کہ ہم کتنے غدر لے دے کر،
اپنے اس ضبط کو بھلا کے اوہرا لے تیں،
ہاں مگر دردِ سُران جب بھی تملایا تو،
اسے سفیرانِ حرم یاد بہت آؤ گے۔

موسیقی،

موسم

ۛ

نہ لیسٹم

پوہ کا چاند جہازوں کے نڈر جسموں پر،
 اب کے بھی ویسا ہی کچھ ہوشربا اترے گا،
 گیلریوں میں لھڑے لوگوں کی سسکیوں کا سان،
 چاند کو اب کے بھی کربن کی ایکا جائیگا،
 اُن ہلکتی ہوئی آنکھوں کی الوداعی میں،
 اے سفیرانِ حرم یاد بہت آؤ گے۔

تم کو اندوہ و فدا کوئی حجاب کہ نہ دے،
 آبلہ پا کسی منزل کا پتہ دے کہ نہ دے،
 یہ مگر طلی ہے کہ اس سحرانوردی میں تجھے،
 تیرے اربابِ وفا تیرے رفیقوں کے ہجوم،
 یاس کی طشت لئے دشت اتر بولیں گے۔
 اے سفیرانِ حرم یاد بہت آؤ گے۔

اب کے تم ہم سے بچھڑ کر جو چلے جاؤ گے۔
 اے سفیرانِ حرم یاد بہت آؤ گے۔

موسیقی،

موسم

ۛ
 موسم

جن دریچوں پہ ستاروں کو جلایا تم نے،
 گُہر کے دھندلوں میں چاند دکھایا تم نے،
 تیری یادوں کی نگارش تیرے باتوں کا فسوس،
 اس پری خانے میں تعظیمِ محبت کے شکلوں،
 تیرا ہم نام لئے پھر بھی منائیں گے مگر،
 اے سفیرانِ حرم یاد بہت آؤ گے۔

ہم ابھی فریڈ رفاقت سے حزیں بھی نہ ہوئے،
 کہ مہ و سال سے، لمحوں کی نزع آ پہنچی،
 گوگلوں میں ہی کھڑے تھے کہ اپنے اہل سفر،
 حیرت و یاس کی پرچھائیوں میں چھوڑ چلے،
 ہم جو مہبوت کھڑے رفتگان کو کہتے رہے،
 اے سفیرانِ حرم یاد بہت آؤ گے۔

پہن پی آئی اے کے کچھ دوستوں کی ادویہ تحریر
 کے موقع پر پڑھے گئے کچھ اشعار۔

بھٹکتی نیک روح

شب گزر جائے گی آؤ گے تو کیا پاؤ گے۔
 بام و بالیں پہ تب تک نہ چراغاں ہونگے۔
 نہ کسی آہ کے تارے نہ قہقہے ہونگے۔
 نہ کہنہ شہر کی گلیوں میں زندگی ہوگی۔
 بدھیب آنگنوں کا بے در و دیوار وطن،
 جن میں کچھ باقی اقربا عزیز الاشوں کے،
 ہاتھوں پاؤں کو سیٹے سک رہے ہونگے،
 یا کسی بلے تلے آخری سی سانس لئے،
 کتنی معصوم تتلیاں تنوں سے لپٹی ہوئیں،
 B-52 کے بارودوں جنگی جہازوں کی،
 گھن گرج میں ہی گھٹی چینیں مر گئی ہوگی،
 اینٹ سے اینٹ بجادی گئی فسیلوں پر،
 زرد، ویران جلے دشت اور پہاڑوں پر،
 ہیمنٹ کے چاند کے معدوم منقسم سائے،
 لبوہاں سی گلیوں میں اُبلتی دھوپیں۔

اور یہ پتھرائی ہوئی آنکھیں، ہوائیں، موسم،
 جگے سرہانے میں نے عمر بتادی جانان۔
 کتنے جنموں سے تیرے لمس کے تانے بن کر،
 عشق، ادراک، وفا، فہم کے فریضے لئے،
 پارساؤں کے دہرم شالوں، خانقاہوں سے،
 شہنشاہوں کے حرم خانوں نیش گاہوں سے،
 توہم پرست تنزل نژاد قوموں سے،
 بگنے روحوں کے نوالوں سے تن چھپاتی رہی،
 ان گنت صدیوں سے اب تک کے یںڈاروں میں،
 تیری سانسوں کی مہک تیری وجہ میں کھوئی،
 تیری رودانی تیری آرزو میں پھرتی رہی،
 تیری سرگوشیوں کی سرسراہٹیں سن کر،
 تیرے وعدے پہ اپنی کوکھ کو بچاتی رہی،
 کیونکہ اک بار تم نے غینوا کی وادی میں،
 وجہ و فرات کنارے بابل کی گلیوں میں،
 یاد ہے تو نے کہا تھا کہ اے حوازاوی
 میں تیری کوکھ سے اک پارسا جنم دونا
 جو نسل اونچ نیچ ذات پات رسموں کو،
 آمروں، فاتحوں، فاشسٹوں اور فرعونوں کو،

موسیقی،
 موسم

تبسم

خون کی بولی مناتے ہوئے ملعونوں کو،
 حوس کی آگ میں گوند ہے حقیر لوگوں کو،
 ظلم کی آندھیوں انیاء کے بگولوں کو،
 اپنی لٹکار سے اٹھیگا لرزاں کردیگا،
 اپنے پیشواؤں کی ساری صداقتیں لے کر،
 خدائے ذوالجلال کی وسیع دنیا کو،
 اس جلتے گولے کے آتش فشان دہانے کو،
 ہمارا سورما بنا سورگ کردیگا،
 دہکتی دنیا کی آتش کو ماند کر دیگا،
 یاد ہے تو نے کہا تھا کہ اے حوازادی،
 میں تیری کوکھ سے اک پارسا جنم دوںگا۔
 اور میں تیرے اسی وعدہ حسنہ کو لئے،
 ڈھلتے جوبن کی سسکتی ہوئی شہینوں میں
 سارے ارمان دبائے اُنچے منڈیروں پر،
 اندلس، روم، فلورنس کی ڈبلانوں پر،
 قسطنطنیہ، آئبرہ، کبھی اتراموں پر،
 نوئی تنواروں، زرہ بند، چھنی سینوں پر،
 بیروشا تو کبھی ابرہ کے مینوں پر،
 آگ بارود کے ڈبیروں شکستہ ٹیکوں پر،

کہنتوں، سرکوں پہ سڑکی سینکڑوں سی ایشون پر،
 سوکھی پیاسی سی وہ ہی کوکھ لئے پھرتی ہوں۔
 دشت سے آتے ہوئے شہسوار لوگوں کو،
 تیری شبیہ جیسوں ساروں ہی نرینوں کو،
 کبھی دلیلیز و دوارے پہ سر جھکائے ہوئے۔
 نوواردوں کو بڑی حسرتوں سے تکتی ہوں،
 کہ کب کو تو یا تیرا کوئی پیامبر پہنچے،
 جو یہ بتائے کہ میں اپنی اس جوانی کو۔
 تیری آنے کی اُمیدوں پہ کب تلک رکھوں،
 تو بتادے کہ وہ کب پارسا جنم لے گا،
 کب میری کوکھ و فافوں کے تبرکات لئے،
 اپنے اُس عہد ساز ختم کو جنم دے گی۔
 جو ان جھلکتی ہوئی وادیوں کی گلیوں کو،
 ماؤں، بہنوں یا بیواؤں کے رستے رُخوں کو،
 وہ مسیحا کی طرح مرہمیں لگائیگا،
 ان گنت بوکسے ہلکتے یتیم بچوں کے،
 وہ آنسو پونچھیے، کب ان کا مداوا ہوگا؟
 میں نے مانا کہ تم عہد کی تجدید لئے،
 میری اس والہانہ آں کی مہارت کو،

موسیقی،
 موسم

تیسرا

میری تسکین کو کبھی لوٹ کر تو آؤ گے،
 صرف اک ڈر ہے کہ تب تک نہ اٹھی روحیں،
 اپنے خونخوار شلم سیری کے ارادوں سے،
 اس گروہ ارض کو اپنا نہ نوالہ کر دیں،
 اور میرے ہم نشین میں اپنی کفِ تاسف کو،
 اس بزمیت سے کسی آہ و پشیمانی تک،
 مین ممکن ہے کہ اک بار بھی لے جانہ سکوں۔
 میں جلی دنیا کی اُس خاک کو چٹکی میں لئے،
 تیری دلیز تلک مانگ سجانے کو کبھی،
 یا کہ مژگاں کا لبو رنگ دکھانے کو کبھی،
 میرے محبوب تیری پاس کبھی آ نہ سکوں۔
 ہاں مگر تم جو کبھی صدیوں کے دورانے میں،
 بھولی ب سری ہوئی یادوں کی گذر گاہوں سے،
 پھر کسی دن میرے ملنے کو اگر آؤ گے،
 شب گذر جائے گی آؤ گے تو کیا پاؤ گے۔
 بام : بالیں پہ تب تک نہ چرانغاں ہونگے۔
 نہ کسی آہ کے تارے نہ قمقمے ہونگے۔
 نہ کہنہ شہر کی کلیوں میں زندگی ہوگی۔

تو سان جوڙيل غمن ۽ خوشين جا پهر،
 توسان جنمن جا ناتا صدين جا سفر
 منهنجي بيگاه سجدن جو محور پي تون،
 دان، دعائن، سڪائن جو مرڪز پي تون،
 منهنجي پهرين ۽ پوئينءَ دُعا جا اثر،
 زيب، زينت، سڳيون سيند سرما پي تون،
 هار، ڏهرين سريون، ويس، وينڊا پي تون،
 موڙ ميندين، خوشين ديد جا ديدور،
 منهنجي سونين سَنجھائن جو سڀنوي پي تون،
 رڻ تتين ۾ ڀنل واءُ جهوٽو پي تون،
 مون لاءِ آرهڙ جي سيڪن ۾ جُهڙ جا ڪڪر،
 آس، ۽ املاڪ، ۽ آڌڪار آسيس پي،
 عرض، ادراڪ، اُتساه ۽ وسواس پي،
 ۽ آتما جي اُمنگن جا اجرا سحر،
 چيچ، شوخيون، شغل، شادمانا پي تون،
 ساڻ، سينگار، ڳڻ، ڳيچ، ڳانا پي تون،
 مار، مڳين سندا عاشقيءَ جا فخر،
 توکان وڇڙي ٻران جون وانگي جلان،
 تنهنجي ڇاتيءَ لڳي نار ٿي آئون نران،
 بعضي تبسم لاءِ آڙاه بعضي ڇپڙ.

① زيور جو قسم ② ملڪيت ③ حق ④ اعتبار، يقين ⑤ روح

موسیقی

صوم

۴

۴۸

48

چاندوڪين ۾ اڪيلي چري چوڪري،
 نيٺ ۽ ڪجريا ڪيون چال چلندي وٺي،
 اوڀري پوڀري، ۽ ائٽري چوڪري،
 وار چوڙيون گهٽائڻ سان گهمندي وٺي.

جاڻي واڻي الاڻي بي خبريءَ منجهان،
 ڪهڪشائن جي ڀل ۾ يا نازن وچان،
 منهنجي پنڀڻين مٿان پير رکندي وٺي.

اڻڳلن سان اول، دل تي دستڪڙڙي،
 ڌڙڪن ۾ ڪا جهٽ آهڻ جو چئي،
 دل جهروڪن ۾ جهاتيون پئي وجهندي وٺي.

ساهه سُرهاڻ ۾ موج موسم ڪري،
 خوشبوئن سان ڪئون ناچ ”تبسم“ ڪري،
 هير هُپڪار جي ۽ هيچ هلندي وٺي.

① ڪَڇلُ لڳل ② ڪيچلي ③ خوش جهُومَ

موسميتي،
 موسم

تبسم

دليل ڏئي ڏکا هڻي.

پيئن ڪڍي پري پري،

وفا، وصال يار جي،

عمر جي پهرين پيار جي،

ٿي کين جو خلش اُٿي،

ته ٿي پَوَن ڏريون ڏريون،

پيئن تواج پريون پريون ...

زماني جون شڪايتون،

هزارين غم حكايتون،

ڏڪن ۽ گرب جا قصا،

سين جي مختلف گڻا،

نشن ۾ پڙڪندا وتن،

ٿڙن ڪرن، ڪري اُٿن،

مون واري پيگ کي جهلي،

چُڪو چُڪو سڀئي وجهن،

هوس ۾ تنهن کانپوءِ پي،

مان پنهنجو ڌار ٿو پريان،

پتو ٿي کين ٿو پري،

ته ڇٽ، يا مان پيو ٿران،

پتين، گڏين جي آڏو وٺي،

ٿاڀڙجي، تڙڪندي بچي،

ميخانو مس ڇڏيو اٿم،

ويان ٿو پنهنجو دڳ وٽيون،

پيئن تواج پريون پريون ...

خُمار ۾ ٻڌل گهڙيون،

هزارين حسن جون پريون،

متل، رتل آ ميڪدو،

عجب سُور ٿم چڙهيو،

ڪران ٿو آئتجان ٿو مان،

ونو، متان ڪري پوان!

پيئن تواج پريون پريون ...

قدم قدم تي مي ڪشي،

صراحين سان سرڪشي

رندن جون مست توليون،

غُبار سيني ۾ ڪنيون،

ڪنهن آجپي جي آس ۾-

گلاس ڪَنن ڪَريون،

سرشتي جي سڌار تي،

سماج جي بگاڙ تي،

بغاغا، ھل، بحث ڪري،

مؤاملي،

مؤام

۴

تاريخ

50

ڏيري ڏيري هل! او چنڊ تون ڏيري ڏيري هل.
رات جي ريشمي رستن تي مٽهنجو ماضي آ وڪريل.

جهولن جي جڳل ماءُ جون جهوليون،
چلڪن ٻوليءَ واريون چوليون،
لولين جو هر لفظ اڃان پي، ڇاتيءَ تي چاپيل.

پيارَ وفا جا پهريان زانا،
ٻانهون ويهاڻا، وار وڇاڻا،
مرڪون، ميلا، رنج، سامان، سڀ ڪجهه ٿم سانپيل.

جويين وارا پور پون ٿا،
نيسارا ٿي نير تمن ٿا،
جهنڊيون، چپٽيون، سنيڊون، گانا، شون وارو شغل.

وقت جَهر وڪن مان جهلڪي ٿو
اڄ سارو اندر اُٿلي ٿو
”نيسم“ جي عڪسن کي اُپ تان، اڄ تڏ ڪراو جهل.

عشق اهڙو ڪو اوکو ٿيندو آ.
ڏونگر کان پي ڏکيو هوندو آ.
مان نه پئي ڄاتو.
بيٺي برن ۾ وليون ويڙهن،
واري، وچون، واسينگ وڪوڻ،
انتظارن ۾ پتر ٿبو آ.
مان نه پئي ڄاتو.
کاڄ خوشيون، سُڪ سڀ وڃڻ ٿا،
مُرڪون، مڙا، موقعا وسرن ٿا،
اهڙين جدائين تي رتُ روئبو آ
مان نه پئي ڄاتو.
آس جي ”تبسم“ اوڙاهن ۾،
سوداءَ جي اُونهن سمونڊن ۾،
ماسُ ڄمَ تان سڄو روڙيو آ،
مان نه پئي ڄاتو.

موسیقی،

موسم

۽

نابسم

52

ڪڏهن منهنجي گهر ۾ اچي ڏس ته اڪيون،
تنهنجن اهتمامن ۾ ڪيئن پيهجن ٿيون،
اُميدون عمر جي ڪنارن تي بيهي،
ڊگهن انتظارن ۾ ڪيئن پيهجن ٿيون.

اچي ڏس ته منهنجون ڪل ٽي ڪائناتون،
وڏي تنهنجي قدمن کي ڪيئن سجدا ڪن ٿيون،
۽ قدمن ته ڇا تنهنجي وک وک جي دز کي،
چمي آجياڻن ۾ ڪيئن پيهجن ٿيون.

۽ واقعي اوسيئڻ جي هن موسمن ۾،
اوجاڻان جي سچ پچ اچي ٿو پئين تون،
اهو سوچيندي سڀ عمر جون نه ڄاڻان،
خوشيون سيراڻين ۾ ڪيئن پيهجن ٿيون.

”تبسم“ جي توريءَ، اُداسين جي دنيا،
وڇوڙن، ويسورن سودائن جي دنيا،
تون پهچين ته پوءِ ڏس اُمنگون بدلجي،
جمالن ۽ جهمرين ۾ ڪيئن پيهجن ٿيون.

سِڱَ سوزِ فراقِ جي سُورن ۾،
توکان وِڇڙڙَ جي ويُونن ۾،
مَڙَ اُعيدِ جي شغلن، ميلن ۾،
منهنجو آڳَ تي ماتمِ جاري آ.

لوڪَ کان پنهنجي لُڄَ لڪايان،
منهن تي زوريءَ مُرڪَ سڄايان،
لُونءَ لُونءَ پنهنجي لَاتِ بڻائي،
شهرتِ اُچلي چيريون پايان،
سُورَ وِڇوڙا صدمي ڳائي،
ناچو بڻجي نغمي ڳائي،
گُڻڪارون ڪيان مُڌڪارن ۾،
منهنجو آڳَ تي ماتمِ جاري آ.

موسیقی،

موسیقی

۴

۵۴

54

هیر جو ڪوئي جهڙو ٻڙجي،
 میندیءَ وارو ٻوٽو ٻڙجي،
 سُڙي مان تنهنجي سيند سڃاين،
 چمڪان چڱن ۾ چوٽو ٻڙجي.
 بعضي خوشبو ٻڙجي ڪنڊران ٿو
 ڪڏهن آجيان خاطر اُڏران ٿو
 ويٺو وره وسايان واٽن ۾
 منهنجو آڳ تي ماتم جاري آ.

مجنون نه ڪو مان ميهڙ آهيان،
 تن جو نه ئي مان ثاني سڏايان،
 تنهنجو منهنجو پنهنجو ناتو
 هر عاشق جو پنهنجو کاتو.
 نه ليلي نه تون ڪا سُڙي آن،
 تون ”تبسم“ جي مَن سُڙي آن،
 جڳ چا به چوي اٺواهن ۾
 منهنجو آڳ تي ماتم جاري آ.

ستارن جي ٿم ٿم تڪيندي مسافر،
خيالن جي صحرا ۾ گم ٿي ويو آ،
وفائن جي اڙ ڪت مسافت ۾ ٽڪجي،
گوي سوچَ ڌارا ۾ گم ٿي ويو آ.

عجب رات! آسن نراسن ۾ گم آ،
 أفق پنهنجي اونهن سنائن ۾ گم آ.
 هجومن هوندي هيڪلائين ۾ گم آ،
 گوي پنهنجي ڪوٽا ۾ گم ٿي ويو آ.

ڊسمبر جي سردين ۾ ترڪن ٽيون لهرون،
اُجالن ڏي اُڀري اُڏامن ٽيون لهرون،
ڳرائين لاءِ ڪنهن کي تلاشن ٽيون لهرون،
سمند هورا ڪورا ۾ گم ٿي ويو آ.

اڙڙي چنڊ عڪسن جا اولا نه ڪر تون،
شمعدان ٿي ڇولين تي نه پُر تون،
ڪوئيءَ کي ڪي ٻيون دلربائيون نه گهرجن،
هُو پنهنجي محبوبا ۾ گم ٿي ويو آ.

قطارن ۾ ڪٿين ستارن جون بتيون،
ڪناري تي ڪياري ۽ بلبن جون بتيون،
ڀرن ۽ وسامن ٻٽيلن جون بتيون،
سمان ڪنهن ۾ سُنڊرتا ۾ گم ٿي ويو آ.

۱ شاعر ۲ خوبصورتی

سهيڙي سهيڙي ٿڪو آهيان جيون،
جيون آ، جو مون کان نٿو ميٽرجي.
انوڪن آلاپن جا پيڇا ڪيان تو
مگر ساز مون کان نٿو چيٽرجي.

اُڏامي ٿو اُپ تي ڏسان تو پڪيءَ ڪي،
ڪا آڇ ڳولهي بعضي تلاشي سڪيءَ ڪي،
هوائن نه جاتيون سندس ۽ پاونائون،
نه دڪ ويسلي جو مونڪان ووڙجي.

۽ ڪيڏارن سان ۽ ڪونٽل ڏلين جون ڪٿائون
ڏکن هاڻيون ڊيپڪَ سُرڻ ۾ صڌائون،
نه سونهون نه سرتونه جڳ ۽ آشنايون،
رُٿن جي سفر ۾ ڪنهن سان روئجي.

هي گونگيون زيانون ۽ ٻوڙا زمانا،
ڏکن ۽ ڏلاسڻ جا جهونا فسانا،
جُڳن کان وڇوڙن جا ساڳيا ترانا،
پراڻين ڪهاڻين کي ڇا ڦولهي جي.

① خواهشون، محبتون ② ماتم وارو سُڙ، ويڙهه، غم

سان پيريل راڳ، جنهن ۾ قتل جو ذڪر اچي ③ دوستيون

④ سينگاريل، سجايل

موسيقي،

موسم

۽
شيسم

تنهنجين يادگيرين جا تاندا ڏڪن ٿا.
 او من مٽ، توريءَ اُداسين جا ڪيڏا،
 نگاهن ۾ اڻ ڪت ستارا بَڪَڻ ٿا.

تنهائين ۾ هيءَ رات سگريون ٻري ٿي،
 ۵ اوهيرا ڪيون يادگيري لهي ٿي.
 پڙاڏا عجب مون کي آواز ڏين ٿا.

سڙائن جي دامن ۾ سڏڪن هوائون،
 صدائون ۾ سينڪن سوين التجائون،
 او وڻجارا! تنهنجا وڃڙا وڍن ٿا.

تانداڻا آڏيءَ جو بي منزل اُڏاڻا،
 اونداهين ڳلين ۾ پرينءَ جا پُڇاڻا،
 پريشان رستن تي پاڇا ڦرن ٿا.

اُمارس ۾ اُڌري اوسيئڙن جي موسم،
 اُداسين مان گڏوري ڪوهيڙن جي موسم،
 او ”تبسم“، ويرائين مان سڏڪا ورن ٿا.

ڪَلاچيءَ جي ڪُنَ مان ڪهاڙي ٿو ڳولهي.
 آوهيرن نه ڪو کيس آندين جو اُونو
 هي ۵ گهاتو اڃا گهرو پاڻي ٿو ڳولهي.

ڪوهيڙن، ڪُنن کي ورائگهيون ورن ٿا،
 پري کان پڪيئڙا اڏاميو پُجن ٿا،
 کانڊاڻو ڪرن مان کانپاڻي ٿو ڳولهي.

ڪلبن سان ۵ ڪينر ۽ ڪشڪول لايون،
 ڪو ڪُنَ ٿاڙُ گيڙو ۽ رتا پوش پايون،
 ڪنهن سنهيءَ، سسئيءَ جهڙي ۵ ڪاڙي ٿو ڳولهي.

صدين کان سُٽي ٿو. پتڻ جون پڪارون،
 پرانهن پنڌن جون انوڪيون اُڪارون،
 سفر کان سنگتي ۵ سُڪاڻي ٿو ڳولهي.

ڪالھوڪن ۵ ڪاڙين کي صبح شام ساري
 هي ۵ آڏو آڏين تائين ڪاندين کي ٻاري.
 اوائل جي گم ٿيل آکاڻي ٿو ڳولهي.

① سسند، مڇيءَ جو شڪار ڪندڙ ② ساڙ ③ ڏکڻيل

④ ٻيڙياتو، ملاح ⑤ اُڪير، سڱ ⑥ ڪَر تو، پوڙهو

وفا پسند هيو هُو وفا پرست نه هوا
رُچن پر كيئن هلي ها، سَفَر جو سخت نه هو.

سَمَنڊ جو سُور هيو سَمَنڊُ خود پري هوا جان،
هَراسجي ويوسندس حوصلن تي ضبط نه هو.

گلابي مند جو پُونرو اُڏاڻو موسم سان.
گُلن کي ويندي چيون ويو ”نِباهه شرط نه هو.“

❶ خوف ۾ اچي ويو

موسمياتي،

موسم

۽

ناتيسم

60

مجسمي ساز کي فرهاد توکي چيو آخر،
”نن تراش ۾ هاڻي اڳوڻو خط نه هو.“

سفر کٽڻ کان اڳي چانورن ۾ ويهي رهيو
① ۾همجوڻولي جو هي فيصلو درست نه هو!

سدائين کڙندو سدا سينورن ۾ چڻندو رهيو
گراڙ جو هي ڪنول، پويي دل شڪست نه هو!

زماني پڙ ڪوڏڻي ڪنهن جي پذيرائي ڪئي.
مان گنايو ته بهرحال منهنجي سمت نه هو.

اسان الائي ته ڪنهن ڪنهن جواڻيوسي جيون،
اسان جي پنهنجي حياتيءَ تي ڪوئي ڀرت نه هو.

جڳن کان پردي نشين پاڻ سڃاڻيندي ٿڪو
② ثبات ۾ به سندس عڪس هئا، خود ته نه هو.

تعلقات، تڪلف، تميزدارين پي،
زماني دار هو ”تبسم“ ڪنهن جو دوست نه هو.

ويران موسمن ۾ ماتام منهنجا رستا.
سنان سانجهين ۾ ڪُهرام منهنجا رستا.

هڪ منڍ هجي ته اُن جو ماتم ڪري مسافت.
هر موسمن ۾ ٿين ٿا، نيلاَم منهنجا رستا.

ڪن آڻتن جي آڌر ۾ وسرام جي بهاني.
رُڪجي بيهي رهن ٿا، هريام منهنجا رستا.

❶ ٿڪ ڀڄڻ، ساهي پئڻ

ڪوئي ڪٿي به ٿئي

ڪوئي ڪٿي به ٿئي

۽

ڪوئي ڪٿي به ٿئي

(۶۲)

سارا سُڃاڻ وارا، سنگِ ميل ئي ڪنيون ويو.
بي نانءُ وجود منهنجو بي نام منهنجا رستا.

پَنَ چَڙَ جي زرين ۾، توکي نه آڻيا پر،
تنهنجن تصورن ۾، گلنَ منهنجا رستا.

سانجهين جي دنگ ڀرسان سڌڪي بيهي رهن ٿا،
اُونداه ٿا لنوائن، هر شام منهنجا رستا.

هن راهَ ويندي ۾ رمتي، ٿڌڪي چيو لڏن ڪي،
اڻ ڪت مفاصلن ۾، آرام منهنجا رستا.

صدين جي لمبي پنڌ ۾، سڄي ٿو پئي مسافر،
ڪيئن چپ ڪڍيون پيا هن، هر لام منهنجا رستا.

تون پي ته ڄاڻي واڻي، هيءَ مند ڪيون ٿي موتين،
سڌ ٿئي سرءُ ۾ ٿين ٿا، قتلام منهنجا رستا.

سوچن جي تسلسل ۾، سينديون سلام ڪن ٿا،
بي وقتي آجيان لڌ، بدنام منهنجا رستا.

هڪَ پيچري جو سوچي، سَوَ پيچرا اُڪاريم،
منزل جي ۽ آگهين ۾، اِلھامَ منھنجا رستا.

منھنجي عاشقيءَ جو مڪمل هڪ سِٽ ۾ هيٺنَ تصو آ،
آغاز کان اڳيئي، انجام منھنجا رستا.

منھنجو سمورو ماضي، تُنھنجي ياد جو تسلسل،
منھنجي حافظي جا محرڪ، پيغام منھنجا رستا.

خاموش وادين ۾، پايل ڪري پڙاڏا،
هر پاسي کان ڪنائن، هم نامَ منھنجا رستا.

”تبسم“ نه توڙ پھتو ڪويي سِرو ستر جو
توڙي جو همسفر ها، ۽ هر گامَ منھنجا رستا.

① اڳواٽ خبر پوڻ، ڄاڻ

② وِڪَ

موسيقي،

موسم

۽

تبسم

64

چانڊوڪيءَ ۾ مٽ، جيئن تو، گيت ڪو چيڙيونئون.
مرڪندي سنگيت سهڻيءَ، رات جو گهوڻگهٽ ڪنيو.

تنهنجي پاييل جي پڙاڏن مان پڳهه ڪنوئين ڪنيا،
۵ ميگه واسيا وار تنهنجا، ۵ سيگهه ۾ سارنگ پيو.

مرڪندي ۵ مينڊون ڏئي، سينڊيو توچپ ٿيل ساز کي،
تيور ۽ ڪومل سرن، ۵ سوست پري سرگم هنيو.

گفتگو آروهي ۽ آروهي خاموشي پرين،
۵ سپتڪن آلاپ کي چيڙن منجهان چائي چميو.

واڊي سمواديءَ سرن جي دادلي آهين سڪي،
۵ ديس، ۵ ڏرگا، ۵ مالڪوس ۽ ۵ ماروا توکي مڃيو.

مئي جو ماٿو اڻ مندائتو مان نه ڄاتو ڪيئن ڪليو؟
مي پياڪن کي ۵ ڪمهلو ڪنهن پتو منهنجو ڏنو.

موسيقي، موسم ۽ ”تبسم“ ٽئي نشي ۾ چور ها!
رقص جي رنگين وراڪن رات کي ويتر رنگيو.

① مينهن، برسات، ② جلدي تڪڙ ۾، ③ ڳائڻ مهل، ننڍي تان هڻڻ،
جنهن سر تان ڳائڻ شروع ڪجي مرڪون ڏئي وري ساڳئي سر تي موٽي
اچن. ④ هارمونيه جي سرن جي ترتيب، تيور ۽ ڪومل سر کانسواءِ
راڳڻيءَ جي شڪل يا خاڪو نه ٺهندو آهي. ⑤ ڪل راڳئين جا نالا ⑦ بي
مهلو اوچتو.

موسيقي

موسم

۽

الله بسم

لاشن کي ۱۰ ايتي هوم ۾ چڙيون هليو ويو.
۱۰ تدنين جو وقت ڪاٽي هو مصروف لوڪ کي.

اڳ ۾ ايتيون ڪٿي هيون، ڏسندي وڌي ويون،
بي رحمين جون عادتون ماڻهوءَ ملوڪ کي.

ڪردار جي زوال جو مڃجي ته مُڪ سبب،
لوڪن ٻڌڻ ڇڏي ڏنو اندر جي ۱۰ ووڳ کي.

ناصر ته خود معيار جي پستين ۾ پيو ڪري
ڪهڙا مثال ڏيندو بلندين جا خلق کي.

پروردگار! نرگسيت واري فريب کان،
باقي پي دم بچائج، ”تبسم“ جي ڪلڪ کي.

① عبدالستار ايڏيءَ جو خيراتي ادارو

② ڪفن، دفن ڪرڻ

③ ڏانهن، رڙ

موسيقي،

مؤسس

۽

تبسم

66

ڪو عجب رستو آ، جنهن تي سدا ڀليو آهيان،
 عمر وڪن تي رکي، عمر پير ڙليو آهيان.
 ليڙون لباس، پٿون پير، جسم شل منهنجو
 شايد ته عشق جي آوه ۾ اچي ويو آهيان.
 هواجنبِي هو قطعي آشنا نه هو منهنجو
 دل جو ضد آ، ته نه اڳ پي ساڻس مليو آهيان.
 سي حسين عڪس جي هلندي نظر جهڙي ورتا،
 اُنهن جا پيڇا ڪندي، ڊوڙندي، ٿڪو آهيان.
 هڪ ته سي واٽون جن جي منزلن جي ڄاڻ هجي،
 ۽ ٻيو بي سمت سَفر، جن ۾ مان منجهيو آهيان.
 بي ربطيون ڳالهيون سڻي درگذر ڪجو مون کي،
 دنيا جي ۵ گز ۾ بي ضبط ٿي پيو آهيان.
 جي منهنجا تهڪ ٿو سارين سو منهنجو ماضي هو
 حال هي ٿم جو ۵ ”تبسم“ لاءِ سِڪي مٿو آهيان.

خبر ناهي وڇوڻن جي اڃان ڪيسين رهي موسم.
اڪين ۾ انتظارن جي ڪيڏو عرصو ڪڙهي موسم.

ڏڪن جي برفباريءَ ۾ ته هاڻي ساهُ ٿو نڪري
ڪو آهي کيس ايلازي ته اڳتي پي رڙهي موسم.

وڇوڙا پلَوَ ۾ ويڙهيون خزان جون ڏاڪڻيون ناهي.
مان بي وطني جي ڀتين تي چوڻفرن کان چڙهي موسم.

عیدن شغلن جي موقعن تي سنڀاليون وارَ صدمن جا،
اچي منهنجي ۵ اعصابن تي هميشه ٿي لهي موسم.

وساريون ويٺي آ وينگس، مگر ۵ رڀاڪار دُرُ بڻجي،
سهيليءَ سان نٿي اٽڪي اسان سان ٿي وڙهي موسم.

”تبسم“ واري تختيءَ جي اڳيان پويان به گهر آهن.
واري سان چونڻي تن جا، پتا نالا پڙهي موسم.

① عضوا

② طرف وٺندڙ دُرُ

موسميتي،

موسم

۽

تبسم

68

دَرْدُ گهٽ آهي يا گهڻو آهي،
زندگيءَ کي ته گهارڻو آهي.

شام ٿيندي چُهاو ڳولهن ٿا،
بند بلبن کي پارڻو آهي.

هيل هيڪانت ۾ لٿو ٿو وڃان،
دوستن کي ٻڌائڻو آهي.

نڙگهڻن کي وڏي لٽون نه رکو،
ڪوس، گهر جو پي قاعدو آهي.

هڪڙو ❶ ديوداس هڪڙي ❷ پارو هئي،
سُکين وقتن جو ❸ هاواڻو آهي.

ڪو پَهَرُ چانورو گهران ٿو جو،
هاڙه جو سج لٽائڻو آهي.

موسیقی،

موسم

ع

تاسم

69

(❶ + ❷) ديوداس ۽ پارو عشقيه داستان جا ٻه شڪيه ڪردار

❸ انواه

موسمون اچڙيون ويڙيون هن سرتا!
موسمن تي ته نه پاڙو آهي.

جيستائين آهيون جهانن مان،
ڏاندلين کي ڌڪارو آهي

محبتن جي حسين تحفن کي،
دوستين ۾ ورهائو آهي.

موسمن جا اثر اوس ليڪن!
لهس کان گهر بچائو آهي.

تنهنجي دردن کي پوئين دم تائين،
بدنظر کان بچائو آهي.

رات اُجري يا سانجهه ڏند هجي،
پاڙ کي ڏيئو ٻارو آهي.

ڇا تجربن ۽ ڇا حيات ڏنو،
جو مليو سو سڻيائو آهي.

نرتڪين کي سڏيو کي ڏوڪو رکو
اڄ ”تبسم“ ريجھائو آهي.

موسمي،

موسم

تبسم

مند، بارش، هوائون ڳولهن ٿيون،
ويندڙن کي صدائون ڳولهن ٿيون.

مان سندس ماضي هان ڪو چئيس وڃي،
کيس ساڳيون وفائون ڳولهن ٿيون.

بدگمانيون، مفاصلا، مون کي،
ڪهڙيون ڪهڙيون سزائون ڳولهن ٿيون.

واءِ جهوٽن ۾ ميٺ جهمڪي ٿي،
باک کي التجائون ڳولهن ٿيون.

هُنَ وَيَلَ پَهَرَ جان وساري ڇڏيو
هن کي آڄ پي پُڄائون ڳولهن ٿيون.

دَرديرن مان پَرَاڏا سڌڪن ٿا،
ڪنهن کي ”تبسم“ غفائون ڳولهن ٿيون.

حسين چهرن جي سُرخين ۾ ڏکڻ جا پهر ٿا جاڳن.
اُدا سين جا وڳا پهريون سمورا شهر ٿا جاڳن.

دريءَ کي ٽيڪ ڏئي شاعر سموري رات ٿو سوچي.
سماجن جي مزاجن ۾ بلا جا قهر ٿا جاڳن.

سُرءُ جي چنڊ کي روڪيو نه اڃ جي رات اورانگهي.
اُماوس جي سناتن ۾ عمر جا زهر ٿا جاڳن.

① اونداهه

موسيقي،

موسم

۽

تاريخ

72

بيابانن کي چٽو پنهنجن ۽ سفاڪين ۾ ڪميون آڻڻ،
سرابن کي اُڪارڻ لاءِ، ۽ سراپيل سحر ٿا جاڳن.

سدائين ياد جو اوڻر ڪٺيون هر مُند ٿي موٽي،
۽ پذيرائين ۾ شاعر جا سمورا فڪر ٿا جاڳن.

الهن تلهن جي اُن ٿڌ ۾ عجب حالت ٻڌي گهر جي،
بعضي گهر جو ڏٺي بعضي پٽيون ۽ پيڙ ٿا جاڳن.

عمر جي نتھڻن خاطر لتائي ڇانورا پنهنجا،
نماشامن جي پاڇن ۾، وهيءَ جا ڍڪر ٿا جاڳن.

دلاسن ڪاڙ دل کولي تنهنجو دامن پساين پر،
تنهنجي آٿت جي دلبي مان جرح جا پٿر ٿا جاڳن.

ازل کان پيار پهرن جون آسيون ساهه ۾ سانڍي،
سنياسين جي صدائين ۾ وفا جا وکر ٿا جاڳن.

پنهنجون محروميون ميٽيون گهڻا ڏينهن ٿيا گذاري ويو،
ڇون ٿا پر ”تبسم“ جا اڃان پي شعر ٿا جاڳن.

② سختيون ③ پڙ ۾ ورتل ④ استقبال، اهتمام

موسیقی،

موسم

۽

تدبیر

73

مُنهنجا حسين خواب ستارا نه ٿي سگهيا!
بي نور زندگيءَ جا سويرا نه ٿي سگهيا!

مُروت ۾ تو الائي ڪه سچ ۾ رکيو عزيز
تنهنجي ۵ اٿاه دل جا اندازا نه ٿي سگهيا!

ڪشتيءَ جو سمنڊ جو يا هوائن جو ڏوهه هو؟
ٻڌندڙ کي بهرحال ڪنارا نه ٿي سگهيا!

ساري عمر اکين ۾ رهيون جهڙ جون موسمون،
نيٺن جي بارشَن جاني سارا نه ٿي سگهيا!

پنچي لڳي ڦٽس مان مرهم گهري رهيو هو،
قاتل مزاج لوڪ کان ۵ پوپا نه ٿي سگهيا!

دل جي مٿان ٿبُسم ڌر ڌرِ دانهي ٽڪو ڀر،
دل سان سندس اڃان ڪي نبيرا نه ٿي سگهيا!

① ڳوڙهو، ڳيرو

② ڪپڙي يا ڪپه جا ٽڪر زخمن تي رکبا آهن

موسيقي،

موسم

۽

انتظام

آزمائش ۾ جان ڏئي وينس،
عشق جو امتحان ڏئي وينس.
زندگي تنهنجي نانءُ هئي تڏهن،
زندگيءَ تي ايمان ڏئي وينس.
تون خوشين جي جهان کي ماڻين،
مان ته پنهنجو جهان ڏئي وينس.
موت ۽ زندگيءَ جي خائن مان،
موتَ سامهون نشان ڏئي وينس.
تو ته مقطع جي اڀنا پئي گهري،
تو کي پورو ديوان ڏئي وينس.
تنهنجي چاهت وجود هو منهنجو
مکين نه رهيو مڪان ڏئي وينس.
دوستي جنهن تي ماڻ هو ”تبسم“
تنهن پيرَ جو گمان ڏئي وينس.

هي ڪنهن جو گهر آ، منهنجي رستي تي.
 روز محشر آ، منهنجي رستي تي.
 روز گذران ٿو روز پڇران ٿو
 ڪو عجب در آ، منهنجي رستي تي.
 بخت کي ڊوڙي پهچجي ليڪن،
 وقت کي وڙ آ، منهنجي رستي تي.
 دل جي ڪاڙهن کي ڇانورا گهرجن،
 سخت اوڀر آ، منهنجي رستي تي.
 مان ته ۱ مؤذن جبين جهڪائي ڇڏي
 منهنجو منبر آ، منهنجي رستي تي.
 پيلن بلبن جون زرد ويرانيون،
 درد منظر آ، منهنجي رستي تي.
 ڪنهن ۲ عزه دار کي تلا شي ٿو.
 ڪو ۳ نوح گر آ منهنجي رستي تي.

① بانگ ڏيندڙ

② ماتر ڪنڌن غم ۾ شريڪ

③ نوحا پڙهندڙ

موسیقی،

موسم

ۛ

تسم

76

لڙڪ ازخود لهو ٿي چلڪن ٿا،
 درد جو جڙ آ، منهنجي رستي تي.
 اي حياتي ٻه پهر ترس اڃان،
 ڪو ٻه ڀاڻ ڀاڻ آ، منهنجي رستي تي.
 سونهن ساوڪ ڪي ماڻجي ليڪن،
 هڪ سڪل ٿر آ، منهنجي رستي تي.
 واءِ، واچوڙو ٿي پڄان هان پر،
 غم جو اوڙ آ، منهنجي رستي تي.
 گند ڏيرين مان ڪاڇ ڳولهي ٿو
 ڪوئي چوڪر آ، منهنجي رستي تي.
 مان سڄي شهر ڪي ٻهاريان ٿو
 جوتنهجو تر آ، منهنجي رستي تي.
 بدنصيبين جون بارشون ”تبسم“
 جن جون ڪر آ، منهنجي رستي تي.

① نياپو آئيندڙ

موسم

موسم

۴

تاسم

77

پَرَهَ جو ڳلِين مان پڪارون ڪيون ويو.
ڪو جوڳي انوڪيون صدائون ڏيون ويو.

درين جي وڻن، گهرَ جي ننڍڙين ڀتين کان،
عجب نينهنَ وارا نياپا رڪيون ويو.

او لوڪو! عجب ڪاپڙي هو جو مون کي.
جهلي پاڙين کان ڪسيون دل ڪنيون ويو.

الائي ته رمتي کي ڪهڙا رَمَل ها،
عمل ساڻ جندڙيءَ ۾ جنتر جڙيون ويو.

اُسَ جو آهستي ڪڙي ڪي وڃايون،
ڳجهن ۾ ڳالهايون موهيون دل مُنڊيون ويو.

پنڀرڪيءَ جو منهنجيءَ سيرانديءَ کان ڀڙڪيو
تهان پوءِ منهنجيون ننڍون ئي نيون ويو.

السَّيِّءُ آلاپن جا ورلاپ ”تَبْسُمَ“،
ڪو ڪاريون ڪنن ۾ شوڪاريون ڇڏيون ويو.

موسیقی،

موسم

۽

تسم

78

تنهنجي ٻانهن جون پناهون گهرجن.
 سخت سانوڻ ۾ گهٽائون گهرجن.
 پينو ناهيون نه تاڪَ ٻيڪڙ تون،
 دردمندن کي دوائون گهرجن.
 اڻ ڏنل واٽ جي سناتن ۾،
 سانجهه پهتي آ صدائون گهرجن.
 هڪ نه ٻي حادثي ۾ الجهي رهي،
 هن سڙيءَ عمر کي ساهيون گهرجن.
 ڪهڪشان ۽ نه ڪا ڪٽي اُپ ۾،
 دريدر آهيان ۽ دڻائون گهرجن.
 سونهن چاهيان ٿو سونهن ماڻيان ٿو،
 عاشقيءَ کان غذائون گهرجن.
 پنهنجي نيٽن کي چُمڻ ڏي مونکي،
 هِنَ شرابيءَ کي صُراحيون گهرجن.
 تنهنجي ”تبسم“ کي رِڻ مسافت ۾،
 آڻتون ۽ ڪي دُعاون گهرجن.

① طرف

موسيقي،

موسم

۽

تاسم

خوفَ جو عالم آ تنهنجي شهر ۾.
زندگي ماتم آ تنهنجي شهر ۾.

درهَ ڪائيندو لهو پيئندو وتي!
هي عجب آدم آ تنهنجي شهر ۾.

ڪڙڪين مان خواب ٽڙڪن ٿا پيا.
ننڊ ڇو ۵ نادم آ تنهنجي شهر ۾.

رات دردن جي صداڪن ۾ پئبل.
چاندني مدمُ آ تنهنجي شهر ۾.

ڪاوڙين ۾ ڦاهيون ٿو گهرندو وتي،
لوڪُ ڇو ۵ برهمُ آ تنهنجي شهر ۾.

منصفن جي مسندن مان ۵ راجيا،
جان کي ۵ جوڪمُ آ تنهنجي شهر ۾.

ڳوٺ واسي! تنهن کي تون ۵ تڙيون نه ڏي
هڪُ ٿوئي ”تبسم“ آ تنهنجي شهر ۾.

① پشيمان، لڄي ② ڌمريل ڪا وڙيل ③ اي راج ڌڻي
④ پيءُ خوف، خطرو ⑤ ڌڙڪا، دهمان

موسیقی،
موسم

ۛ

تبسم

80

تو وٿان خوشبو پڳي، چيم: ”اُڏي آجيان ڪيان.“
واءِ چيو: ”پر يار جي، ساهن ڇهڻ جي آ منع.“

چيڙه چوٿين ۾ هٿن ۾ پاند جون ٽڪريون ڏسي،
چيائين: ”سڪوندين کي سُرخين جي هٿن جي آ منع.“

کانءُ ڪانس تي لنويو ۽ هيانءُ ۾ روڻيون پيون،
جهورين جهڇندي چيو: ”گُوڪن ڪرڻ جي آ منع.“

آهتنَ جي آس تائي رات ڀر رُندي رهي.
پرھه ڪي اُوندهه چيو: ”توڪي اچڻ جي آ منع.“

عشقَ ۾ آليون اڪيون، لازم پنل دامن ڪپي،
ورنہ ڪنهن پي دم زنيءَ، دعوي ڪرڻ جي آ منع.

درد جا اوثر گهليا، دل چيو: ”دل ڪولي رُٿان.“
عشق چيو: ”روئڻ ته ڇا، آهن ڀرڻ جي آ منع.“

توڻءَ، سنڀريس پئي ته سنڌ سنڌ ڪي سڻي سيڻن چيو:
”گهر ۾ ويٺل وٺاءُ ڪي، سينگارڻ جي آ منع.“

ڇوراڀائين غم تي ”تبسم“، ڀل مناسب روئجي،
درد جي پڳهن تي پر، لوڻين ٻڌڻ جي آ منع

سوچي سوچي آخر مان ٽڪجي پيو آهيان.
الائي اُنهن کي اڃان چوڻو ساريان.

ڊگهين يادگيرين جا برپت ته جهاڳيم۔
منجهي وهان پرينءَ جو ويڙهو ڪيئن ورائگهيان.

پورا، ڪارا بادل، ڪو پل بيهه جيسين،
ٿڌن چانورن ۾ تڻل عمر ناريان.

موسيقي،
موسم

پڇ
تاريخ

اوچنڊ تنهنجي اُجرن اُجالن کي پڇندي.
ڪا جهٽ ڏس ته ويهي ڪٿي ٿڪ پيڃان مان.

پُٿن، پامُن جو ڪو ويسور ڪونهي،
سفر جي رڳو ٻي ڪا منزل ڪيان مان.

رُٿاڻيل اکين ۾ اُداسين جا اوٿر،
وڇوٽن جا هيڏا مان رڻ ڪيئن اُڪاريان.

آڏيءَ رات ڌاران ڪنهن وڃندڙ گُڻگُهوءَ جي،
پڙاڏن مان دردن جون پاڙون ٿو ڳولهيان.

ٻڌان ٿو پريان وٺ تي ڪوبل ٿي ٻولي،
سوچيان ٿو سي ڪوڪون سَٿان يا لنوايان؟

هوائو نه ”تبسم“ کي هيڪل ڇڏيو جو،
ڊڄي ٿو ته ڊپ ۾ نه مان هيانءُ هاريان.

ڪا پڪي، دوستي، زندگي ٿي گهري
عاشقي، ڌر ٿئي، زندگي ٿي گهري

ريشي چانديون، شبنمي روشنيون،
ڪهڪشان ۽ ڪٽي، زندگي ٿي گهري

ڪنهن نديءَ جو ڪپر، ڪوپرين همسفر،
عشق جي آڏو رتي^①، زندگي ٿي گهري

ماڻهئا! ميٺ ڪي واءُ ويجهو نه رک،
جهمڪندڙ منهن - بتي زندگي ٿي گهري

رات جون راڳليون، پل خوشيون ناچڻيون،
واءُ خوشبوءِ وٽي، زندگي ٿي گهري

ناسي، ڪارا ڪر رنگ رتوليل پهر،
سُڪ جي ”تبسم“ پتي، زندگي ٿي گهري

موسيقي،

موسم

۽

شبنم

85

① ماپ يا تور جي پيمائش واري ڳڻپ جيئن ماسو تولو يا

رتي وغيره.

ويچڙڙ ڪانپوءِ ڌرڏُ رُئاري ته ڇا ڪجي؟
چنڱن مٿان ڪو تيل جي هاري ته ڇا ڪجي؟
ڪانڌين کان ويندي ويندي حياتي پُڇڻ لڳي،
ڪنهن ويل جي هُوسِيَرُ ڏتاري ته ڇا ڪجي؟
دُونهان مٿا، پيڙ ٻريا ۽ خاڪ ٿي بـ ويا،
وسميل ڊِڳين کي واءُ اُڏاري ته ڇا ڪجي؟
پاهرَ ڪري پروڻ، ٻرن ۾ ڊُڪون پري،
ڪنهن کي جي نِينهن ايئن نڪاري ته ڪجي؟
تُند تيزُ واچوڙن اڳيان ”تبسم“ ڏيئا رکيون،
روشنين جي آس ۾ جي گذاري ته ڇا ڪجي؟

وساري، نئينءَ دل لڳيءَ ۾ لڳي ويو
اسان کيس ساري عمر ٿا گذاريون.
ملي چيائين مون کي سڃاتل لڳو ٿا.
تتل شيخون هن منهنجي دل ۾ ڪپايون.
روئي ٿا سمهون ۽ رڙي اک تي پتجي،
ساڀيائن کان ٻيڙيون ننڍن ۾ سنڀارون.
تنهنجا، توسان گڏ پنهنجا فوتو پئي ڄاچيا،
ته آنڌي هٿن مان وٺي البم ڇڏايون.
اسان هن کي چاهيو اسان جو ئي ڪم آ،
ته پنهنجي وڏيءَ کي، ڇا مرهم ٿا لايون.
اُجالن، انڌيرن، سنجها، چانڊوڪين جون-
نه پائنن ٿيون هاڻي، اسان کي ڀُڪارون.
سڃاڻي نه ڄاڻي اُها هن جي مرضي،
اسان پنهنجي ”تبسم“ وفا ٿا نڀايون.

موسيقي،

موسم

۽
تبسم

خوابن جو حسين چنڊ جي ساڀيان ۾ گهر اچي،
مند، رات جي آغوش ۾ مدهوش ٿي مچي.

محبوب جي يادن جو نشو لوچ اندر جي،
جڻ مينهن ۾ ڪو مور مڱن ڏن ٻڌي نچي،

هُن سيند تان ٿيان گهوريا گل کي مٺيون ڏيان،
محبوب جي چوٽيءَ ۾ جڙيل ڪيئن نه ٿو جچي.

ڌڙڪن ۾ ڌڙڪ، سَرڏُ پهر چنڊ رات جا،
سانول جي سارجر ڪا ڪيون پئي اندر پچي.

موسم جا واس، ڪيف ۽ ڪينواس سوچ جا،
نيٺن جي ورونهن ريج ڪيون رڳن ۾ رچي.

”تبسم“ ڪو ڪيس چئي ته ڪڏهن ساريندو ڪري
هڏي، نه تي، مٿ ته ڪڏهن ساھ کي اچي.

وفائون تلا شيندي وڪري پياسين.
حياتي لتاڙيندي زخمي ٿي پياسين.

لُٽن کي لنوائِي، وڪوڻ وَر ڪنيون پر،
پهاڙن ڏي گهڙي پگهرجي پياسين.

مُٺو ۽ وانگي مينڊن ۾ ٻوليو اسان سان،
اسان لوڪ لهجن ۾ وڃي پياسين.

گلن کي جوخارن جي سنگت کان روڪيو،
ته رهندو ڪنڊن جي نظر ۾ ٿي پياسين.

اڪيلائين جي رفاقت جا عادي،
هجومن ۾ پڙهي دهلجي پياسين.

تتل سڄ هو سِرَ تي، سفر جو جئون هو،
نِمنَ هيٺان پهتاسين ٽڪجي پياسين.

تبسمَ کان ”تبسم“ جي اصليت نه پڇجو
چيو عشق: ”رنگين! ته رنگجي پياسين.“

هُنَ جِي حَسِينِ بَدَنَ جُونِ ❶ حَسَنَڪِيُونِ بِي تَحَاشَا،
هَرِ مُرُڪَ لَارَ جَهڙِي، چَپَ چَاشَنِيُونِ پَتَاشَا.

ڪَنهَنَ بَاڪَ ڌَارِي پَنهَنجُونِ پَلڪُونِ ڪُڻِي ڪَري هُوَ،
آرَسَ پِيچِي تَهَ مُوسَمَ، اَنگَ اَنگَ تِي ڏٽِيَسَ بوسَا.

لَهجَنَ جِي تَاڙگِيءَ ۾ هِپڪَارُونِ هِيرَ جَهڙِيُونِ،
اَحْسَاسَ گُفَتَگُوءَ جا ❷ آهَرُ ۾ چَانُو پَاجَا.

هڪَ دِلَ چُوِي تَهَنَ کِي سَچَ، چَنڊَ، ڪَتِينَ سَانِ يِيتِيَانِ،
بِي دِلَ نَندي پَرِينِءَ جِي سُونَهَنَ کِي پِي ڪُتُبو آچَا.

پَهچِي تَهَ آجِيَاڻَا، سَهسِينِ سَنگِيَتَ ڳَاڻَنِ،
مَجْمَعَا لڳَاڻِي ”تَبَسُّمَ“ چَا چَا وَجَهِي تَمَاشَا.

❶ رنگينون

❷ اونھاري جي گرمي

موسيقي،

موسم

۽

تبسم

ڪڏهن هِنَ حياتيءَ، ڪڏهن تُو روئاريو.
عمر ۾ عجب، ڪشمڪش ۾ گذاريو.

پيڙائن کي چئو ڪا پوئين شب ته ناهي،
اڃان جيئروهان، ڪو ڏيرج ته ڌاريو.

وصل جي اڃا آس ناهي وسائي،
اڃان آجيان چئي ڪا مشعل ته ٻاريو.

الاڻي پرينءَ ڪيئن ڌتاريا مگر مان،
پنهنجن پاڪرن کي مسين چپ ڪرايو.

او! تارن پري رات تنهنجي پڄاڻان،
نهارن ۾ ڪوپي نه منظر سمايو.

جهميلن، جڳت جي نه ميلاگرين ۾،
نه ”تبسم“ توکي رونقن ۾ وساريو.

موسيقي،

موسم

تسم

تسم

91

١ صبر، حوصلو

فاصلن ۾ شام ٿيندي پئي وڃي.

قاتلن ۾ شام ٿيندي پئي وڃي.

ڪجهه وفا جي ياد ڪجهه پڇتاءَ ها،

ساروڻين ۾ شام ٿيندي پئي وڃي.

دردونڊن کي سنڀاليو جو سندن،

بوٽلن ۾ شام ٿيندي پئي وڃي.

سڄُ تڪي سڙه ڪولجو اي ۵ ناکڻو

ساحلن ۾ شام ٿيندي پئي وڃي.

نتهڻن ۾ سوچيون ٿا ڏاڍو ڪيون،

فيصلن ۾ شام ٿيندي پئي وڃي.

يادگيرين جي پتل تي بيهندي،

بارشن ۾ شام ٿيندي پئي وڃي.

هل ته وستين جي دنگن وٽ ئي پڄون،

جهنگلن ۾ شام ٿيندي پئي وڃي.

۵ ٻيڙي هلائڻ وارو

مؤاقي،

مؤاسم

۽

مؤاسم

وفا جي ابتدا کانپوءِ وفا، جي انتها ناهي،
سزا جي امتحان کانپوءِ سزا جي انتها ناهي.

هميشه هُو پُڄي مون وٽ، پڇي تُو مرض جو ڪارڻ،
هميشه سوچيان تُو هُن وٽ، ادا جي انتها ناهي.

رڳو اُجهڪو ٻڌي منهنجو مون جيان مرجھائجي ويو آ،
جي اڳتي پي سَڻي سانوڻ، ڪٿا جي انتها ناهي.

موسم
موسم

نيسم

نچان ٿو نينهن ڳايان ٿو چچان ٿو چيريون پائي،
چون ٿا تون اڃا چئين ٿي، وفا جي انتها ناهي.

خريدارن جي صفت ۾ مان، سُري سامهون وڃي بينس،
وفا جو گُچُ ڀسي چيائين: ”بها جي انتها ناهي!“

ڪاريگر آءُ! وڏو انگڙا بڻائج يار جان بوتو،
متان سمجهي ته نسبت ۾ اسان جي انتها ناهي.

نوان ماڻهو نئون آهين، نٿو ڄاڻين تون شهرين کي،
سندن پرڪار پُچ مون کان، دغا جي انتها ناهي.

ٻڌو ٿم ٻاڙو ٿو ٻولين، هڻي مَس ميلُ منزل جو،
گسارن جان نه هلُ رمتا، ڏسا جي انتها ناهي.

جڏهن ڪنهن ٿي ڪيو ”تبسم“ وفائون ڪرڻيون ئي ناهن،
تنهن کي دل جي اڃان تانگهي، خطا جي انتها ناهي.

ڪوئلين کي چئو ڪا ته ڪوڪار ڪن.
شهر وارين خاموشين مان ڊپ ٿو لڳي.

در ديوارن، ڳليين جي اداسين نه پر،
دل کي ويڙهيل ويرانين مان ڊپ ٿو لڳي.

آپ جي پيلن، فڪن چنڊ ڪرڻ سان گڏ،
زرد موسم جي پاڇن مان ڊپ ٿو لڳي.

موسمي،

موسم

۽

تبسم

اي هوائو هلو کات هُوکارَ ٿي،
سانت وارن سنائن مان ڊپ ٿو لڳي.

دل جي تنهائين، پڻ مان پٽڪيو پئي،
هن غفا جي گونجارن مان ڊپ ٿو لڳي.

وحشتن، خودڪشين، خُون خَبُرَن کانپوءِ،
ارتقا جي دعوائن مان ڊپ ٿو لڳي.

هنجَ پڙڪا، ٽهوکا نه ڪُڙلاءِ هن،
هن اُساتيل اُڏارن مان ڊپ ٿو لڳي.

ٽاڪ شو ۾ ڳهيلن ڳالهايو پئي،
حاکمن جي مزاجن مان ڊپ ٿو لڳي.

بي سبب چوتون ساگر ڙي خاموش آن؟
تنهنجي مائن ارادن مان ڊپ ٿو لڳي.

او ”تبسم“! تون مامن ۾ مينديون نه ڏي
سنئون سڌو ڇڏ سراجن مان ڊپ ٿو لڳي.

موسیقی .

موسم

۽

تدبیر

96

اوهان جي ديد لاءِ دل جون دِشائون منتظر آهن.
دل ۾ مضطر جون بيتابيون چمڻ لاءِ چهر تر آهن.

۽ اڪت آدراڪ جون اوتون الڪ اِتهاس جا اوثر،
اوهان جي ۽ دين آداتا اگهيا ايرا وڪر آهن.

دلين جي نسبتن آڏو وضع دارين جي ڇا وقعت،
روادارين جي مصلحت کان عقيدا بالاتر آهن.

موسيقي،
موسم
۽
تسم

1 پريشان 2 بيشمار 3 مهرباني

اوهان جي شهر جون ڳليون، ڳلين جي سونهن جا منظر،
جهان ديديءَ جو سُنهن مون کي، جهان کان اعليٰ تر آهن.

قريني سان قطاريان ٿو، سفر پنهنجي سڀني جو
اوهان جي نگهبانين جون، نويدون هم سفر آهن.

پانهن کي پر بڻائي مان، ڪيان پرواز ي شرب ڏي
اوهان جي ۽ ندرتن جا جت، نظارا ديده ور آهن.

ڏئي تفصيل تهمت جو پڇيو ڪاتب ته، ”ڪو چارو“
چيم، ”سامهون سيد ڪمليءَ سان منهنجا چاره گر آهن.“

۽ شوريده دل جي شورش کي، ۽ شڪيائيءَ جون تسڪينون،
سڀن پاسن کان پهتيون پر، اوهان جا ٻيا اثر آهن!

ڪڏهن ۽ تصداتي ڪوتاهي، ڪڏهن ڪنهن نامہ بر دلبيو
پشيمانيءَ جي پلڪن تي مداين جا مڪر آهن.

① خويون، سنايون

② پریشان، غم ۽ ورتل

③ صبر، خاموش

④ ڄاڻي وائي

مؤسسہ

مؤسسہ

۽

۽

هيءَ عورت جا عظمت جو مينار آهي.
 خدا جي خُدائيءَ جو اظهار آهي.
 وفا هُن جي عادت ۽ ايثار جذبو
 سراسر صداقت سان سرشار آهي.
 علم سوجهرو آ، علم روشني آ،
 جهالت لاءِ جيڏل جو هٿيار آهي.
 رڳو انفرادي نه پر قومي قسمت،
 مَتائڻ ۾ ملڪي مددگار آهي.
 ڪٿي پيڻ، نياڻي، ڪٿي گهر ڏياڻي،
 ڪٿي ماءُ جو اعليٰ ڪردار آهي.
 سُچيتائين سان سنواري ٿي دنيا،
 اگر ناري سياڻي سمجهدار آهي.
 گهريلو يا ”تبسم“ اهم معاملن ۾،
 سڀن سلسلن ۾ حصيدار آهي.

سنڌ ايجوڪيشن فائونڊيشن طرفان ڇپايل ”پريات“ سنڌي صورتخطيءَ، ”بالن“ واري ڪتاب جي ٽائٽل لاءِ سندن گذارش تي لکيل هيءُ شعر ادي دلشاد مرزا جي آواز ۾ ريڪارڊ ڪيو ويو آهي. جيڪو فائونڊيشن جي اسڪولن ۾ تراني طور هر صبح واري اسيمبليءَ ۾ ڳايو ويندو.

هڪ وچوڙن جون هيڏيون وڏيون سرحدون،
تنهن مٿان هن عمر بي وفا جون ٺڳيون،

تيسٽائين حياتي آجلَ کي رسي،
جيسٽائين وڪون تنهنجي در تي ڀڳيون.

ليڪجڻ ۾ بظاهر وڏا فاصلا،
ماپجن ها ته تنهنجيون آنائون رڳيون.

اي زمانا تون مون لاءِ ڏڪارو نه ٿي،
مون جيان ٺوڪرون ڪيترن کي لڳيون.

منهنجي هوندي ڙي چنڊ چلولايون نه ڪر،
هن جون چوٽيون، تون بعضي ڄمين ٿو چڱيون.

شال تنهنجو به ڪنهن ناٺ سان نينهن لڳي،
شال توکي به ”تبسم“ منجهائن مڱيون.

تنها مسافرين ۾، هيءَ رات ٽڪجي پئي آ.
غم جي مُفاصلن ۾، هيءَ رات ٽڪجي پئي آ.

هر ساهه جي سَفر ۾، سَوَ آسون ڪَر ڪُٽن ٿيون،
هِنَ خواهشن جي بَنَ ۾، هيءَ رات ٽڪجي پئي آ.

آواز ڏيندي ڏيندي، ڪنهن ۾ سُونهين کي سڏيندي،
مون سان رُلي پنڌن ۾، هيءَ رات ٽڪجي پئي آ.

فٽ پاٽ تي لٽڙجي، هيڏڪين ۾ عمر گهاري،
غربت جي چادرن ۾، هيءَ رات ٽڪجي پئي آ.

خانه بدوش تولىون، سرحد تپڻ گهرن ٿيون،
بي منزلن جي ڳڻ ۾ هيءَ رات ٽڪجي پئي آ.

۵ واپس وطن ڏي ورندي، هر پل ائين لڳو جڙ،
پونج جي ساحلن ۾ هيءَ رات ٽڪجي پئي آ.

چنڊ سان ڪڏهن ڪٿين سان نظرون ملايون پئي آن
تنهنجين الولين ۾ هيءَ رات ٽڪجي پئي آ.

او رات جا مسافرا! او چنڊ! آپ نگر جا،
گهرين اُدا سين ۾ هيءَ رات ٽڪجي پئي آ.

سیدن فرات ڪپ تي پهچي پٽاءُ ڪيو آ،
تنهن بعد کان خيمن ۾ هيءَ رات ٽڪجي پئي آ.

هي ريگذار واتون، ويڇا مسافتن جا،
اڻڄاڻ منزلن ۾ هيءَ رات ٽڪجي پئي آ.

”تبسم“ طويل شب جو هر پل ائين لڳو جڙ،
آڪاش جي اکين ۾ هيءَ رات ٽڪجي پئي آ.

① واقفڪار، سڃاتل

② ٻه مهينا کن آمريڪا ۾ گذاري واپس ملڪ ورندي جهاز ۾ هيءُ ٻه ستن تري

آيون هيون.

③ ڪربلا مولائي جي وانجي کان متاثر ٿي هيءُ بند لکيل.

مؤسسفي،

مؤسس

ۛ

انڊس

ابتدائون عظيم ٿينديون هن.
ارتقائون عظيم ٿينديون هن.

خواب ڪي پي وڏا ناهن ٿيندا.
ساڀيائون عظيم ٿينديون هن.

ڪنهن وڏي ڪارنامي لاءِ اُن جون،
محركاتون عظيم ٿينديون هن.

قوم جو فرد پي اهم آ پر۔
قومي سوچون عظيم ٿينديون هن.

ڪي ديوارون، ورهون ٿين ٿيون ۽۔
ڪي ۵ ديوارون، عظيم ٿينديون هن.

① چين جي ديوار ڏانهن اشارو جا ٻوڏن کان بچاءُ
لاءِ گهٽ ۾ گهٽ وقت ۾ ڪٽي وئي هئي ۽ جا دنيا جي
ڊيگهه، ويڪر ۾ وڏي ديوار آهي.

ٻيڙا لهرن جي وَر چڙهيا ڇا ٿيو،
 مَنَ! اُڪارون عظيم ٿينديون هن.
 دوستين جي نفيس نائن ۾-
 وضع داريون عظيم ٿينديون هن.
 گنهگارن جي چوڪڙين ۾ رهي،
 پارسايون عظيم ٿينديون هن.
 ڪاٻڙيءَ ڪالهه هت وڌائي چيو:
 ”ڪي سڃاڻون عظيم ٿينديون هن“
 ڪن عزيزن جي پيٽ ۾ ڪڏهن-
 آسنايون عظيم ٿينديون هن.
 قومي ڪاڇن ۾ قومي ورڪر جون،
 ارپنائون عظيم ٿينديون هن.
 من ميلين جي فاصلن جون ڪڏهن،
 انتظاريون عظيم ٿينديون هن.
 انقلابن جي سفر ۾ ”تبسم“،
 آڇپايون عظيم ٿينديون هن.

تنهنجي شهر جي ڳلين ۾ پنهنجي زندگي تو ڳولهيان.
تنهنجي عشق جي قصن ۾ پنهنجي عاشقي تو ڳولهيان.

وڙبان تو وره ڪيان تو تون سئين ٿي مان رزان تو.
تون ڪا شاعري پئي سمجهين. مان سچي پچي تو ڳولهيان.

سونهن، سچ، وفا جي پيچن، پاڳل ڪري پڇاڙيو.
سوچن جي مان دنگن تي، ديوانگي تو ڳولهيان.

جا عمر لاءِ آريبي هئي، جنهن ۾ جان آچيبي هئي
جا نه جوڙي توڙ بي هئي، سا مان دوستي تو ڳولهيان

سونهن ۾ واسو وٺڻ لاءِ، سَتَ ڏئي بتي وسايو.
سرتيءَ کي چيم ڙي سرتي، مان اگربتِي ٿو ڳولهيان.

لُونءَ لُونءَ کي لار هُئي جا، ٿنڌ ٿنڌ تلاش ۾ هئي.
ڌڙڪن جي ڍڪڻن ۾، سا مان نغمگي ٿو ڳولهيان.

سي جنون جي شدتن ۽ آداب جا زمانا،
اڄ پي انهن ڏينهن جي، آوارگي ٿو ڳولهيان.

منهنجو هو حسين ماضي، هو منهنجا عظيم ورثا،
جي اوجھل ٿي ويا آڻاڻا، سي وري وري ٿو ڳولهيان.

دَر تي ڪڏهن مان گهرَ جي آڏو جبين جهڪائي،
تنهنجي چوڪن تي ڏنيل، پنهنجي بندگي ٿو ڳولهيان.

تون ته سنڌ آهين سرتي! تون لڄا جي مورتِي آڻ،
تنهنجي اوڏ ڪاڙ ۽ اوچڻ، آجَرَڪُ لنگي ٿو ڳولهيان.

منهنجي تهمتن جون سُرخيون، تنهنجي شهرتن جا چرچا
تنهنجي سونهن جي سرسين ۾، مان حصو پتي ٿو ڳولهيان.

آئيني کي چيم، ”آئينا ’تبسم‘ ۾ ڇا ٿو ڇاچين!“
چيائين: ”وهيءَ جي پوڙها، تو ۾ تازگي ٿو ڳولهيان.“

هي منهنجا زخم هن جانان، هنن کي مرهمون گهرجن.
خزائن جي ويرانين کي، گلن جون موسمون گهرجن.

اُجالن ڪاڙ ڄاڻان ٿو، مشعلون ممڪن ئي ڪونهن،
مگر جهيٽين بتين کي پي، ته تمڪڙ لاءِ وڌيون گهرجن.

هجومن سان هلي ماڻهو هجومن کان الڳ ڏسجي،
اهڙي هيڪانت ماڻڙ لاءِ، عمر جون رياضتون گهرجن.

ڪڏهن هن جي ٿڌن ۾ تون ڪڏهن هُو ليٽڙي تو وٽ،
زماني کي هلائڻ لاءِ هزارين حرفتون گهرجن.

وڌن بنگلن جي بيهڪ کي ٻاهر جو ڏيک آ جيڏو،
اوڏيون اُن جي مڪينن کي دلين جون وسعتون گهرجن.

ڏڪن کي مسلسل پوڳي اُڏاسيون ڪُڙجي پيون آهن،
غمن جي لاڳيتي ڪيفيت کي ٿوريون ساهيون گهرجن.

رَوَين جي شرمساري اندر ۾ ئي رهي ڇا ٿيو،
ڪنهن غلطيءَ کي قبول ٿي، ڇپن جون حرڪتون گهرجن.

هاڻوڪين عاشقين وارا، عجب رَويَا جُڙيا آهن.
انائون پي نه ڇڏجن ۽ نه ڪي رسوائيون گهرجن.

دنيا جي سرحدن تي باه پرندڙ جنگ جا سورج!
تون نرندين يا وسامڻ لاءِ، اڃان توکي صديون گهرجن!؟

هي پيڙن جونگر آهي، سنڀالي ڪِڙندي ڪر مڪڙي.
هنن نسلن کي خيچل لڻ، شواڻيون حرڪتون گهرجن.

هزارين خواهشون جن لڻ دُعاون خود ٿيون ليلائن.
صرف منگتن کي جهولين جي جهلڻ جون ترڪيون گهرجن.

هيڏانهن هي ① تانپورو ۽ هوڏانهن پيل هارمونيم آ،
سنجها جو وقت آ گائڪ، هنن کي آڱريون گهرجن.

ارسطوءَ يا ② پڪاسو جي اَهلَ ڪا اهليت ڪونهي،
تاريخن ۾ جيئڻ لڻ، ماڻهوءَ کي منطقون گهرجن.

وفائن جون تقاضائون صرف سويون ناهن ”تبسم“،
امر ٿيندڙ ڪهاڻين کي پڄاڻيون درديليون گهرجن.

بهار جي آجيان

اسانجين ڀتين تي وليون ويس پايون، جولائن ۾ جهومي جمالا چون ٿيون،
خرامان خرامان ڪليون ڪياري، مان، بهاران بهاران ترانا چون ٿيون.

اُڏامي اُڏامي نچن واءُ جهوٽا، ٻڙوٽا سُرهاڻين کي پائن ڳراتيون،
بولاتيون ڪائينديون ڪرن پربت تان، نشيليون نديون گيت گانا چون ٿيون

نوان نينهن نياپا پڳا نازين کي، سراپا غزل جا حسين بند ٿي پئي،
ڪمھليون ٿيرائون ڏٺي آرسِيءَ تي، سڪيون ساڙمان کيس چاچا چون ٿيون

چُنيون چيت ٻارن تان سرڪي سرهن جي ٿڪن سبز فصلن جا گھونگھٽ، ڪٽن ٿيون
حسين پنگھٽن تي ٿلن آپسرائون“ صدائن ۾ سھسين سنيھا چون ٿيون

خلاڻن جون اُڏندڙ الھڙ دوشيزائون، هوائون به هن رُت ۾ ديوانيون ٿين ٿيون،
① سُرپتين جي ڊپ کان چڪورن کي چنڊڙي ٻڪي چانديون کين جانان چون ٿيون

پتھڙ جسم سان پريون پربت تي، ② سريون جن جي رُخ تي جھلن جھومڪين کي
ورپتين جي مُڪَ تي وُٺي جون هوائون، منڊا پاڻي مينڀن ۾ موراچون ٿيون.

نغارن جا سڀ تال جهڻ تال ٿي پيا ۽ ناتال ڀانيون نظارا نچي پيا.
گلابن جي گلن تي جهنگارون جهومن، فريبي گهڙيون ڪي فسانا چون ٿيون

چئي ڏيو! چئي ڏيو چنين چاندنن ڪي، ته ڌرتيءَ به پنهنجي گلابي بدن جي،
عنا به اُره تي بوهي مڱا آيا، چنبيليون انهن ڪي مڱيندا چون ٿيون.

گلابي ڪراين ۾ گجرا سجايون، پرينءَ جي ڳليءَ ۾ نچي، مگرا ڀايون،
ڪا نائر نڀليون وڃائي ۽ ڳائي، سهيليون سندس ڪي وڙتا چون ٿيون.

او ”تبسم“! ڪي اوڻاڻي پيا اُتر کان، ليٽاڪي پئي موسم پيهي ۽ پتر کان
ونين جي هٿن تي مُرادن جون مينديون، اُميدون سُڪائن جا سهرا چون ٿيون.

سُر راتو

راڻا اوراڻا تنهنجي پڄاڻان، ڪنول ڪل ٿي ڪوماڻا وي
ڪاڪ ڪنڌيءَ جا منظر ماڻا، آتڻ پي تہ اُجهڻا وي

جن جي پنڌن جا پيرا ليڪيون، جيرا جوش جلايان ٿي،
تن جي رندن تي ڦيرا پايون، سَنڌَ ٿيا ٿم ساڻا وي

ڪاڪَ نگر جي خاڪَ اُڏايون، تاڪَ لڳايون وئين منهنجا،
سوڍا تو واريءَ سرداريءَ جا چلڻ ٿي ها چوراڻا وي

جوڀن جن لاءِ جالي ڪاٽيم، پيتم زهر اُداسين جو
سي ٿي تہ سرتا سونپيون نڪتا، جند کي نيٺ جهوراڻا وي

ڪو تہ ڪمهلوايندو نيندو ماڳ تي پنهنجيءَ مومل کي،
سومل وارا سانگ سٿاڻا، ”تبسمَ جاڻ اگهاڻا وي

اڌ رات ڪنهن وڃير جي ڪنڌ جو ٻڌل چٽو
 برسات جي ٿم ٿم ۾ گهٽامنجيءَ رکيل گهٽو
 ڪمري مان نڪري تن جي به ٻڌ راڳڻي ڪڏهن،
 اي شخص پنهنجي خول ۾ بند ٿو رهين چٽو.

هِن پڇيو ڪيترو پڙهيل آهين،
 کيس ڊگري هٿن ۾ ڏيئي ڇڏيم،
 هِن پڇيو ڪيترو ڪڙهيل آهين،
 کيس سِگري هٿن ۾ ڏيئي ڇڏيم.

ڪنهن ساز، سُر، سواد، جو سونچوبه سڻ ڪڏهن،
 هر وقت هر ڪتاب ۾ مرثيا نه ڳولھ تون،
 ممڪن آ، هو مَجُوم ڪا سرڪس يا جيج هجي،
 هر ميٽر، گوڙ ۾ رڳو مرثيا نه ڳولھ تون.

اُڏامون اڃان پي چئون ٿيون اڏامو
مگر هي هوائون جهلن ٿيون ته هوريان،
مون کي شوق منزل ۽ طوفان کي مستي،
ٻئي زور ڏيون ٿا تون ڏسجانءِ زمانا.

لَهوُءَ لَهوُءَ ۾ ليٿريل ڪو سڄُ آرسِيءَ لٿو،
ته گَر موڙي ڪيلاش کان، ڪا سانجهه مُرڪندي لٿي،
۽ ڪيف ۾ ذرو ذرو لڳو ته رقصُ پيو ڪري،
جڏهن جو جهانجھريون ٻڏي، هُوَ نِرتِڪي نِمي اُٿي.

پوٽڙي سان پگهر کي اُگهندي لڳو ڀڙڪڻ مزور،
جائي مزو آ، جي ڪوئي جوتي ٿو زندگي،
صافي کي پياڪ چئني ڪنڊن کان جهلي چيو
بيشڪ نشو آ جي ڪوئي گهوٽي ٿو زندگي.

عید تي کيڏارو ٿو بينو ڪرين،
يا وڃائين ٿو ڏياريءَ تي ڏهر.
جي نٿو ڄاڻين مهل جي راڳڻي،
چو او مڱڻا چو ڪلائين ٿو شهر.

سونهن، ساوڪ جو مزو وٺجي مگر،
وحشتون من جو ڦٽائن ٿيون مزو.
ڪوئلين کي چئو نه ڪوڪن ايترو،
گُمهليون گَنَ جو ڦٽائن ٿيون مزو.

مڇي نه چاهُ ته آڙاهُ ڪهڙي ڪم جو پرين،
نه بڻجي آه اهو ساهُ ڪهڙي ڪم جو پرين.
اچين ته آئون ڪئلينڊرُ ڪٿي هڻي به ڇڏيان،
نه ته هي سال، گهڙيون، ماهُ ڪهڙي ڪم جو پرين

مون کي ايئن ٿي لڳو رات چاندوڪين،
تنهنجي چوٽيءَ، ڇڳن ۾ تپيون ٿي هنيون.
مان لڳيس پئي ته ڪو گيت، وائي لکان،
پر سئون تنهنجي وارن ۾ وچڙيون رهيون.

موسمي،

موسم

۽

نسيم

114

اڳينءَ
شاعريءَ مان
ڪجهه چونڊ
غزل

جُنون، جوش، جَڙبا جَوالا ڪنداسين،
بُوتيون ماس ٻاري مشعلا ڪنداسين،
رڳو پُڪڙ پرين ڏي تون پنهنجي اچڻ جي،
اسان تي ڇڏي ڏي ته ڇا ڇا ڪندا سين.

”تَبَسُّمَ“

جيون تماشو آهي ۽ جوين تماشبين،
 پاڇولا عڪس يادون ۽ درين تماشبين.
 هيڏي وصال سمونڊ جي چولي ڇڏي وئي،
 گپ تي ڪڪن ۽ ريت جي مٺ ڪن تماشبين.
 تسين به لڙڪ هجر جو نقشو چٽي ويا،
 جيسين نظر جي گرب کي سمجهن تماشبين.
 آڄ رات خواهشن جا نه زندان ڪولجو
 ڪنهن قتل جي تلاش ۾ آهن تماشبين.
 مان زندگيءَ جي گيت جو مقطع چيو پئي،
 تازيون، هُجوَ هُڪرا سڀ هن تماشبين.
 تيسين نهاري جون پئي قنديليون ٻارجو
 جيسين خواب پيچرا هٿ ڪن تماشبين.
 اوڻر کي چئجو ايتريون يادون نه وائري،
 ”تَبَسَم“ جي تانگهه تي متان ٽهڪن تماشبين.

① آرائين تنهنجا جهول، نياپا بهارَ جا.
پُرپُر ڀرن ٿا ڀول، ترانا بهارَ جا.

موسم جي دَر درين کان مُگرمانَ ٿا ڀُجهن،
پهتا پَري کان رول، پيادا بهار جا.

روهيڙا سڄَ ② آهائِ ۾، ڪُونيٽَ ③ ڪڪوريا.
گهونگهٽَ ۾ مُرڪَ ڀول، نگينا بهار جا.

آڪاش جي ④ ڪنار تي ڪتِين جا قافلا،
تون جهولِ چنڊُ ڏول، هي جُهو لا بهار جا.

هُن سُونهن جي واکاڻ جا ماڻهن کان علاوه،
دَر دَرِ وجهي ويا ٿول ⑤ ڌمِيما بهار جا.

① آرائين: ماليئي.

② آهائِ: روشني، سونجھرو.

③ ڪڪوريا: زچي ڳاڙهو ٿيڻ.

④ ڪنار: ڪنار، ڪنارو.

⑤ ڌمِيما: ڪنهن خاص موقعي لاءِ ڇاپو ڪرڻ.

موسميتي:

موسم

۽

نيسم

برڪا جي چوڪنن تي پُوندن جون آهٽون،
رنگ ٻو ۾ پل رتول، قرينا بهار جا.

ڌرتيءَ جي پالڪيءَ تي گجرن سان گل پريون،
نيٺن ۾ نينهن وڙول، نشانا بهار جا.

موسم هوا جي گچ تي ڪنيون تڇ اچي لٽي،
لچ ساوڪن جا ميل، جهميلا بهار جا.

سُهسين حسين خواب ستارن جي سيج تي،
وينگس ڪا نئين ٽوبل، وچاڻا بهار جا.

چاهت جا ٿاڪا ”تبسم“ جوين جي آسان،
ٿاڪن وڙين جا تول، بهانا بهار جا.

③ ميل: مفاصلن جي ڳڻپ، ميل ڪوڊ

سوچن جي سرحدن تي ليڪا ها اوڀرا.
ساگر جي خاموشين ۾ سُڌڪا ها اوڀرا.

هُن پي نه چيو نه ڪي هن، ٽاڪيو وڏي بت کي،
هو پئي آنا جي دنگ تي، بيٺا ها اوڀرا.

ڳاڙهين اڇين اکين مان، ناسي پئي نير تميا،
اڄ وسوسن جا هُن وٽ، اُجهڪا ها اوڀرا.

هُن چيو؛ ”هُو دير ورنڊو“، هن چيو؛ ”توهان جي مرضي“،
هڪ پئي سان اڄ پنهن جا، لهجا ها اوڀرا.

موسيقي،

موسم

۽

تيسم

120

هُوَ ويو ته دَر پيڪوڙي، ليتي رهي پتر ۾،
گهر جي اُدا سين جا، نقشا ها اوپرا.

هُوءَ ۰ داغ ساڻ خود پي، جرڪي پئي آڳ ۾،
تڪ جي جرانين جا، سیکا ها اوپرا.

جيئن هو آيلو پهتو هنَ نوٽ ڪيو ته هُنَ جي،
تاءَ، بوت جي ڳنڍين جا، گهيرا ها اوپرا.

بئي چپ هئا، پنهن پئي، ڇت کي رڳو نهاريا!
پر ۾ هئا مگر هو، ڪيڏا ها اوپرا.

ڪا دير کڙڪي کولي، هُوءَ چنڊ ۾ ڪُپي وئي،
پَنَ چَڙ ۾ چاندنيءَ جا، ريلا ها اوپرا.

هُوءَ سوچي سوچي ”تبسم“ گم ٿي وئي خلا ۾،
جذبن جي وهڪرن جا، ويڇا ها اوپرا.

❶ ڀاڄي رڌڻ لاءِ سڀ کان اول گيهه ۽ بصر

جي ڀڄڻ واري عمل کي داغ چئبو آهي.

ڪا دلفريب زندگي نظر ۾ پيهجي وئي،
هُوءَ ڪير هئي جا آئي، دل نگر ۾ پيهجي وئي

جمال جوت سان جڙيون هزارين پدمڻيون ڀريون،
لٽي جو هُوءَ جل پري اندر ۾ پيهجي وئي.

هيءَ آرسي ڪٿا اڳيان، هٿايو ساريون روشنيون،
هُوءَ عڪس، سوجهرا ڪٿي پٿر ۾ پيهجي وئي.

هي ڏامرن جا روڊ جن تي زندگيون روان دوان،
۽ عمر جا ڪنهن بلب يا پٿر ۾ پيهجي وئي.

هميشه پنهنجي گهر چومان، اڃان تڻا ايڏي دير سان،
هُوءَ سوچي سوچي اڻ لکي فڪر ۾ پيهجي وئي.

شاديءَ جي رات جو وڳو ۽ جهمڪيون ٽرئڪ ۾ رکي،
صبح جو پنهنجي گهوت واري گهر ۾ پيهجي وئي.

هيءَ گهر جي ڇت جا مينهن ۽ نه سيءَ کي جهلي سگهي
انهيءَ کي هُوءَ تڪي تڪي پتر ۾ پيهجي وئي.

ڪاوڙجي ڌار ٿي سٽس ته هُوءَ آلائي ڪنهن مهل،
سُري پُري اُٿي وري به ڀر ۾ پيهجي وئي.

لٽن کي چمندي چيم ته سخت آهي زندگي،
هُوءَ مرڪي جند جي نئين چڪر ۾ پيهجي وئي.

مهيني ٻن جي لاءِ ”غفار“ اُڌار چو نه ٿو وٺين،
مان کيس خار ۾ ڏٺو پگهر ۾ پيهجي وئي.

آسان آڳر ۾ جيڪڏهن هوائن جي رکي رُخَ تي،
جلايون ميٽ بتيون تان ته ان ۾ ڏوهه ڪنهن جو آ.

خزائن ۾ گهمون ٿا پيا سجائي خواب چيئن جا،
ڪيريءَ ۾ ڦول ڦوليون تان ته ان ۾ ڏوهه ڪنهن جو آ.

بينل آڀوڙ ٻارن ۾ مگر پوءِ پي آسان ماڻهو،
ڪوڀنگُ بيجارو چئيون تان ته ان ۾ ڏوهه ڪنهن جو آ.

وسي پئي زور سان ”تَبَسَمَ“ ڪڏهن کان خُونَ جي بارش
جي کڙڪي پوءِ به ڪوليون تان ته ان ۾ ڏوهه ڪنهن جو آ.

موسيقي،

موسم

۽

تنبسم

124

مان سونڀين جي سُروِر جا خمارَ ٿو کنيون وتان،
غمارَ، گهنڊ، گهُورَ جا غُبارَ ٿو کنيون وتان.

هُڳاءَ هيرون ياد جون ۽ خواهشون چُهاءَ جون،
اڻاههَ ڪيف، آس جا قرارَ ٿو کنيون وتان.

ڪڏهن ڪو مُرَڪَ جو مزو، نشو ڪڏهن نهار جو،
هيئڻين ۾ هيچَ حُسن جا هزارَ ٿو کنيون وتان.

وچوڙي تي وسامجان ملين ته واءِ ٿي نچان،
هي تارَ، هو تراوتون، پئي تارَ ٿو کنيون وتان.

نهٽ تون دل جو دڪو ڪنءِ ڌڙڪنن رڳو.
مان ساهه ساهه ۾ سندن سنڀار ٿو ڪنئون وٽان.

نه پڇ تون نينهن جو نشو رڳو مزو آ زندگي.
جنهن، شوق، شاعري خراب ٿو ڪنئون وٽان.

مفاصلن جن سرحدون نه قيد سڳ ڪري سگهيون.
وچوڙي مند جا مزا ملهار ٿو ڪنئون وٽان.

نچن، مچن ٿيون چيرين ۽ راڳڻين رچن پيڻ،
نوان نوان مان نينهن جا نڪار ٿو ڪنئون وٽان.

گلاب کيت، چاندنن، ڪتين ۾ چاهه چيٽ جا،
اڪين ۾ عڪس سونهن جا انبار ٿو ڪنئون وٽان.

تون دلبريءَ ۾ مست، مان الست عاشقيءَ ۾،
تون راحتون جدا، مان ڪيفت ڌار ٿو ڪنئون وٽان.

”تبسم“ ڪا سرڪ سار جي ۽ رت وارين ٿلار جي،
هيءَ جند جهوليندي وٽي بهار ٿو ڪنئون وٽان.

موسميتي،

موسم

۽

نديم

126

چاهُ آهي ڪو چرچو ته ناهي پرين.
شعاع آهي ڪو شعلو ته ناهي پرين.

چو تو چوڙي ڇڏيون چيريون پير مان،
ساز سهڪيو آ، سڏڪيو ته ناهي پرين.

پيار پاڇو نه آ ڌر دريءَ، بَلَبَ جو
تانگهه سياري جو تڙڪو ته ناهي پرين.

سُونهن جون ساعتون مَنَ ڳڻيندو نه ڪر،
مُحبتن جو ڪو ماپو ته ناهي پرين.

بانهن سان ٻارَ وانگر اُگهي ٿو ڇڏين،
هي ڪو بازاری بوسو ته ناهي پرين.

سِڪَ جو ڪاسو، ڪُپي بعضي لَپَ ٿو ڏئين
پيار ٻاجهر جو ٻورو ته ناهي پرين.

پيار خيرات وانگر تون ڏيندو نه ڪر،
دل ڪا جهولي يا ڪِستو ته ناهي پرين.

تون وسارڻ گهرين ۽ وساري ڇڏين،
عِشَقُ آ راند رُونشو ته ناهي پرين!

هر ڪا ساڀيان حَلُ ماڻي، ممڪن نه آ،
سڀ ڪو راجا جو سڀنو ته ناهي پرين.

ها ”تبسم“ جوئي پر اٿل سمجھجان،
هي ڪنهن ڀت ڇت جو پاڇو ته ناهي پرين.

نير بُدءِ پر آوهان جهليو ته مِجان.

مِچ هٿن ۾ کٽي کلو ته مِجان.

نيرُ پڇريا پگهر پهڙ ڏنا،

هاڙه جهوتا ڪندا هلو ته مِجان.

دل جو ڌَ ڌڪو لنوايو ٿا مِجيم،

اک جو اوٿر مگر الو ته مِجان.

جيئن پڇي پڇري تهڪ ڏيون ٿا آسان،

تيئن توهان پي ڪري ڏسو ته مِجان.

آڳ چٽنگن نه چوچڙين کي چئو

جندُ جوتون ڪري جَلو ته مِجان.

هٿ بتي، بلب يا ڏيئو ڇا ٿيو.

شوق شعلا ڪري چُلو ته مِجان.

هُونئن ته محبت گهڻو مزو آ مگر،

تارَ طوفان ۾ لهو ته مِجان.

ڪا وا، ڪندا، تتا، تڪا ”تَبَسَم“

مُرڪندا مهڪندا ملو ته مِجان.

بند اکين ۾ روشني سُڌڪي.
 تيز جهوتن ۾ هٿ بتي سُڌڪي.
 ڪنهن بتيلي جو جهمڪندڙ ڏيئو
 جيئن وسميو ته ڪا ڪتي سُڌڪي.
 ڪنهن شڪاريءَ ڪتي شڪار ڪيو
 بند مُٺ ۾ ڪا پوپتي سُڌڪي.
 نائڪا جي نحيف پيرن ۾-
 رات گهنگهرن جي بيوسي سُڌڪي.
 درٿان جهُوتي هوا هلي به وئي،
 يادگيرين جي آرتي سُڌي
 هُوَ جواني جا ڪنهن جي ٿي نه سگهي!
 تنهن جي ۵ ارٿيءَ مٿان سَتي سُڌڪي.
 ڪنهن نه ڄاتو ته ڪير هُو ”تَبُسم“!
 هُنَ پڄاڻان پئي دوستي سُڌڪي.

① جنازي کي ڪٿڻ لاءِ ڪاٺي؛ جي ٺهيل ڪاٺي هندي لفظ

موسیقی،

موسم

۽

تَبُسم

130

مان خزائن جي فصل کي چيٽ افسانا ڏنا،
گهاٽو پويٽ جان اُڏاريم خواب اوجاڳا ڏنا.

عاشقيءَ جي خفت ۾ ساري عمر جو بانگ ڪڍڻ،
گجھ ٿريو آوارگين گجھ دوستن دوکا ڏنا.

چاهنائن جي سفر ۾ محبتن جون خواهشون،
جيئن مان طلبيون، تيئن هُن فاصلا ٻيٽا ڏنا.

هي ڏک جون ساوڪون ازخود ته مَن ناهن ڦٽيون،
دل مان، بعضي اک مان، سوکھڙن کي آواندا ڏنا.

قافلي سان گذرهي چترن ڪيم پئي وات تي،
قافلي کان ڌار ٿي ڪيڏا مان هرجاڻا ڏنا.

سوجهن جي سرحدن تائين پڳي رت رات جي،
گهاٽ ۾ بيٺل اُجالن بات کي گتڪا ڏنا.

روزاڪ رُسندي رهي، پُچندي رهي لُچَ جو سبب!
مان ڪُڇان اُن کان اڳي سُدڪن وٺي پٽرڪا ڏنا.

موڪلائيندڙ صديءَ کي الوداعي گيت ۾—
وحشتن، بُڪ، ماڻهپي دل کولي پاراتا ڏنا.

ڏور، هُوجو ڏور ڪو تانڊاڻو ٿو تِمڪيو وٽي،
تاري واريءَ اَهل تنهن کي ڪيترا صدمو ڏنا.

منزلن جي چاهه ۾ رستا ڪڏهن ماپيا نه ها،
شوق پيو تڪجي ته پوءِ ڏيکاو تن ڪيڏا ڏنا.

ڪُجهه ڦِڪا گُل، يادگيريون سال جي تَڇَ تي رکي،
هر جنم ڏُڙ تي اچي هُن ساڳيا ئي تحفا ڏنا.

تو تائين پنچڙ جا جانان سُهڃا ها سڀ گس مگر!
تو الائي ڇو پڇڙ جا ڏَس وٺي امنجا ڏنا.

ڪنهن چيورولاڪ ڪنهن ”تَبَسَمَ ته ڪنهن رُسوا چيو
حُسن جي حُسناڪين اعزاز ها چاچا ڏنا.

موسيقِي،

موسم

۽
ناتابسم

بدنام زندگيءَ مٿان الزام ڪيترا!
ناڪام عاشقيءَ هٿان انعام ڪيترا!

ڪڙڪائي ڌر هوا ۽ ستارا هٿن اڪيون،
آزاد فطرتن مڪا پيغام ڪيترا!

سارنگ هر اُمنگ، رچيا رنگ ڪور تي،
هُن توڙ تي ٿيا گهورَ نِسنِگ نامَ ڪيترا!

موسيقي،

موسم

۽

نديم

مُرڪي تہ مھڪي واءِ ۽ ھيرون ھڳاسجن،
گھوري تہ گام گام تي ڪھرام ڪيترا؟

رابيل چاندنيءَ کي ڳراتي چيو سڪي!
تون ڳڻ تہ ڳل قطار تي گلفام ڪيترا؟

سندڻانءُ جنهن کنيو تہ جهڪيو ڪنڌ مان مان
ايمان وانگي سنڌ جا احترام ڪيترا؟

ھُن ٻن ڪجين مٿان ھو جھلي چنڊ پينگھ جان،
ھِن ٻن اکين ۾ آس جا الھام ڪيترا؟

ھُن جي چنيءَ جا رنگ اڏيا ٿوھ چيت ۾۔
ھن کي پڳا سڪين ھٿان سلام ڪيترا؟

”تبسم“ سَراب زندگي سُرخاب خواهشون،
آڪاش جي اڏام وڌا دام ڪيترا؟

① ڳاھتيا؛ قطارون ڪري مجموعو لڳائڻ ھڪ ٻئي مٿان

ڪرڻ ② گام، وڪ ③ ڪھرام: واويلا، روج راڙو

سَمُونْدِ مان پئي سانجهه جو ويهي سڀن تي چاچا سوچيون ٿا،
چنڊ مان پئي رات سموري، پاڇن تي چاچا سوچيون ٿا.

سڀ ڪا چولي جهولي پٿاريون چنڊ کان چاهه جو دان گهري ٿي،
چنڊ کي پنهنجون محبوباتون، پاڳن تي چاچا سوچيون ٿا.

روز پکين جا ولر اُڏن ٿا، اُڏندي ڪاڏي گم ٿي وڃن ٿا،
صدين کان پيرا جاجيندي، سئونسن تي چاچا سوچيون ٿا.

آءُ ته پهريون تعلق توريون، پيار جا آڳا پيچا جوڙيون،
تون مان ونڊ ڪاٽو ڪان اڳ، پاڇين تي چاچا سوچيون ٿا.

موسيقي،

موسم

۽

تدريس

باک چين تي ماڳ ٿرانا، هير صبح جا سيندي گانا،
ڪرڻ هٿ ۾ مشعل جهولي جهرڻ تي ڇاڇا سوچيون ٿا.

روز سهيلي چئي ڙي ۵ گهيلي، وڻجارن کي پيلي ناهي،
پرديسين جا پيڇا ٿاڻي، ويڇن تي ڇاڇا سوچيون ٿا.

آفت جا اسلوب اُٿي ويا، سوچن جا بُنياد ٿري ويا،
موجوده يارين باشين جي، رَوين تي ڇاڇا سوچيون ٿا.

اُڇا جبلن چوٽين جيڏا، سڀ ڪو تاتي پيارَ تو ڪيڏا،
پر جي پاڙون اُڙن ٿا پو گهاون تي ڇاڇا سوچيون ٿا.

صدين کان هُو سمنڊ ڇلي تو چانڊوڪين تي تيعن اُٿلي تو،
سڱ جو ٿور ڪو سُور نہ باسن، چولين تي ڇاڇا سوچيون ٿا.

وقت سان ٻٽ هيءُ عمر ڏکي ٿي، پاڇاريءَ ۾ جوڙي ڏکي ٿي،
گوءِ ۾ ساري عمر تي ڍلجي، ٻيٽن تي ڇاڇا سوچيون ٿا.

چانڊوڪين ڏانهن اُڏندي اُڏندي، جن جا ”تبسم“ جُڳ گذري ويا،
تن مستن ڪامات نہ کاڌي، جذبن تي ڇاڇا سوچيون ٿا.

موسيقي،

موسم

۽

تسيم

۵ بي وترف، گهٽ عقل رکندڙ

عشق ڪُريو ”تبسم“ ڪفر ٿو ڪرين،
سُونهن کي سجدو چو سرِ سر ٿو ڪرين؟

هُن چيو: ”هڪ عُمر آچي لاءِ وٺ،“
مان چيو: ”ساب تون دربدر ٿو ڪرين.“

چيائين: ”منصور وانگر نه ٿنڌو چُمين“
چيم: ته ”ٻيو ڇا ڪبي ايئن آگر ٿو ڪرين“

چيائين: ”ڇڪيا يا چيئن تي نه چاڙهيو وڃين،“
چيم: ”ڪڏهن گل عُمر ڪارگر ٿو ڪرين“

چيائين: ”يوسف! مصر ۾ وڪامي نه پئڻين“
چيم: ”ته ٻيو ڇا ڪبي ديدو ورتو ڪرين.“

چيائين: ”سُرمه جي سرمستين جي ڇڪي.“
چيم ته: ”مستان ڪي معتبر ٿو ڪرين.“

چيائين: ”آءُ توکي ڌرتيءَ جو دولهه ڪيان.“
چيم: ”وطن دوستين ڪي امر ٿو ڪرين.“

چيائين: ”فرهاد وانگي ٽڪر ٽاڪبا؟“
چيم ته: ”جي آه ۾ تون اثر ٿو ڪرين.“

چيائين: ”مجنبي جي ديوانگيءَ جا مزا“
چيم: ”ڇڪاڻج ني چو مُنتظر ٿو ڪرين.“

چيائين: ”تَبَسُّم‘ تون مٽي اڳتي پيئندون ڪر،“
چيم ته: ”ڇومون لاءِ زم زم زهر ٿو ڪرين.“

③ چيئن - آڙاهه

② ديدو ورتسج جي قابل

③ ڇڪي، ڏڪ، سُڪي، سُڪ

موسم

موسم

۽

موسم

138

جهرڪي ڪٽرڪيءَ کي نونگي پئي باڪ چُٽي ٿي نغما،
اوسرتي! اُت رات رمي وئي، ڇڏ ساجن جا سڀنا.

شام جي ڏنڌلن پاڇن هٿ ۾ يادن جون ويٺائون،
رات جي گُونگن لمحن اک ۾ جهلڪي مرگه ترشنا.

انڌيارن کي اڳ ۾ پنهنجون ڪيڏيون درد ڪهاڻيون،
سانجهه جا پاڇا ويتر تن جا پڇرائن ٿا سينا.

سَر تي ويٺل ٽانڊاڻي جي گَن ۾ تارو ڀٽڪيو
تومون جهڙن رولاڪن کي ڪهڙي ڪاڪ ڪلپنا.

مون کان پوءِ هُو سَر تي ”تَبَسَم“ شاعريءَ سان پَرتي،
ڌرتيءَ سان گڏ سرتيءَ سان پي سَنَمڪ ٿياسون نا.

نندمان اُتس ته تيز لڳيون دل جون ڌڙڪنون،
 بند ڪيم ٻيهر اڪيون، ته نه منظر نه مورتون.
 آجياڻي لاءِ اُتيس ته رنڊيون ٻانهون ميٽر ۾،
 پاڪي لڇي وڏي ته مڙيون ڪوڙ تهمتون.
 مڪڙين کي ماڪ آسيسون ڏيندي وڏو ڪيو
 پوئڙي جي دل پري ته ڪيون سج رقابتون.
 وڪريل پتن کي ٽٽڪيندي ڀڙڪي سرءُ جي رات،
 مُند جي رفاقتن جون ڪهڙيون شڪايتون.
 دل جي اُداسين کي ستارن مٺيون ڏنيون،
 رڃ کي مسافرن جون ڪي جوشيليون آڻيون،
 پارينهون جي پويان رڳو ڊوڙندو وڃي،
 چوڪر جي هٿ غليل مٿس سوار وحشتون.
 تنهنجي چنئيءَ کي کوليندي مانيءَ ڳيو ڀڳو.
 تنهنجون الڳ ته پيٽ جون پنهنجون ضرورتون.
 بعضي دماغ ”تبسم“ ڦاٽي ٿو سوچ ۾،
 پگهريل مٿي کان زندگي طلبي وضاحتون.

موسيقي،

موسم

۽

تدريس

140

او سرحدن جا چند! اڳيان آند ڪيترا؟
ويچن جا سمنڊ، پار اڃان پنڌ ڪيترا؟

بارود جي پراءَ ۾ وڙاءَ شعاع جا،
ويڙهاند پر نه ڄاڻان، گهري ڪنڌ ڪيترا؟

ڏک ٽامڻيو ته ڳوڙ مڇي پيا هيانءَ ۾-
سڱ سنجري ته سُور سڃيا سَنڌ ڪيترا.

هُن شاهه جي تنبور تي ①ميران نچي ٿڪي،
اي ②شيام! ڙي خيام اڃان بند ڪيترا؟

وڪ ويسلا! وڌائي لتاڙج مُسافتون،
ڏوڻيندي ڏول منزلن تي ڏنڌ ڪيترا.

صدين کان هڪ سوال توڙهندي شعور کي،
هُن آتما جا جوڻ سان سنڀنڌ ڪيترا!؟

ڪنهن چپ ڪنار کي ڪورات چنڊ ويو چڪي
ڪا نارِ آسَر ڌارِ ڳنڍي ڳنڌ ڪيترا!؟

طوطو اڏيو ته پڻ چڪيءَ چيو ٿو ته لامَ کي،
تو کي ڦٽڻ کان اڳ ۾ ها آند ڪيترا!؟

”تبسم“ هيءَ جند هونئن ته ڪٿي سنڌ نه ساري پر،
سونيا سٽيءَ ۾ ماءُ سان سوڳنڌ ڪيترا.

اوڙي سر تي باک ٿئي آلاک صبح تان ڪٽندي هل.
سُورج رُخ جي اُجري مُک تان اُونداهين کي اُگهندي هل.

دُک واديءَ ۾ نڪ تي ويٺل جهُور سنياسي ڀُٽڪي تو.
بنواسين جي وسطيءَ مان وڪ نينگر تيز ڀريندي هل.

ڀنڀرڪيءَ جو پُورا ڪارا بادل چانیا برپت تي،
۱ ۾رگهه نهاري چيوڙي بارش وسطي آهين وسندي هل.

صدين جا هو سونهان جوڳي هيل نه چو ۲ ليئاڪيون ويا،
چولا هو تي لنگهه مٽي ويا، ۳ ٻاڙر ڪنهن کان ٻڌندي هل.

آنڌڪارن جي رڻ ۾ جيڪي واٽون ڳولهي وڃڙي ويا،
اوڙي باک ڪٽي! تون تن کان پيڙائون ته ڀڄندي هل.

سارا پاڇا ڊوڙي ٽڪجي نيٺ ڀڳا ڪنهن پاڪر ۾،
۴ هاڙهي بيٺو تازي ”ٽبسم“ تون تنهن سان پيچيندي هل.

۱ ۾رگهه، پکي

۲ ليئاڪن، جهاتيون پاڻڻ

۳ ٻاڙر، خبر، افواه، سوئچو

۴ هاڙهي، ساٿي، دوست

موسيقي،

موسم

۽
تبسم

هَواجِهاڳَ اُپَ تي ڪيڏا پَنڇي اڏي رهيا ها.
چنڊ ڪِرڻا بادلن جي منج ۾ لڏي رهيا ها.
ڪينجهر جي ڳل کي ٽٽڪي، هر هر حسين منظرَ—
پنهنجي شباب وارا افسانا چئي رهيا ها.
وڇڙي وڃڻ جا سئونسا، پهچڻ جا پي سنديسا،
ٻڌن ۾ زندگيءَ جا ڇا مزا اچي رهيا ها.
چِشندڙ پَن جي دڪ جا، وسيل لمحن جي رڪ تان.
ويندڙ مندن جا پاڇا مرثيا پڙهي رهيا ها.
سپنن جي ره گذر ۾ پَن چڻ جا سانجهه لمحا،
هن رات کي ڳراتي سڏڪا پري رهيا ها.
هوربان ٿوساز سوريان، توڙجڻ جي آس پويان،
مينديءَ جا ٻوٽا جهوتي، ٽٽڪيون ڏئي رهيا ها.
تنها ڪنڌيءَ مسافر سوچن جو اونهو ساگر،
ڪا ويل بيٺو سوچي، ڇا جُڳَ وري رهيا ها.
”تبسم“ ويل جون سارون اُٿلي ٽمن اکين مان.
وينگس جا شبنمي ڳل پل پل ڀسي رهيا ها.

موسم

موسم

۽

موسم

144

هُوَ جُودِردن جي وادين ۾ گم ٿي ويو.
دل جي گهرين اُدا سين ۾ گم ٿي ويو.

ڌرتيءَ کان ڊڪيو آهليو ڇانءِ ۾،
مورگو ڌنڌا پاڇن ۾ گم ٿي ويو.

همسفر کان سفر دوران ويڙهيو ته پوءِ
فاصلن جي سودائن ۾ گم ٿي ويو.

هُنَ کان جوین جا جولان وچڙڻ لڳا،
هُو وهیءَ جي تلاشین ۾ گم ٿي ویو.

دل جون اتوڳندي ڪنهن کي دل ڏئي ڪري
تا عمر پوئوارین ۾ گم ٿي ویو.

آبشارن ڌارائن کي چيو: سوچجو!
جيڪو وچڙيو دریا هن ۾ گم ٿي ویو.

سوچ ئي سوچ ۾ هُو سراپیل رهیو
کیڏو ڏاهو ایائن ۾ گم ٿي ویو.

باک جو شاخ تان ڪڍجي ٻولي پيو
هڪ ”تبسم“ تنهائين ۾ گم ٿي ویو.

چَنڊُ آهليو ته جهُومي تو آرس پڳو
ايئن لڳو پٽڪو ڪائي ڪو سارس اُڏيو.

سنگتراشن جي ڳلين مان گذير ڏنر،
هر تراشيل صنم تنهنجو نقشو لڳو.

چنڊ واريون اکيون، جهڙي ڪيون ساڙ مان،
جو پهر ٿو ڪڙي، تو کي گهوري يڪو.

تون ته پازيب پائي هلينءَ سُمونڊ تي،
تو نه ڄاتو ته چولين جو ڇا حال ٿيو.

حُسن جي پيٽ آ خودنمائي عمل،
حُسن سو جنهن کي اعزاز ازخود مليو.

مُرڪي جهُومين ته جهنڪارجي پئي فضا،
سنڪ واديون وَجن، وچ وراڪي رُڳو.

حُسن پريون ”تَبَسْمَ“ چريون سُونهن تي،
روشنيون تيئن پريون جيئن تو مُرڪي ڏنو.

يادن جي گذرگاهه لتاڙيون هليا وڃو.
سوچن جي بارگاهه کي ساڙيون هليا وڃو.

اولانپا ستارن کي تڪي مس سُمهي رهيا.
ڏيري هيءَ خانقاهه وِرائگهيون هليا وڃو.

نيٺن جا نير، تيل ٿي جرڪيا چراغ ۾،
محفل جي هر قنديل اُجهايون هليا وڃو.

موسیقی،

موسم

۽

تسم

148

هر تڙ تي ڏنڌا عڪس هڻي تڱ بيهي رهيا،
ڪنهن پڱ تان مون کي پار اُڪاريون هليا وڃو.

ڪنهن بي وفا جي ذڪر تي سڏڪي وفا چيو،
چُلڪي لهُو نگاه، چپايون هليا وڃو.

شب پُر اوهان جي، ذڪر پئي سُلگايو درد کي،
ڪنهن پل اچي ته خود پي ڏکايون هليا وڃو.

ٻاهر جي چيٽ موسم دل ۾ گهڙي نٿي،
هڪ وار کيس هوڏ تان لاهيون هليا وڃو.

پتر ٿي تنهنجي در اڳيان پئجي رهيو ته ڇا؟
”تَبَسَمَ“ کي سنگ ميل ٿي سمجهيون هليا وڃو.

مان وسارڻ جو وس ڪيان تو ڀر
تون پي يادن ڪي مَن پليندو ڪر.

سوچون طوفان، زلزلو يادُون،
ايڏو اوڻر نه موڪليندو ڪر.

تنهنجي صورت ڪٿي نه روز ڪري،
تي سگهڻي، چنڊ ڪي، جهليندو ڪر.

سڀئي رشتا ٿٽا ته پوءِ مون ڪي،
خط ميارون دُعا نه ڏيندو ڪر.

وقت، ماضي، وصال جون گهڙيون،
منهنجي وس ۾ ناھن نه گهرندو ڪر.

جا به گذري، گذرتي وئي ”تَبَسَمَ“
ياد مون ڪي نه هاڻي ايندو ڪر.

موسمي،

موسم

۽

تعليم

روئتن سان جو شخص رهندو هن.
تنهن جي گهر ڪيترو سناتو هن.

زرد چهرو اُڏاس بند ڪمرو.
عشق جي سِيڪَ ۾ لهنسجي پيو.

هر جو گُلنماُ هن هزارن ۾.
درد جي وَر چڙهي وڪرجي ويو.

پنهنجيون هيڪلائين پاڻ ۾ اوتي.
ريگزارن ۾ روئندو پئي وتيو.

الهندي سج کي شام ليلايو
ڪجهه ادا سين ته گڏ ڪنيو ويجهو.

ڪڙڪيٽن کي رات جي پيچين.
پنپرڪي جو چميو، وداع ڪيو.

ڊونڊي ٻيڙيءَ ۾ ميرڙي سانجهي.
جيئن ڀڳي کيس آس ڪيڪاريو.

زندگيءَ جي چنڀيٽ ۾ آيل،
گردشن ٽٽڪيس روئي وٺيو.

ڀاونائن کان مات ڪائيندي.
حالتن جي حصار ۾ جڪڙين.

ڀنڊ ڪرين، پئجي ويو مليو جنهن سان.
کيس جيئڻو ڪيڏو ڏکيو هو.

درءُ ”تبسم“ مڃيم پنهار سهي.
آپارن جا اعتماد ڏسو.

موسیقی،

موسم

۽

تاسم

152

ڪلندي ڪلندي روئاري ويو هڪڙو منڙو ماڻهو.
تون هئين الائي پيو ڪوئي هو سوڌ توجھڙو ماڻهو.

پریت ورنهنجو سولو سنجو مان ته هو سمجهيو جنهنڪي.
پر سونڪڙو ڏاڍو اندر جو ڳوڙهي جان ڳوڙهو ماڻهو.

سُرڪي سُرڪي زهر جي سُرڪي ڏئي ويو دوا جي بدران.
ڪين ٿي جاتو ته ٿيندو ڪو ائين به اهڙو ماڻهو؟

پریت لڳائي اک اٽڪائي ڦرڻ وڌائي سُرڻ سان.
هڪ ڏينهن سُرڻ لاءِ پي ٿي چيائين: ”ڪير ۽ ڪهڙو ماڻهو؟“

رڻو ملڻو سهڻو سڀڻو ڪيڏو من مهڻو هو ”تبسم“.
سادو سُڌو پر نڪتو سو ڪوتو ۽ ڪوڙو ماڻهو.

درد جي رات هئي سحر نه هين
گهڙي هڪ عمر هئي پهر نه هين

يا تنهنجي دل هئي پٿر جي پرين،
يا منهنجي آه ۾ اثر نه هين

روڪ اڏم نه منهنجي قصي کي،
درد ايندو پي مختصر نه هين

پاڻ تي روئي ماڻ ڪئي آ من،
پر ڇو ماڻهن جو گهر نه هين

رات ”تبسم“ اهو مليو ته سهي،
اڳ جهڙو اهو مگر نه هين

دل ۾ اُچ رات تنهنجي ياد وري آ شايد.
اوندهيءَ رات ۾ ڪا چڻنگ پري آ شايد.

ريءَ برسات سڄي رات پُسيو آ دامن.
دل کي اکين مان ڳجهو دريا دري آ شايد.

تنهنجي واعدن جي آڃان اعتبار تي آهي.
دل منهنجي نامي ڪا پٿرن جي پري آ شايد.

ڪير ايندو چوهتي ڪير سڏيندو مون کي!
دل چري آهي خالي گهر کان ڊڳي آ شايد.

تون پنهنجي شوق سان ها شوق سان ڪر ظلم و ستم.
ڪا ”تَبَسُّمَ“ ۾ آڃان ساهه ڌري آ شايد.

شوق چولين منجهه چُلان چُلان.
تارِ درياه منجهه تران تران.

مُحبت مَن ۾ مچُ مچايو
روح چوي رچُ اڃان اڃان.

دل جا دفتر سانڍيُون گهمان پر،
ڪنهن نه پڇيا ڪنهن کي چوان چوان.

تو ڀي نه ڄاتا نينهن جا ناتا،
سُورَ انهيءَ منجهه سڙان سڙان.

عشقُ اکين مان جرڪي ڇيرا،
تانگهه ڪيئن ”تبسم“ الان الان.

خَطَ ڪڙڪيءَ مان ٿاڙي اُڌاري نه ڇڏجو.
منهنجي چاهه کي چيهڙي اُڌاري نه ڇڏجو.

چنڊ چنلخور آهي سُس سُس ڪندوسين سان،
پنهنجي ڳوڙهن کي ڳاڙي اُڌاري نه ڇڏجو.

ڪيڏا چيٽ چانڊوڪين ۾ مان خواب پوکيا ها،
منهنجي خوابن کي ساڙي اُڌاري نه ڇڏجو.

هن! پوهه جي پالن ۾ سگريءَ ڀرسان ويهي،
پنهنجي سوچ سان سلهاڙي اُڌاري نه ڇڏجو.

وڳر پڪين وچ ۾ ”تَبَسُّم“ پي هڪڙو
”تَبَسُّم“ کي رڳو ٿاڙي اُڌاري نه ڇڏجو.

میکدن ۾ شراب آواره.
روشنين ۾ شاب آواره.

جو وڻي ڳاءَ، گهاءَ اي راڳي-
اڄ سڄو ڪر حجاب آواره.

هم نشينو نه ٿيو اُداس اجهو-
رات ڪڍندي رباب آواره.

زندگيءَ جي سڄي ڪتاب منجهان-
عاشقيءَ وارو باب آواره.

امتحان سَوَ دفعا ڏجي ليڪن،
مُتَحِنَ جو نصاب آواره.

موسیقی،

موسم

ۛ

ۛ ۛ ۛ ۛ ۛ

[158]

لفظ، فن، سوچ، فکر کُجه نہ بڃيو
هڪ رهيو انتسابُ آواره.

روز توبه جا پَٽه پڇاين پر،
روز روڪي ثوابُ آواره.

نيٺ روئي رٿاڻيا ليڪن،
آشڪَ اڃ پي آجان به آواره.

دلدارن مان بڇيا ته چيخي پيا،
سامهون ٿيو سراب آواره.

هٿ لکين جي ليکي چوڪي ۾،
جنترين جو جواب آواره.

ماڻهن چيو آچي ڀڳو ”تبسم“!
هُوءُ ڀُٽڪي جناب آواره.

① رٿاڻيا؛ سُڪي ٺوٺ ٿي ويا ② دَلَدَل: آلي زمين جو
اُهو حصو جنهن مان نڪرڻ جي ڪوشش ۾ ماڻهو
تيغَن ٿاسندو ويندو. ③ مُتَحَن: امتحان وٺڻ وارو
④ آواره: پريشان

تنبور جي تارن ۾ وڃي تارَ اُزلَ جي.
هڪ شاه پٽائيءَ ۽ ٻي سامي، سچل جي.
تون ٻول اُٿي ٻول، اُٿي ٻول تنبور،
ڪي دوما ڪيري جا ڪا دانهن ڏڪيل جي.
آڙاهه سڄو ساهه نه وٺراهه نه واهي،
هڪ تار ٻي چڪتاڙ ۽ ٽين جُوءِ جبل جي.
ديوار جي پاڇن ۾ ڪٽيو دؤر عمر جو.
ٿي ٿاڪ ته پوءِ آس اچي ٿاڻي عمل جي.
ساميئڙن ڪو پنهرُ ڪيو رينَ بسير،
ويڙهيون ويا، ويندي پڙڇ ۾ هر ياد محل جي.
جوڳيئڙن جي سِينَ سڄو چين ڦٽايو،
ٻي چين آ ”تَبَسُّم“ ڪا پسيون راند رمل جي.

موسیقی،

موسم

۽

نيسم

160

کڏهن لڄبو کڏهن پڄبو. رات رَمندي ويندي،
 نيٺ روئندا، پور پوندا، باک ٽٽندي ويندي
 پريت پاڳل، عشق اڻ جهل، بعضي بادل، بعضي جل ٿل.
 سڱ ساگر، اک اوڻر چاچوليندي ويندي.
 ٿُرڀ کاڙهو، پريت پارو، کڏهن سانوڻ، کڏهن سيارو
 حُسن هاڙهو، سُونهن ساڙو، جند جلندي ويندي
 سوچ سنهڪو، ديد دهمڪو، سڌڪا پٿرڪي پڻڪن
 درد ڏوٽو، اک وساڙو، پيچ پڄندي ويندي
 عشق، آرهڙ، سنڌو، سينو ٽنڊ تي مچندا ويندا،
 سُرَت آوي، سوچون ٿانڊا، باهه بکندي ويندي
 چنڊ چڙهندو، عشق اُٿندو، درد ڏکندو ويندو،
 چاهُ چُرندو، شوق چُلندو، چاتي چڄندي ويندي
 ساهه سُوست، شوق پنيٽ، چاتي شعلا چيڪي،
 نينهن نٽ کٽ، عشق اڻ کٽ، ڳالهه وڌندي ويندي
 روز آلا ۽ جُهر ٽالا نجهر نيٺ مُنهنجا،
 رِيءُ موسم او ”تبسم“، بوند وسندي ويندي

اڪِ عشق تي هرڪي آ، هِنَ هُنَ جو گُمان آهي.
سڪَ سيني ۾ سنجري آ، سڀنن جو گُمان آهي.

ڪنهن تند جان تپجون ٿا، ڪوڪند ٿي ڪپجون ٿا،
بيجل آ جو ٻولي ٿو ماڻهن جو گُمان آهي.

تارن کي ڳڻيون پيا ٿا، شوڪارا پريڻ وينا،
ڪنهن سونهن سلهاڙيو آ، سارن جو گُمان آهي.

موسيتي،

موسم

۽

تسم

162

ڪا ڪُونج ٿي اُڏرون ٿا، ڪويل ٿي ڪوڪاريون ٿا،
ڪنهن پُور ۾ پڇرئون ٿا، هر ڪنهن جو گُمان آهي.

ڪنهن شينهن جو چَڪُ آهي، سِڪَ وارو سَبُ آهي،
عين عشق جي فرحي آ، اڪرن جو گُمان آهي.

اِهو عشق آڪاڙو آ، هر روز پِلهاڙو آ،
ڪو جيتي ڪو هارائي، ٽوٽَ جو گُمان آهي.

چنڊَ وانگي چٽا آهيون، قَريا نه ڏِٽا آهيون،
هيڪل نه ٻٽا آهيون، ٻنهن جو گُمان آهي.

ڪو مچُ ٿي مٽا آهيون ۽ سَچُ ٿي کُٽا آهيون،
گهاٽن ۾ گُنا آهيون، غمزن جو گُمان آهي.

ڏڏڪين نه دهلباسين، ڏُو ڏُو ڪندا وينداسين،
پَڪَ پار ٿي وينداسين، مؤجن جو گُمان آهي.

ڪيس عشق ٻِرا ڏي ٿو پر پوءِ پي ٿا ڏي ٿو
نَڪَ جو آ پَڪو ”تبسمُ“ يارن جو گمان آهي.

ڪنڊيءَ تي ڪوڳيرو نما شام ڌاري،
اڪيلو اويرو نما شام ڌاري

اجهو چند اُپريو اجهو ياد آئين،
هينئون پيرو پيرو نما شام ڌاري

اچان ٿو اچان ٿو سارو ٿين ڪي چئجو
وڃائن نه پيرو نما شام ڌاري

تڪو تيز طوفان، گجگوڙا پ تي
گهٽائن جو گهيرو نما شام ڌاري

آسان گهاءَ ”تَبَسَم“ مسين هن ۾ ميساريا،
وري تا وڪيرون نما شام ڌاري

روشنين ۾ اُندا هيون ڪٿان ٿيون اچن.
سوجهرن کي هي ڦاهيون ڪٿان ٿيون اچن.

پيارَ جي ڪُن کي پي ڪائينديون ٿيون وڃن.
الله ڄاڻي اُڏوهيون ڪٿان ٿيون اچن.

واهيرن ڏانهن ورندي به ڊڄندا رهيا.
آسمانن ۾ ڪاهيون ڪٿان ٿيون اچن.

ڪوس ڪنهر ۾ چاندوڪيون ڪُنڀون پئي وڻون،
مور ماڻهن جي ڏانهن سَتان ٿيون اچن

روز جذبن کي سنگسار ڪيو ٿو وڃي،
روز ۱۰ نرجن ۾ چاهون ڪٿان ٿيون اچن

ڪنهن جي يادن جو ملهار هو جاڳ ۾،
ننڊ ۾ پر اُماڙيون ڪٿان ٿيون اچن

انڊلٽ خود فريبي ۽ ڊوهي لڳي،
اڄ هي اُڏمن جون باهيون ڪٿان ٿيون اچن

هر ستاري کي ”تَبَسَمَ“ هُئي هٽڪڙي،
سڄ کي پوءِ به سائون ڪٿان ٿيون اچن

① نرجو: سخت - پتر دل

تنهنجو نالو ته لار جهڙو هو.
خوشبوئن ۾ بهار جهڙو هو.

تنهنجي نالي ۽ ذڪر ۾ جانان،
لطف چنگ ۽ ستار جهڙو هو.

تنهنجي ڏيڏن جي سڏ نه پئي توکي،
دامر گنديءَ يا چار جهڙو هو.

چنڊ، پاڇا، هڳاءَ، سمونڊ ڪپر،
سارو ماحول سار جهڙو هو.

تو چيو تڏهن چپ ڪئي ”تَبَسَمَ“،
نه ته ’چريو‘ لفظ خار جهڙو هو.

ڪي خالي لانا ڪي خط تنهنجا ڪجهه سانپيل تنهنجون تصويرون،
منهنجي ساري حياتيءَ جي موزي تنهنجون يادون تنهنجون تحريرون.

ڪُجهه عڪس هٿان جي رُخ تي، ڪُجهه نقش ديوارن جي مُڪ تي،
ڪُجهه باڪ ۾ رقص وچوڙن جا، ڪُجهه چيت جون ساڙن چانڊوڪيون،

تنهنجو منهنجو هي جيڪو عشق هيو، پنهن کان سنڀاليو ڪين ويو،
مون کي چاهين تي هومانُ گهڙو توکي معشوقيءَ جون مغرورين.

هڪ مومل هڪڙي ليلي هئي، هڪ شيرين ۽ هڪ هئي انارڪلي
محلن جي سسرن عشقن جون صدين کان ئي ساڳيون تقديرون

هن هيل هجر جي موسم تي، ڪلهه رات کان ”تبسم“ سوچيم پئي،
تو جهڙا وري ڪي گل ٿرندا، وري خواب پي گهرندا تعبيريون.

هُوءَ ملي ئي مَسَ تہ اندیشو وري
 مَن جي وڇڙڙ جو ستائيندو رهين
 دل کي ڙاڳيءَ تي وجهي ڀلجي وئي
 فالتو ڪپڙو عمر سُڪندو رهين
 روز ڪنهن جي ياد تاريندو رهيس
 روز ڪرڻي ياد پر ايندو رهين
 شُعر مَن جي وڇڙڙ ڪانچيءَ جو
 لڙڪ اوجاڳاءِ اوسيڙو رهين
 هـ اڳيان لفظن ۾ قدمن جو مڃو
 ضابطي بي ضابطي ٿيندو رهيو
 ۵ هُوءَرا ٿي وئي اسان جي پيار جي
 ڳالھ ڇا هُئي جنهن جو ڳالھڙو رهيو
 تنهن کي پي ”تبسم“ تہ ڪو توجهہ ڪڍي
 تو اڳيان جو ٻار جان روئندو رهيو

۵ مشهور ٿيڻ

موسمي،

موسم

۴

۱۱۱۱۱۱

169

ها مان تنهنجي بنا ڪُجهه به ته ناهيان!
تون جي گڏ گڏ هُجين پوءِ مان آهيان.

چيريون پائي ڇُلان، مُشڪ مهتيون گهمان،
ڦيريون پائي ڦِران تنهنجي آجيان ڪيان.

پنڀڻين ۾ ڪُل ئي عڪس پوئي رکان،
رُوح جي رحل تي سُونهن سينگاربان.

آءُ چاندبوڪيون پي ستائين پيون،
آءُ مون ڏي وري ته مان خوش ٿي ڪلان.

مُند مُرڪي پوي، جيءُ جَرڪي پوي،
تون جي هيڪراچين ته مان جُهومان نچان.

توسان جڏهن ملان توڪي ڏاڍو وڻان،
پاڻ کي تنهنجي لاءِ ناهيون پيو ناهيان.

پنهنجي ”تَبَسَمَ“ جي مان ڪاٽي مينا هُجان،
مَنَ مَنوءَ ساڻ مُرڪي مٺيون ڏئي ملان.

موسليقي،

مؤسس

۽

اداسم

170

جيئن ئي سامت ۾ آيو ته سوچڻ لڳو:
سُونهن هئي رويرو يا ڪو هو زلزلو.

دير سان هُنَ سنڀاليو ته هن واٽ تي،
قافلي سان هُنيو هو اڪيلو نه هو.

هُن جو وڇڙي وڃڻ تلخ هو توهه ڪان،
هُن جو ميلاپ ماڪيءَ، مصريءَ تڙو.

موسيتي،

موسم

۽

تسم

انتظارن ۾ پتر ٿي ويا نيٺ پر،
اعتبارن جو قائم رهيو ڀروسو.

اوڙي بادل! ڪڏهن گرجي برسي به وڃ،
روز ڀرجي اچين، روز ڏين آسرو.

عشق اُڀريو ته سگريون ٿي سڀنيو ڀريو،
شوق چُٽڪيو ته دل جو وڌيو ڍڪڍڪو.

ڪاسبي تي وسين ۽ سڪائين ننگر،
ڪجريا بادل تنهنجو من پي ڪوٽو لڳو.

روز ”تَبَسُّم“ هوائن جا رستا جهلي،
روز ڪنهن کي صدا ۾ سڏيندو رهيو.

دونهائیل دونهائیل حیاتیءِ جُون وَاَتُون،
هی سُنسان رستن تی وِسْمیل دِیاتیون.

اوژي میت منهنجا، اوژي میت منهنجا!
نه وِج تون نه وِج تون منهنجو من اُساتیون.

اُداسین پکاریو کنډیریو خُدارا!
هولین رنگ هوا پر شِماعن جون چاتیون.

موسیقی،

موسم

ۛ
اتیسیم

نه مان تنهنجوراڻو نه منهنجي تون مومل،
نه مان ڪاڪ ڪوري نه ڪسيون توڪاتيون

سانو رنگ اکين ۾ سڪين منجهه سڌڪا،
نه پلرن جو پاڻي نه منهن ۾ مائيون.

اوسندڙ جند منهنجي ڪو نظري ويو توکي!
نه شاديون چئن ۾ نه پيرن ۾ پاتيون.

ڪوساڻي ڪوسرتو سمي ڪي بيهارِي،
ڪورمتي ڪي روڪي ڪڍي ڪوهه-ڪاتيون.

اڪيلين ڳلين ۾ ازل جون اُداسيون،
تنهائي ”تبسم“ پراڻي پنواتيون.

د روت پيل گلدان کي نيشو هنيون گذري وئي،
جڻ ساه واري رڳ مٿان شيشو هنيون گذري وئي.

آدرش ترورن جيان اڏامندا رهيا،
اهڙو انا جي ڪيائڙ تي نونشو هنيون گذري وئي.

در زور سان ورائي، ٻئي تاڪ ڏئي ڪري،
خارن مان گلف جي مٿان ويڇو هنيون گذري وئي.

ويجڙڻ جي دؤر جي سڄي پيڙا ٻڌي ڪري
ناقابل يقين جو شوشو هنيون گذري وئي.

پهتي ته کيس ڊوڙي ”تبسم“ ڳراتيو
ايڏي وڏي اتساه تي موشو هنيون گذري وئي.

مُحبتون ورچيندي تون لمحن جا پيماننا نه رڱ.
چاهتون آچيندي جانان، بندشون بي جا نه رڱ.

موسمون ڪونجون ٿي ورنديون، پر سمي وارا پڪي.
جي اڏامي ويا سڪي، تن لاءِ ڏکي جذبا نه رڱ.

نرم لهجن ۾ تڪن لفظن جا ڪوڪا رل نه دوست،
ڪنڊيا ڳٽڙ چاشنيءَ تي، زهر جا ٻرڪا نه رڱ.

موسمي،

موسم

۽

نديم

176

ڪَڙ مَروَتي، جُهوتِي، هوريان چيو پَروَتي کي چَريا،
چِڏَ تَه پوئرو بوسِي مَڪَڙيون، تون مٿس پَهرَا نه رَڪُ.

ڌرتِيءَ جو باز پَڙ ڪيو جَهر کي وئي وِسمِي سَجي،
هُوءُ پَناهون پئي تَلاشي، مَوت جا مارا نه رَڪُ.

مَروَتون ايڏيون نه ڪر جو زَندگِي پاڙيون وِتي،
دوستِيءَ ۾ تون ارادا، دِشمنن جَھڙا نه رَڪُ.

اِي ڪوِي! هِيءُ شاعريءَ جي، ڏات تَقَدس گَهرِي ٿِي،
جيت يا ڪا هار سوچِي، راند جا مُهرَا نه رَڪُ.

تَنهِنجي پَڙ لاون ۾ پَنهِنجي نُوَ جِي پيڙا الڳ،
تون صدائَن ۾ پِپِيهَڙ ڪُونج جا لَهجا نه رَڪُ.

بادواڻن جِي وِٿين مان نئون صُبح جَهلڪي پيو،
رات جِي بي خوابين جا يادِ افسانا نه رَڪُ.

آرسي سامهون رکي پاڇن جِي دل جوئي ڪندي،
آڻتون چَپَ تي هٿن ۾ سَنگ يا تيشا نه رَڪُ.

رُوحَ جي گهرائين مان، دلبري گهرجي پرين.
آجيان جي اهتمامن ۾ رُڪا جملا نه رُڪُ.

هن پهاري جي سفر ۾ پٿرن تان گذرندي.
روزيو ڦٽبين او رمتا! درد جا ليڪا نه رُڪُ.

موسمن جي بدلجڻ جو چاهتن سان ڇا ۵ سنڀنڌ،
مُند وارين مصلحتن ۾ قيد اک آرا نه رُڪُ.

قيد خاني ۾ پڪيءَ ليلائيندي چيو اي ڌڻي،
مرهمن وارين ڊهين ۾ آس جا ڦندا نه رُڪُ.

هڪ گلن جي واٽ ڏي ۽ ٻيو شڪاريءَ گهاٽ ڏي.
هر طرف ڪوليون ”تبسم“، دل جا دروازا نه رُڪُ.

① سنڀنڌ: لاڳاپيل واسطو تعلق

هرئيءَ جي اک ۾ زندگي ڪيڏي ڊنل رهي،
ڪنهن ماڻڪيءَ ۾ روشني ڪيڏي ڊنل رهي،
آبادين جا اثر وڌي جهنگلن تي پيا،
ويرانين تي چاندني ڪيڏي ڊنل رهي،
هي شهر! جي سَرابَ کان ٻيڙا سناڪَ ها،
پهروپين کان درسني ڪيڏي ڊنل رهي،
مصنوعيت جي چار ۾ مُرڪون لُچي ٿڪيون،
هيڏي بَلَبَ، مٿان پني ڪيڏي ڊنل رهي،
هڪ بوسنيا جي ڪاٺي دُشمنَ چُتي پئي،
ويچاريم، پنهنجي وٺي ڪيڏي ڊنل رهي،
تقرير کانپوءِ دل گهريڊ کيس گُلَ وجهان مگر-
وبسُهَ تُلَ شَرِءَ اَنجَلِي ڪيڏي ڊنل رهي،
رِشمَ نِهارَ گُهورون ڪوڙَ مِشِينِديون رهيون،
دل پراوهان لئَ وِشَنِي، ڪيڏي ڊنل رهي.

ڏنڌ پاڇن ۾ حياتي باک ڳولهي ٿي رهي.
خاڪ ۾ ٽانڊا، ڏکيل چٽنگون تلاشي ٿي رهي.

آس جو صحرا نه ڪٽو هو نه ڪي مون کان ڪٽو.
تاس، رڃ جي واٽ تي ڪيڏو رٿائيندي رهي.

زندگي جي دائري ۾ خواهشون گهيري ل رهيون،
حالتن جي تاجي پيٽي ۾ عمر لڇندي رهي.

ڪنهن نه ڄاڻيون سمورن ۽ آب پار جون گهرائيون.
سوچ کي پوءِ پي خلش هر هر ستائيندي رهي.

منهنجي قاتل کي تلاش مونسان گڏ ٺڪري پئي.
ڇا ته سڀئي هئي سمورا شڪ متائيندي رهي.

مان ته مايوسين ۾ ”تَبَسَمَ“ ماڻ ٿي ويهان مگر،
هر دفعي هڪ نئين تمنا آڻتون ڏيندي رهي.

ڪوڙ سڀنا ساڀيان جي آس ۾ دفن ٿيا ويا.
هي سراپن جو ستر صدين کان پي ناهي ڪٽو.

شهر جي سنسان رستن تي آسِ جنن چاندن ٺهرن.
رات ۾ روئندو رهيو مڪليءَ کي گل لائي نٿو.

زندگي جي رائي ۾ هر واٽ تي ڀلجي پيس.
ڏنڊلن رستن جو ڪڙي ڪين هون ڪٿي ڇڏو.

هر ڳليءَ جي ٻئي سري جا بند دروازا مليا.
هر دفعي هر موڙ تان توڻي جونئون رستو مٽيو.

ڪُل وڇوڙن جا ترانا شاعري بڻجي پيا.
ڪوڙا اظهار ٿيو ”تبسم“ ٻوڙ پي غم ناهي گهٽيو.

ويندي ويندي گلاب ڏينداي رئي
سوچ جونئون سراب ڏيندي وئي.

هن ٺهاري چڪيو مٿئين چپ ڪي.
بينلن ڪي حساب ڏيندي وئي.

ڪوريءَ ملل تي چينپ اجرڪ جي.
خالي نيشن ۾ خواب ڏيندي وئي.

اڱڻ مان گذري مير ڪيڪاريس.
مرڪي هن ڪي جواب ڏيندي وئي.

ميلي ۾ بيٺو هو ته ”تبسم“ ڪي.
ڪوڪهاڻي ڪتاب ڏيندي وئي.

موسمي،

موسم

۽

موسم

رات ننگر جي ياد ڪتوري، ساءِ سموري سانڀر هئي،
ماڪَ سان منھڪيل چيت ڳلين تي، باڪ رنگن جي جهرمر هئي.
ڪُونيٽ ڪوليا، گھونگھت رت جا، اُتساهن منظر ننگر جا،
پس منظر گھنگھور گھٽائون سواريل، جنهن تي سھڻي گجر هئي.
سرتين سويا ساڳ پلڙ جا، موتيا سڪر ڏينهن مھراڻي جا،
روهيتزن جي راسوڙن ۾، ٻاٻيهن جي پُرپر هئي.
اٽليو آگم برسي برڪا، اپ جھگ کي آرپيا سنديسا،
ڪورتي جھومي جل ٿل راڌا، شيام هٿن ۾ بينسر هئي.
تار ترايون، شاه جون وايون، ڳايون چڙهي سج ڳوٺن تي،
مور، مڙايون، سونھن سوايون، سانجھيءَ لاتي سُرپر هئي.
ڪڪرين جي ڪاراڻ انبر تي، خوشبو ڪيڪاري ساري ٿرڪي،
ٻولي پيھڙ سائي ستر تي، ڪنوڻيون سموري ڪيتر هئي.
ڪارونجھر تي جھگ ڪڪرن جي، آندي ”تبسم“ ڳر ڳيرون جي،
سيج سُرھاڙ ۾ هيچ هندورا، موج سموري مائر هئي.

موسميتي،

موسم

۽

نيسم

اوبرڪا رُتَ جي چانڊوڪي، تون اُپ تان اڃ لھين مٿان
ڪا سُونھن ورڪا پئي ڪري، سڏي پئي زندگي آڃان.

ھو چنڊ چوئري تي چڙھيو ۽ گيت گگنَ تي ٻُريو.
تون چئين تہ سازڻي چڙان تون چئين تہ جھانجھريون ٻڌان

ھي مُرڪي مڏُ جون ماتيون او موڪي ڏي پريون پريون.
وڙي وڙي ڏي وھ وٽيون آمرتا اوٽ ڪر آڃان.

ھي واءِ کي ھڳاءِ جي مليا تنھنجي چنھاو کان،
جتي تئي ڇاٽ مُرڪ جي ڦٽي پرھ اُتان اُتان.

موسيقي،

موسم

۽

نيسم

[۵۶]

ڪو هنج سر مٿان اُڏيو ته ٿيو گمان تهڪ جو.
ٿي ڊيل مور مست ويا، ائين سڪئين تلڻ ڪٿان.

جي چئين ته جُهومان واءِ ٿي ۽ اُپ تائين وِجان اُڏي.
يا چئين ته ڪارونجهر جيان ڪو اُڻ تريو ٽڪرُ ٿيان.

هي منهنجيون ٻانهون پالڪي تون گهم گگن تي گاج ٿي.
۽ بادلن تي ڌرِ قدم پدم پدم ٿئي صوفشان.

چوڻ ته سارا سوجهرا ۽ سُونهن توکي سونپيان،
ڪتيون، ستارا، ڪهڪشان آءُ تنهنجيءَ ڳٽ ۾ ڳنڍيان.

هيءَ ڇولي ڇولي سمنڊ جي ڇلي پئي تنهنجي چال تي،
تون چاهين توکي ڇا خبر، آءُ ڏس منهنجين اکين وٽان.

ڪا ڪوٺرو ڪاهيندي آچي مجاز ۾ مٽي وٽي،
اوڏاڙا! تُو در مٿان ڪنهن حُسن اڄ ڪئي هُلان.

هو چنڊ تنهنجي آرسي ۽ سُونهن جڻ سرسوتي،
هيءَ رات ”تَبَسَم“ اُٿي، چوڻ لڳي چُمان چُمان.

نيٽن جي ڪائنات ۾ آرمان سُتل ها!
• ننگر جي ٽريل رات ۾ سَوَ سنڪ چڙيل ها.

سوچون ڦري گهري تنهنجون ڳالهيون ڪيون وڃن
حالانڪ لاشعور کي ڪم پيا به ڳڻيل ها.

وَر وَر پلُءُ ڇڏايون پئي موٽي بهار کان،
هِنَ سار جا سِرا جو سڀئي مون سان جڙيل ها.

مُن کان الڳ رهي مون ڪٿيو جيڪو وڃوڙو،
سي پهر ته ڇا منت ۽ سيڪنڊ به ڳڻيل ها.

• ننگر پارڪر

موسمي،

موسم

۽

تسم

186

پلجي پيالڙڪ ٿنري جي لُٽائي وات تي،
نيٺن جي سڏيا واهرو سي پاڻ پِنل ها.

ڪاراتجي ويولوڪ جو ڪارنهن جي چڪر ۾،
تنهن لوڪ جارخ پنهنجايي ڪارنهن ۾ پُڌل ها.

اٿواقفن جان گذري ويون عزيز صُورتون،
جڻ خانقاه ۾ ڪي مسافر به تڪيل ها.

هڪ پُلصراط سوچ ۽ ٻيو درد پُلصراط،
احساس جي هر پاسي احتساب ٽنگيل ها.

آڱرين تي پئي ڪندو ويس حساب ملڻ جو،
هيئنن جو مڙي ڏسان ته ڪُل ٿي سنگ سٿيل ها.

آڪاش جي ڌرتي ته پڪي سرتي آ ليڪن،
ڌرتيءَ کي جنم ڪُنڊليءَ ۾ ويساھ ٻڌل ها.

هُن جي وِجڻ ڪانپوءِ مَتي جُوءِ رونقن،
هُن بعد ”تَبَسَم“ جا سڀئي رنگ ڦٽل ها.

ڇنڊُ اُجالن هوندي پيڇا ڪيئن ڪجن تانڊائن جا.
 سونهن جي ور سيل نگرِي ۾ گس، ڇو وڻجن انڌيارن جا.
 نيءَ ڳلين کي نينديون پهتيون ڪوڙاچي ڪن خوابن جون.
 سينڙن سان منديسا پهتا. سهسين رات ستارن جا.
 آءُ گهڙين جا درد ورهاين، تن مان ويهي مڪ هئي سان.
 شام، انڌيرا پاڇا منهنجا تنهنجا پل چانڊوڪين جا.
 ڪنهن جي خيالن جي مُهڪارن واسر ڪيودل رستيءَ ۾.
 واءُ نئين سر ساءُ ڏئي ويو. تڏڪي تڪ دوران جا.
 تنهنجي ياد جي ڌارائن ۾ ٻڌندي ترندي آ پيڙي.
 آڳل. پاڇا پئي تنهنجا من. منهنجي سوچ سنڀارن جا.
 مان ڄاتان تو تن ئي آهين، سامهون ڇنڊَ جهروڪي ۾.
 ها پر ڪيئن پڇان مان توکي. پڪڙي پنڪ اُڌارن جا.
 باڪ جو رامب باسي ويو آ، وينگس تنهنجو واسر پر.
 ڪير هوا جي پويان ڊوڙي پڪڙي رُخ پوئارن جا.
 نيٺ ته ٿڪين آڻان جا ڪاڇا ڳولهندي ”تبسم“.
 ڪيئن پائيندين پاڳل ماڻهو پاڇا سوچ سرابن جا.

موسيقي،

موسم

۽

تبسم

188

اُپ تي اُداس يادون اُڏرن رڪي رڪي.
 خاموش وادين ۾ سڌڪي پئي سڪي.
 دل جي اونداهين جون هوءَ روشنيون ٿي ڳولهي،
 اي رات ڏيري ٻر تون چو ٿي ٻرين ٿڪي.
 ماڪيءَ جي لاريا ڪنهن وه جو ڳنڍو هئي!؟
 چاهت جيڪا به هئي، ڪٿي هن چاه مان چڪي.
 پن چڙ جي پيلي چنڊ سان راتين جو ويهي اڪثر،
 دل جون سٺي اُداسيون سامهون ڪڏهن لڪي.
 هيڏيءَ آويل ڪنهن کان هوءَ نوبل سين سڪندي
 جوڳين جي وستين تي اونداهي پئي بڪي.
 هن سنڪ جي صدا جامندر جي مورتين کان،
 چاٿو اثر ڀڄين تون مون کان تون ڀڄ مڪي.
 ڪورمتو آ جو ”تبسم“ سرتيءَ کي ٿو سنڀاري،
 تون پنهنجو ڪوڪ ڪوئل چو آن ڪڪي وڪي.

② نوبل: نئين، پهريون دفعو ② سنڪ: وڏن ڪوڏن جو ٺهيل ساز
 اڪثر مزارن تي فقير وڄائن ٿا، ③ مڪي: سردار، هندن جي ٽولي جو
 وڏو ④ زمتمو: دڳ ويندڙ، ⑤ ڪڪي وڪي ٿيڻ: چڪي ٿيڻ، پشيمان ٿيڻ

مڪڙ درد دلفريب ۽ پيو خواب دلفريب،
هن سڄي جي فريب جو سراب دلفريب.

آوارگين جي شوق ۾ منزل نه ڪئي تلاش،
منهنجي سفر جو جانان هر باب دلفريب.

دک جي نفاستن ۾ ئي ڪاٽيم سڄي حيات،
هن ڪيف جو اصل ۾ هو عذاب دلفريب.

مؤبيني .

مؤبيني

۽

تقديم

190

ڪجهه مرڳهه ترشائي ڪجهه خفيٽ چاهه جن
پنهن جي ربط ڪيو سڄو ڪتاب دلفريب.

مون زندگيءَ کان سوال ڪيو چاهي زندگي،
مُرڪي چيائين موت کي دولاپ دلفريب.

هُوءَ ئي سڄي هجڻ جو مرڪز بڻيل رهي،
هُو سونهن جي نماءَ کي نقاب دلفريب.

مصور، نگار صورت حيرت ڏيون وئي،
هر وصف جو رکيل هيو حساب دلفريب.

منهنجي جنونيت ئي جلا جو سبب بڻي،
اوهان کي نه ته اڳي پي هو شباب دلفريب.

بي ڳالهه آ جو ”تبسم“ توکي نه آڻين،
نه ته پنهنجي پير ۾ ڪيڏو هو گلاب دلفريب.

ساگر تان اُڏيا سڀنا.
لهرن تي لڏيا سڀنا.

ٻانڀرن توڳچيءَ پاتين.
ڇا ننڊ اُٿيا سڀنا.

آرس توڳو سائين.
پردن مان چٽيا سڀنا.

مؤسسي.

مؤسم

۽

بسم

[192]

ويهاڻي هيٺان وينگس،
ڪنهنجا تورڪيا سڀنا.

آڪاس جي جنهرمر ۾،
رنگ رنگ رتا سڀنا.

يادن جي ڪوهيڙي ۾،
اُپريا ۽ اُلهيا سڀنا.

تو وار ڇڏيا ڪولي،
ڪيڏو نه لڄيا سڀنا.

جويَنَ جي جهروڪن مان،
پيريءَ ميڙيا سڀنا.

مان ڪيئن پلا پلجان،
جي سنڌ ڏنا سڀنا.

پريات جي ڏوليءَ ۾،
ڪرڻن جا پڳا سڀنا.

هوءَ ڪوڙ ڪنڊيريون وٺي،
”تبسم“ چونڊيا سڀنا.

شهر جي ڏنڌ، ڀاڄن ۾ ويڃايل ڳوٺ جو ماڻهو،
ويچارو، ڀاونائن ۾ وڪوڙيل ڳوٺ جو ماڻهو.

يڪوٽ پاٽ تي بيٺي تڪي هُن پيهه رستي جي،
هزارن جي هجڙن ۾ هي گهيريل ڳوٺ جر ماڻهو.

ڪيائين پار پئي رستو ته چيڪاڻيون ڪيون ٿيڻ،
ڪاڻ مان ڪاوڙيل چهرا ۽ سَهَميل ڳوٺ جو ماڻهو.

موسیقی:

موسم

۽

تأليف

194

ڪي پلَ سڱنل جي ڀر ۾ گم، هو بينو هُو سودائن ۾،
بسن رڪشن جي دونهي ۾ دونھاتيل ڳوٺ جو ماڻھو.

ڳڀي ڳولھا جي پويان هُو سڀئي رشتا ڇڏي نڪتو.
اڪيلو شهر رستن تي، ستايل ڳوٺ جو ماڻھو.

سنبھا جي زرد بتين ۾، سرد روين کان گھبرايل،
اُگھي ڳوڙھا انگوشي سان ڏڪايل ڳوٺ جو ماڻھو.

مليشيا واري ورديءَ ۾ وڏي دروازي تي بيٺل،
ڏسي ديوار پاڇي ۾ ڪو لپتيل ڳوٺ جو ماڻھو.

پريان هُن مل جي چُميءَ مان ٽڪيون، ڳاڙهيون اُڏيون چڻنگون،
بَري پيون ماڻڪيون، هن جون وسائيل ڳوٺ جو ماڻھو.

هينين ۾ هر گھڙيءَ هن کي هُري پئي ٻار جي هونگر،
وسايل دل ڪنيون سڌڪي، سراپيل ڳوٺ جو ماڻھو.

ڪٿي ڪنهن شهر واسيءَ کي ملي جي روڊَ ماڀيندي،
سمجھجھو سو ”تَبَسْم“ آ، ستايل ڳوٺ جو ماڻھو.

هيڏو وڻال ساگر تنها لڳي پيو.
گمنام پيڙا سانپي گم سُم لڳي پيو.
تم تم اداس اُپ جي تارن ۾ سرد رات،
بي انت فاصلن ۾ مسافر رُلي پيو.
آدرش ڪوڙ سانڍيون لهرون اچن مگر،
ساحل روش ۾ ساڳيو بي حس لڳي پيو.
پاڻيءَ ۾ عڪسُ ٽڙڪن دوران ايندڙ بتين جا،
جهمڪن ٿا نيٺ جَلَ جا چڻ ڪو وري پيو.
سُورج وڃائي سڀنا ساگر جي تال ۾،
بي تال گردش کان ساڀيان گهري پيو.
هر سوچ، سمجهڙا لهرن ۾ گم ٿي موٽي،
لوچيندي سارو جيون، جوين جهري پيو.
اُپ تار لهر ”تبسم“ اُتساهي ٿي اندر ڪي،
هي موج اُڪري مانجهي ٻڌندي تري پيو.

عاشقي، درد، جنون، وحشتون ۽ رسوائِي.
 ساريتن آوارگيون. سڀنا شباب جي نالي
 تشنگي تيڙي وڙي جيڏو تلاشيُو توکي.
 سوچ وٺي سمونڊ ۾ گهٽندي سراب جي نالي.
 رات جي سائت ۾ ڪا ياد پڇي پئي آرس،
 آس آءُ، ننڊ نگر ۾ خواب جي نالي.
 چيٽ تہ چيٽ ٿيو پر ڪو بنا چيٽ اچي.
 ماءُ سڙجن ۾ پري ٿو، گلاب جي نالي.
 اکين سان آچي هو ۰ مڃڻ سان بيخود ڪري
 حرفتي ڪوڙ هڻي ويو حجاب جي نالي.
 سوچ ساڀيان جي سڄي ڪائنات تي قابض.
 مون کان مون کي به ٿري ويو حساب جي نالي.
 رات ٽالس تي ڪي بلب بتيون جهرمي پريون،
 سيڪڊو، رنگ، تماشا، شراب جي نالي.
 سونهن سونيپا تہ ”تبسم“ پي اکين تي چايا،
 جستجو، جهڏ، جمالا جناب جي نالي.

۰ ڪنڌيا اکين جا اشارا ڪون

مؤسسسي .

مؤسس

۴

۱۹۸۸

198

گهرَ جي ڪُنڊ ڪُڙچ ۾ ڪيئي يادون،
ڪيئن نه ڪاٿي دماغ بولاتيون.

سَرءُ جي شامَ مَنَ جون پيڙائون،
سوچ رستن تي ڪوڙ چيهائون.

چنڊ لهرُن، اُداس لمحن تي،
تنهنجي عڪسن جون اڻ ڳڻيون چاپون.

سرهن جي وٺ تي سانجهه پاڇولا،
تنهنجيون يادون هجوم تي آئين.

تنها ”تَبَسَمَ“ اُڏار ۾ پنڃي،
واءِ، ڪنوڻين ۾ گهيريل واتون.

زندگيءَ جون جي خواهشون آهن.
پٿرن تي هلي ٿڪيون آهن.

ڄامشوري جون سڌڪندڙ راتيون،
بید مُشڪن سان روئنديون آهن.

زرد چنڊ جا اُداس پاڇولا،
خالي رستن تي خاموشيون آهن.

موسيقي،

موسم

۽

تدبير

200

اُچي لائن ڪي واءِ ڏونڌاڙيو
آشيانن ۾ ڪنڀيون آهن.

هن فيڪلتيءَ جي ڏنڌ پاڇن ۾،
گونگيون تصويرن پٽڪنديون آهن.

روئندي احساس چيو دلاسن ڪي،
دل جون چوٽون سهڻ ڏکيون آهن.

ڪوئي ڪڍي ڪيرايون ويو ڪنڪر،
آس پٽڪي ته آهتون آهن.

رات پاڇن سان پٽڪي ڳالهايان،
دل لڳيءَ جون ديوانگيون آهن.

حسرتون، آهتن جي ٽٽڪين سان،
هاڻي اڪثر خفا ٿينديون آهن.

اوڙي ”تبسم“! سنڀال تون ورنه،
ايڏيون يادون چريو ڪنديون آهن.

جاڳ ٺڪري ته ننڊ آڙ ڪري
خواب ٻيٺا رهيا قطار ڪري

هُن جي جهرمر اُداس پلڪن تي،
آس جنمَن کان انتظار ڪري

دردَ جي، جيتري وڻيس مگر-
عشق جي پي عمر دراڙ ڪري

موسيقي،

موسم

۽

تيسم

202

هُوءَ سهيلين کي کيڏو ليلائي،
ڪا! پهر نند جو اڏار ڪري

آرهڙ جي اداس شامن ۾،
نيٺ تمندا رهيا نيسار ڪري

ڪارونجهر جي حسين دامن ۾،
ننگر تي چاندني پساڙ ڪري

جوة پور جي قلعي ۾ سياح، تڪيل،
خاص واقعن جي خبرچار ڪري

ايمپائر اسٽيٽ جي اُچائيءَ تان،
ڪوئي نيويارڪ تي نهار ڪري

آشائون! گجه ته ڏيرجون ڌاريو،
هُو دِشائون چوَن پُڪار ڪري

نيٺ ”تبسم“ تنهنجين تنهائين ۾،
ڪوته ايندو ڪٿان اڏار ڪري

لاَ رُتْڪَن ڪي پيار چئبو آ،
سارَ مُڌڪن ڪي پيار چئبو آ.

انتظارن ۾ عمر ڪٽجي ٿي،
اعتبارن ڪي پيار چئبو آ.

عشوقُ اک ۾، نه ڪي اندر ۾ لڪي!
اشتهارن ڪي پيار چئبو آ.

عشقُ آڻن ۾ ڪو اچي ته ڏسي،
تيز ڌارن ڪي پيار چئبو آ.

موسیقی،

موسم

تہ

تہ

204

پنهنجي پاڇي سان چرڪي ڳالهائين،
اي سڪي اِنَ کي پيار چئبو آ.

نينهن، مينهن واءِ ۾ وڌيڪَ متو
شوق چولين کي پيار چئبو آ.

اُجنبن وانگي آشنا آهيون،
اِنَ ڀرولين کي پيار چئبو آ.

لوڪُ بي روڪَ آ پلي توڪي،
لوڪَ خوارين کي پيار چئبو آ.

عمر ڀر فاصلا رهيا وڃ تي،
وڃ وڃوئين کي پيار چئبو آ.

سند واسين جون ڪهڙيون تشريحون،
سند واسين کي پيار چئبو آ.

آءُ ”تبسم“ ته اعتراف ڪيون.
مَنَ ميلاپن کي پيار چئبو آ.

پڙت جي پَرَن جهڙا اُڏري. ڪجهه خواب اکين ۾ آيا ها،
تن رنگبرنگي خوابن جا، ڪجهه رمجي ويل پاڇولا ها.

ڪيئن وينگس واءَ ۾ بيٺگهه وجهي، جهولي پئي هير هندوري ۾،
گهنگهر گهٽا جي ڳليين ۾، هن چا چا سانگَ سڃايا ها.

هُوءُ تڪڙ ٿِيءَ، جهُومر، جهمڪين، نت، دُهرِيءَ پير ڪڙولن سان،
بهڪي پئي وئي، جو چيت ڪٽيءَ تي چوڙچوڙ چنڊ ستارا ها.

موسم

موسم

۽

۱۰۰

206

ٻوڻدن جي سنهين ڌارائن ۾ جل ٿل جهومي جوين مستي،
اي رات پري ڏي پئمانا، اڄ ويڻ اسان ڪل واريا ها.

من! ڏاڙهونءَ وٽ جي ڏانڊين مان، هو چنڊ اڃان پي جهومي ٿو،
تون ايڏي اُڀري ڇو آهين، ڪجهه گيت اڃان اڻپورا ها.

او راڳي رات نري آهي، اُٿا جاڳ ته ڏي سر سازن ڪي،
هيءَ آڳ ته پاڳ آ جنمن کان، تو چالءَ پاند پُسايا ها.

تنهن ڪاڪ نگر جا ڪل منظر، ڪنهن ڏينهن ته ساڀيان ماڻيندا،
ڪوراڻو ڪاڪ ڪڪوريندو، مومل جا ماڻ اڃايا ها.

سڀ واٽن هن جون ٻانهون هيون ۽ گهٽ خمربل نيٺ هئا،
هن شهر سڄي ۾ جادوءَ جا، ڇا چار وٺي ٿهلايا ها.

هن ذات جي ۱ تاجي پيٽي ۾ ڪا لات اڃان پي تڙبي ٿي،
تون گهٽ ڇا هڻندين وڻجارا، هي نينهن ”تبسم“ نيارا ها.

آئینن جون اداس تصویرن،
ڪن ڪتابن جون خاص تصویرن.

ريگزارن ۾ قافلن جا نشان،
ريتِ دفنيل هراس تصویرن.

اي زمانا! نه هونداسين ليڪن!
پاس هوندءِ حساس تصویرن.

موسیقی،

موسم

۽

تاسم

208

وقت وادين ۾ ڏنڌ ڪوهيڙا۔
منزلن جون اُماس تصويرون.

ڪو سڙابن جو گرب ڪيئن ڄاڻي؟
ڪير گهوري اُداس تصويرون.

جي پڪاسو جي لاشعور چٽيون۔
سي صدين جون اُساس تصويرون.

هِن سمنڊ پار شيام ناواڻي،
سنڌيت جون سنياس تصويرون.

او پڪيڙڙا نه لَه اُپهرو ٿي۔
ڪنهن نديءَ جون نراس تصويرون.

نه ڪو ”تَبَسُّم“ نه توڻي ڳالهايو۔
ڇڻ ته گونگيون ٻه پاس تصويرون.

③ گرب، درد

③ اُماس، اُنداه

③ ساڻ، وٽ، گڏ.

③ پڪاسو: يورپ جو نهايت وڏو مصور، چترڪار

③ اُساس: ورثو، دولت

③ ناواڻي: هندستان جي وڏي ڪلاڪاره جنهن سنڌيءَ ۾

موسيقي،

موسم

تيسم

209

عشق جُون تَهْمَتُون هزار الڳه
تنهنجو اي زندگي ٻيو بار الڳه

هڪ ته مُجرم هان پنهنجي خوابن جو-
ٻيو اوجاڳن کان شرمسار الڳه

اڳتي نڪري ويس ته ياد آيو
پويان رهجي ويو منهنجو پاڙ الڳه

دوستين کي پُڇائيندو پئي وڃي،
جي ٿيون گڏجن ته خلفشار الڳه

موسقي،

مؤسم

۽

ادبيات

210

سند جي ٻي خطي سان پيٽ نه ڪُڇ،
سند کي پنهنجو هڪ وقار الڳ

ڊوڙان، سهڪان، لُڇان نه پُورو پوان،
اي عُمر تنهنجو اختصارُ الڳ

دشت اُڪري پُڳس ته عشق چيو
هڪ اڃان ٻيو به ڪوهسار الڳ

دردَ جي موسمن سان پيٽ نه ڪر؟
هر ڏنڪ رنگ کي نڪار الڳ

مُند بدلي ته روئي پيا پويت،
چيٽ موتن جو انتظار الڳ

توڪي ”تبسم“ ڙي عشق ڇا نه ڏنو!
شهرتن جو نشو خمارُ الڳ

① خلنشار، فتنو، وڳوڙ

② اختصار، مختصر، ٿورو (خلاصو)

③ دشت، بيابان، ويرانو

④ ڪوهستار، جبلن جو سلسلو

پرين پُڄاڻان چنڊ جو اُپرڻ عجب لڳو.
وڻجارو تڙ ڇڏيون ويو آتڻ عجب لڳو.

۵ شه رڳ ۾ يادِ نشتر کُڇجي بيهي رهيا،
هر سامه جهيرجي ٿو جيئڻ عجب لڳو.

انتظار جي وارين تي ڦلڙيون سنڀارَ جون،
سپنن جي ساوڪن ۾، سانوڻ عجب لڳو.

سوچن جي دائرن ۾ يادن جا سلسلا،
ايڏا طويل تر ها، سميتڻ عجب لڳو.

ڪنهن سوچيوئي نه هو ته ڪو ڳوٺن جا پي مزاج،
ڪي ايئن بدلجي ويندا، سوچڻ عجب لڳو.

ٿو آڏو جيئن پڳيون ته وڌيون تيز ڌڙڪن،
طوفانَ سامهون ڏيئي جو ڦڙڪڻ عجب لڳو.

موسميتي،

موسم

۽

ناتيسم

اُڏندڙ پکين جي اک مان پنجن جا پَو ڏٺي،
آزادين جا سڀنا، کُرچن عجب لڳو.

خالي مڪان ۾ ڪائي ڪنڪر ڪري آچي،
سُنسان گهر جي دَر جو نڙڪن عجب لڳو.

گمنامين ۾ رهندي احساس ڪمترين جا،
ايڏا شديد اُپريا، روڪن عجب لڳو.

۵ دهلين تي پڇي هو ۵ دل هول ۾ مري ويو
هُن کي پنهنجي پرينءَ وٽ، پهچن عجب لڳو.

آيل! ۵ سُڪاڻا سرتي کي هيڪل سفر ڇڏي،
تنها وريا ته تڙ کي، پُهارن عجب لڳو.

”تبسم“ جي تن ۾ آس جا، پوٽا هڻي ڪري،
تاتي نپائي تن کي جلائن عجب لڳو.

① شه رڳ، ساهه ڪڍڻ واري نس، رڳ

② دهلين، چائنٺ

③ دل هول، گهڻي غمي يا خوشيءَ ۾ دل جو بي قابو ٿيڻ

④ پيڙي هلائيندڙ

دَرَدَ ڪي آتتون ڏنيون وڃجو
 آس جا ديپ ٻاريون وڃجو.
 مون وٽان جيئن اُتو ته ياد ڪيون.
 پنهنجون يادون به گڏ ڪيون وڃجو.
 توهرن آڱ ڦلين ڏي چورايو
 ”ڪنهن دفعي تلخيون چڪيون وڃجو!“
 آبخارن ندين کان وقت ڪڍي-
 ريگزارن کان پي ٿيون وڃجو.
 موسمو! پوپتن تي قياس ڪري،
 چيٽُ ڪي ڏينهن وٽن ڇڏيون وڃجو.
 ننڊ لهرن ۾ ناو سڀنن ۾-
 رات ڏيري اُڪاريون وڃجو.
 مينڌرا مَنَ گهريا وڃو ته اُٿا!
 پاڻ سُرڪائي ٻڪُ ڇڏيون وڃجو.
 تنگ ڳلين مان پنهنجي ”تَبَسَمَ“ ڪي.
 ڪنهن سري کان بيهي سڏيون وڃجو.

موسيقي،

موسم

۽

تسم

214

هي ڏينهن منهنجي هٿ منجهان پڪي ٻڌيا اڏيا وڃن!
پَل پَل جا تيز وهڪرا پُل هيٺان گذرندا وڃن.

واهوندي ويل جو ڪڏهن، ته ٻُڌ پڪين جون راڳليون،
واهيري کي ڇڏيندي ڏور ڳيچ ڳائيندا وڃن.

ڌرتيءَ کي پنهنجون سرتيون ۽ اُپ جون دوستيون الڳ
سانجهيءَ جو پر پئي چٽا ڪيلاش ڏي ڪٺا وڃن.

موسيقي،

موسم

۽

تيسر

هُوءَ چنڊ واري چوٺري ۾ نه خود سُتي نه آئون، سُتس،
بنهي جي دل ڀري نه هئي ته پهر ڪسڪندا وڃن.

تيگور چيو ڪير ڪي آءُ جهٽ ڪا ويهي سوچين،
هي وٽ هن حيات ڪي ڪيڏانهن ڪاهيندا وڃن.

تارن، ڪٿين جي ٻانهن ۾ جهوليندي ڦيريون ڏنيون،
۽ ڪهڪشائون جن تي شُعا رقص پيا ڪندا وڃن.

هو دور جن جي پاند تي صدين جون تاريخون لکيل،
۽ فرد، تن جا جُلدَ ڦاڙي سُوڌَ پاڙيندا وڃن.

جا وهه ڪري وٽم سا ئرش، پاڻ ٿي تَرياقُ پئي،
هي ڪلالَ پي ڪنبي ويا ته ڇا پيا اوتيندا وڃن.

”تَبَسَمَ“ حيات پل هوا جي دُوَڀدُو هُجي مگر!
اُتساه جا ڏيئا تيئين پساه پائيندا وڃن.

① ترش: کٽو

② ترياق: زهر مُهره، زهر جي دوا

③ ڪلال: شراب ڏيندڙ

موسيقي،

موسم

۽

تيسم

216

اُپ تي اُڏامندڙ پڪي ڪيڏو ڏکي لڳو.
سانجهيءَ جي ڏنڌلي ڇانو ۾ هيڪل اُڏيو پئي ويو.

چنڊ کي نديءَ راتِ گِراتي وجهي چيو
”ڪوئي وشال جڳ ۾ منهنجو همسفر ته ٿيو.“

جيون جي رڻ پتن ۾ جياپي جون ڪوششون۔
پوڙهي پڪيءَ ڪٿيون ته اچي ۰ ڏنڊ ڪرين پيو.

موسيقي،

موسم

ع

شعير

217

۰ زور سان اُجهڪا ڏيئي روئڻ

ٻاٻيهي گهاءَ ڪائي ڏٺو آسمان ڏي!
واري سان هن پتن تي پي بوندون وسائجو.

ڪيڏي اُماس رات آ سُناتا ڪُوڪرن،
ڪا رڙ ڪِتان. او ساڻيو ڪو سڏ ورائجو!

تنهنجي اڳيان جي لڙڪ ڪريا راڳان نه ويا.
تو ڳوڙها خود اُگهيا اچي، سڌڪڙ سڦل ۵ بڻيو.

گُجهه جوش، گُجهه وفائون ۽ ڪي گيت پيار جا،
جو چنڊ ڪي مليو، سو حصو سڏ ڪي ڏنو.

چت هيٺان لپتي ڪا گهڙي گهوريم قنديل ڪي،
جهمڪي اُجهامي پئي ته ڏيئي تمڪي چيو اجهو.

ڪا روجهه پيٽ تي ڏڪي پاڻيءَ تلاش ۾،
ڏائڙ ڪو کيس ڏير مان تاڙي پيو يڪو.

ڪيڏيون مسافتون هون منهنجون مُنتظر مگر—
”تَبَسَم“ ڪي مُهلتون نه تنهنجي غم ڏنيون، نه تو.

موسم
موسم

تاريخ

218

در تي مينهن آهي، گهر اندر ته اچو،
اوپرن وانگي ٻاهران نه بيهو.

بارشن ۾ هجوم يادن جا،
چر اڪيلا اوهان ڪنيون ٿا وتو.

تهڪ خوشبو ۽ لفظ گل ٻوٽا،
ڪجهه ته ڪياري ۾ پوکيون ويڃو.

موسيقي،

موسم

۽

تبسم

گل-مهر تي اداس پار بهر،
آس مان ڪيئن اوهان کي تازي پيو.

ساڳين ٽاڪن تي پهر ڪن ويهو،
چاهي جي وقت ساڳيو ناهي رهيو.

هن وچوڙن ۾ رات جي رائين،
سار مڱندڙن کي تيئن تيز ڪيو.

ياد نعم البدل ته ناهي پر-
پوءِ به خوشگوار واءِ جو جهوتو.

سڌ پڙاڏا، وچوڙو تنهائي،
گهر ۾ جڙ آسپن ڪيو گهيرو.

هو نفس جو پڪي به ”تبسم“ جان،
روز سائو اوهان کي ساري ٿو.

حياتي حادثو گذري آجان ٻيا حادثا ڪهڙا،
نه ٿيو هڪ عشق سَرمون کان سڀاڻان معرڪا ڪهڙا.
عمر جي فيروزي عڪسن ۾ پِلُ پِلُ جوت ٿي جَرَڪيو،
نظر ۾ باڪ جون سُرخيون وهيءَ جا معجزا ڪهڙا.
سرابن کي اُڪاريندي ڪَٽين، پاڇن جي دولابن،
وڃايا پيچرا جن جا، اُنهن جا سانحا ڪهڙا.
اسان جي پُڄڻ کان ٿورو اڳي آنڌي اچي پهتي،
ڏکي ويو پاڳ منزل تي، بچيا ها فاصلا ڪهڙا.
اچڻ تي تيز ڌڙڪڻَ جا، وڃڻ تي زور سُڌڪڻَ جا،
ويچاري دل مُنجهي آهي، سنڀالي ڍڪڍڪا ڪهڙا.
وري ڪونڊين ولين گهٽ ۾، سجايو تنهنجي يادن کي،
اسان هن چيٽ موسم ۾، رکيا ها آسرا ڪهڙا.
عمر جي آرهڙ کي مان، ڏکي سهڪي ڪيو پورو،
تتل لهجن جي نتھڻ ۾، ”تَبَسَم“ ڇانورا ڪهڙا.

تانگه تنبي جي تارَ نه روڪيو لوڪ ٻڌي،
چيرين جي چمڪار نه روڪيو لوڪ ٻڌي
پوهه جي پارن ڦوهه ڦلاريا شوقن جا،
لُونَ لُونَ جي للڪار نه روڪيو لوڪ ٻڌي
عشقَ اولاڻيا جيئن تتا تيئن جرڪي پيا،
تاندن جي تچڪار نه روڪيو لوڪ ٻڌي
نينهن گججي ٿو شينهن جيان شريانن ۾،
گونجي پلي گجڪار نه روڪيو لوڪ ٻڌي
پيچَ پنيءَ جو هيرون سڏڪيون اوٽر تي،
جهونجهڪڙيءَ جي جهازَ نه روڪيو لوڪ ٻڌي
جذبا ڦٽڪيا، اُپريا خواب آڙاهن تي،
دردن جي ڌڌڪار نه روڪيو لوڪ ٻڌي
شوق ”تَبَسَمَ“ شوڪاري ٿو چوهه منجهان،
چاتيءَ جي چيڪارَ نه روڪيو لوڪ ٻڌي

آءِ ته وچڙڻ کان اڳ ۾ هڪ ڀيرو
تون مان روئيندي موڪلائي وٺون.

حالتن سان ته ليڪو ناهي پر،
حادثن جو حساب ناهي وٺون.

ڇا چئجيءَ ۾ مٺي ڪنيون ٿي وٽين،
تہمتون ٿئي ته ٻئي ورهائي وٺون.

پل زمانا نه ڪر تون نباھ ڀر،
ايترو جو اسان نباھي وٺون.

وقت کي پوءِ مياريو پھريون-
ضبط پنھنجو ته آزمائي وٺون.

موڪلائيءَ جو پويون تبسم،
گيت گڏجي ڪوئي ڳائي وٺون.

صحرا مسافرن کي رُج فاصلن جا صدمو،
رستي وڃايلن کي اونهائين جا صدمو.

مُهراڻي جي پُٽن تان تانڊاڻو جهومي گذريو،
وسميون ٻرين نگاهون، ويرانين جا صدمو.

منزل تي پُچندي پُچندي گم ٿيا نشان جن کان،
يڪرن ۾ بيٺلن کي محرومين جا صدمو.

موسيقي:

موسم

ء

تيسم

224

ڪنهن آڀشار تان اک ٽِرڪي لٽي تري ۾،
هينانهن بيني سوچي اُونچائين جا صدمو.

ڪوپاڻ گم ٿيو ڪنهن کي رستن ڇڏيو سفر ۾،
آتم ڪهاڻين کي ناڪامين جا صدمو.

چنڊ کي صدين کان پنهنجي هڪ نانءُ سان سُڃاڻپ،
بي نام تارا پوڳن گمنامين جا صدمو.

تاريخ جي صفحن ۾ ڪُل ٻولڙين پئي ٻوليو
سچ کي ڀڳا سدائين سوداگرين جا صدمو.

عاشق مزاج فطرت ڪيڏو سنيالي ڪاٽي،
پوءِ پي بچيا حصي ۾ آوارگين جا صدمو.

”تبسم“ ڪا آس ٿاڻي وَر وَر مڙي نهاريم
احساس جي ڳلين ۾ پرچائين جا صدمو.

هڪَ سَرءُ رات ۾ سڪيءَ جو گهر اُداس هو.
پن چَڙ ۾ گهر پرينءَ بنا ويتر اُداس هو.

بيئي تاڪ پيڪڙي رهيا ڪڙڪڻ جي آس ۾.
نيٺن ۾ شبَ پري وئي آڳر اُداس هو.

پيلن گلن تي چاندني سڏڪي سمهي رهي،
خاموش رات جو سڄو تاثر اُداس هو.

ڪا جوت ٽمڪي ۽ نه ئي فانوس تو پري،
هي شهر ڇا، سڄو ئي چڻ ته ٿر اُداس هو.

موسیقی،

موسم

۽

ناتيسم

226

ڪا وِڙ، ڪپر ڪي چمڻ کان اڳ ٻڌي وئي،
هُن ڪُمهلي وداع تي ساگر اُداس هو.

مَن ۾ پرين ٿو ڪوٽ ۽ ❶ وسڪين ٿو موھ تي،
اي ❷ منڻ تنهنجي ورش تي ❸ ايشور اُداس هو.

هو پاڻ ڪنهن صليب تي مُرڪي چڙهي ويو.
ها پر يسوع جي گهاٽ جو نئير اُداس هو.

جيون جي ڪوهيڙن ۾ جو وڇڙي ويو ساٿ کان،
اُن پيرسن جو پوئتان نينگر اُداس هو.

فُٽ پاٽ، گرجا، مندر مسجد جي ٻاهران،
تذليل جي ❹ فراس تي بي گهر اُداس هو.

او چنڊ پيلا چنڊ! لهي درد وڃ پڇي،
سورج مُڪيءَ جي ڪيت جان اندر اُداس هو.

❶ ويسڪڻ، هرڪڇڻ ❷ منڻ، انسان ❸ روش، سِپاءُ ❹ ايشور، ڀڪوان خدا
❺ فراس، ڏاڏس مان ٺاهيل وڇاڻڻ جو ڪپڙو

موسيقي،

موسم

تيسم

227

ڏک جو اثر ته وٺبو پاڇا ته ناهيون جانان!
سج، چنڊ، سمنڊ وانگي نرجا ته ناهيون جانان!

ڪوڏڪ سڀي رُناسين، ڪنهن سُڪَ تي ٽهڪي پياسين،
احساس جي اثر کان، آجا ته ناهيون جانان!

دل چئي نه چئي تڏهن پي، جيون اُڪارڻو آ،
آخر ته منش آهيون، منشا ته ناهيون جانان!

محراب جي اڳيان يا، محبوب جي پٽيءَ تي،
دل چيو جبين جهُڪائي، ڌڙڪيا ته ناهيون جانان!

وستين جي بربريت ڏي، جهنگلن کان نياپا آيا،
وحشي اسان پي آهيون، اهڙا ته ناهيون جانان!

تون اشارين ٿي ڪڏهن کان ٿولنوايان حاضرين کان،
شاعر ته ٺيڪ هون پر، شُرفا ته ناهيون جانان!

پَنَ چڻ جي موسمن ۾، تنها ڳلين جا منظر،
هَر هَر پيچن اکين کان، ڏنڌلا ته ناهيون جانان!

موسيقي،

موسم

۽

تيسر

228

طبقاتي زندگيءَ کان، باغي ته آهيون ليڪن!
بُڪَ جون دَجيون اُڏايون، نظرياتِ ناهيون جانان!

هر حاضريءَ سان مون کي، مشروط چوڻا ناهيو
گرميون انجمن کي، وئشيا ته ناهيون جانان!

اُونداهين ٻيٽ جي ڪنهن، سادي ماڻهوءَ ورائيو
”مُهڙب ناهيون ته ڇا ٿيو ننگا ته ناهيون جانان.“

جوڳڻ جي ڪارڙيءَ ۾، مٽيءَ جا گُهگهڙا ڀُٽڪيا،
”تهذيب جا ڪي پويان، ورثا ته ناهيون جانان!“

جنهن زندگيءَ اُڀاريو، ٻي آ تنهن ۾ اُلهيو
پنهنجي رضا کي ماڻيون، ڪي خدا ته ناهيون جانان!

جنهن سُونهن دل سلهاڙي، جنهن لاءِ سِڪي گذاريو
تنهن کان به ڪوڀڇي ڏي، وسريا ته ناهيون جانان!

هُن عشق اک ڏيڪاري، آڙاهه ٿئي ”تبسم“،
هُن شوق چوٽ ٻوليو، سدڙيا ته ناهيون جانان!

① منش، ماڻهو

② منش، مرضي

هوءَ سمنڊ ڪناري تي ڪلهه چنڊُ ڏسڻ آئي،
هڪ چنڊ تماشو هو هڪ چنڊُ تماشائي.

هن رين مڌرتا کي هوءَ ٿيئن خماري وئي،
پَل پَل تي وڪيريون وئي مُرڪن جي مسيحاڻي.

لهرن جي ڀُڄهائن ۾ چاهت جي گرمجوشي،
پگهرائي وئي هُن کي احساس جي ڪٽڪائي.

موسيقي،

موسم

۽

تدبير

230

نيٽن جي نهارن سان هُن چنڊ جهُلايو پئي.
پنٺين جي هندوري ۾ هُن رات پئي جهُومائي.

هوءَ سونهن سنوارڻ لاءِ سينگار ڪرڻ بيٺي،
اڳ ۾ ئي سُندر تا جي ديوي ٿي لڳي ڪائي.

هُن گُجر جي گهونگهٽ تي تانڊاڻا پري جهوميا.
۽ باڪ ڪئي مهڪي، مُرڪن جي پذيرائي.

آڪاش جي جهر ۾ جاسپُ رنگ بکن هن مان.
هوءَ باڪ بسنتيءَ جي هوءَ شُفق جي لالائي.

ڪا دير سڄي وادي ساڙن جا وراڪا هئي،
پاڙيب سان چم چم جي چيڙيائين جو شهنائي.

هوءَ مُرڪ جا مُصوَر جي سوچن ۾ گهڙي ويٺي،
ڪينواس جي گهيري ۾ ڇا رنگ پريون آئي.

جيئن وڪ ٿي ڪڇي هن جي ٿيڻ تڪ سان پري ٽمڪيا.
تنهن گام جا ”تبسم“ ها تارا به تمنائي.

مصنف جا ڪتاب

گلن جهڙا گل	شاعري
شفق وارا چانورا (چاپو پهريون)	شاعري
مٽيءَ جا سُر	شاعري
شفق وارا چانورا (چاپو ٻيو)	شاعري
سوچون، صحرا سراپ	شاعري
زندگي تنهنجا رنگ هزار	سفر نامو (آمريڪا جو)
نيٺن جي آڳر ۾	شاعري
هُو جي جوين ڏينهنڙا (ياڳو پهريون)	آتم ڪهاڻي
تنها ڪنڌيءَ مسافر	شاعري
اُپ هيٺان اُچارا گيت لُچن	شاعري
موسيقي، موسم ۽ تبسم	شاعري

ايندڙ ڪتاب

نئين شاعريءَ ۽ چونڊ نظمَن جو مجموعو	شاعري
آتم ڪهاڻي (ياڳو ٻيو)	نثر

تاج جوڀو

[Home](#)
[About Us](#)
[Contact Us](#)

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ”اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻِڪَ ”لڙهندڙ نسل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻَ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ جڙيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لُڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ٻَرنڊڙ، چُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪَندڙ، پاڙي، ڪاڻو، پاڇوڪڙ، ڪاوڙيل ۽ وڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سگهجي ٿو، پر اسان انهن سڀني وچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان ڪڍي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ٺاهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهڻ ۽ هِڪَ ٻئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻڻ جي آس رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پن) ڪا به تنظيم ناهي. اُن جو ڪو به صدر، عهديدار يا پايو وجهندڙ نه آهي. جيڪڏهن ڪو به شخص اهڙي دعويٰ ڪري ٿو ته پڪ ڄاڻو ته اهو ڪوڙو آهي. نه ئي وري پن جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو ته پڪ ڄاڻو ته اهو به ڪوڙو آهي.

جهڙيءَ طرح وڻن جا پَن ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نسل وارا پَن به مختلف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اداس ۽ پڙهندڙ، ڀرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وڙهندڙ ۽ پڙهندڙ به ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾ پَن ڪا خصوصي ۽ تالي لڳل ڪلب Exclusive Club نه آهي.

ڪوشش اها هوندي ته پَن جا سڀ ڪم ڪار سهڪاري ۽ رضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي ته ڪي ڪم اجرتي بنيادن تي به ٿين. اهڙي حالت ۾ پَن پاڻ هڪٻئي جي مدد ڪرڻ جي اصول هيٺ ڏي وٺ ڪندا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهندا. پَن پاران ڪتابن کي ڊجيٽائيز digitize ڪرڻ جي عمل مان ڪو به مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊجيٽائيز ڪرڻ کان پوءِ اهم مرحلو ورهائڻ distribution جو ٿيندو. اهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو ته ڀلي ڪمائي، رڳو پَن سان اُن جو ڪو به لاڳاپو نه هوندو.

پَن کي کليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي ته هو وَس پٽاندڙ وڌ کان وڌ ڪتاب خريد ڪري ڪتابن جي ليڱڪن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي همٿائين. پر ساڳئي وقت علم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪنهن به رڪاوٽ کي نه مڃين.

شيخ آياز علم، ڄاڻ، سمجھ ۽ ڏاهپ کي گيت، بيت، سٽ، پُڪارَ سان
تَشْبِيه ڏيندي انهن سڀني کي بَمَن، گولين ۽ بارودَ جي مدِ مقابل بيهاريو
آهي. اياز چوي ٿو ته:

گيتَ به ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪرڻ ٿا.

.....

ڄڻ ڄڻ ڄاڙ وڌي ٿي جڳ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ چُپن ٿا؛
ريٽيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي منجهه پهراڙ چُپن ٿا؛

.....

ڪالهه هُيا جي سُرخ ڪُٺن جيئن، اڄڪلهه نيلا پيلا آهن؛
گيتَ به ڄڻ گوريلا آهن.....

.....

هي بيت اُٿي، هي بَمَ - گولو،

جيڪي به ڪُٺين، جيڪي به ڪُٺين!

مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نه آ، هي بيتُ به بَمَ جو ساٿي آ،
جنهن رڻ ۾ رات ڪيا راڙا، تنهن هڏ ۽ چَمَ جو ساٿي آ -

ان حساب سان اڻڄاڻائي کي پاڻ تي اهو سوچي مڙهڻ ته ”هاڻي ويڙهه ۽
عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نه وڃايو“ نادانيءَ جي نشاني
آهي.

پَنَ جو پڙهڻ عام ڪتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نصابي ڪتابن تائين
محدود نه هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج
۽ سماجي حالتن تان نظر ڪڍي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي
پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَنَ نصابي ڪتابن
سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين

ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نسل جا پڻ سڀني کي چو، چالاءِ ۽ ڪينئن جهڙن سوالن کي هر بيان تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوٺ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جواب ڳولڻ کي نه رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اڻٽر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان به پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي ان سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون پاڪي پائي چيو ته ”منهنجا پاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پڻ پڻ جو پڙلاءُ.“
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)